

Baráth Tíbor

**KÖZÉP — EURÓPA
POLITIKAI FELÉPÍTÉSE**
a francia szakirodalom tükrében

TÁRS.

ELM.GY.

Szerző Kiadása
Montreal 1988

X313266

Baráth Tíbor

KÖZÉP — EURÓPA
POLITIKAI FELÉPÍTÉSE
a francia szakirodalom tükrében

Szerző Kiadása
Montreal 1988

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001364953

X 313266

I. — NÉHÁNY SZÓ A DUNAI ÁLLAMESZMÉRŐL

A modern politikai tudomány egyik legfontosabb problémája az, miképen kell felépíteni egy adott területen az odaillő legjobb politikai szerkezetet, az eszményi államot. Legjobb alatt értve azt a szerkezetet, amely legmesszebbmenően biztosítja a kérdéses területen élő népek életbenmaradását és biztonságát.

Az e kérdésekre vonatkozó ismertek rendszeres foglalatát állameszmének, dunai vonatkozásban dunai állameszmének nevezzük.

Az életbenmaradás kérdése a Dunatájon

A dunai táj földrajzi kiterjedését az Alpok kelet felé eső záróbástyái, a Kárpátok hatalmas izei, az Al-Duna széles árka, a Drina völgye és az Adria partvonala nagy határozottsággal jelölik ki a térképen. Ez a terület természetes határokkal lezárt nagy medencét alkot, melyet a Duna vízrendszere szoros egységbe kapcsol össze.

Nemzetközi szempontból roppant nagy stratégiai értékű ez a terület, mert rajta haladnak át a Nyugat-, Kelet- és Délkelet-Európát összekötő összes fontos közlekedési útvonalak. S ez az úthálózat annál fontosabb, mert a földrajzi egység szomszédságában három nagytér helyezkedik el. Nyugat felé esik a régi Római Birodalom alkatrészeiből álló térség, a mai német és olasz lakosságú területek. Kelet felé van a mérhetetlen euráziai síkság, egykor a lovasnomád hunok és tatárok birodalma, ahol ma az oroszok uralkodnak. Délkelet felé esnek az egykori Bizánci Birodalom alkatrészei, a mai görög, török és kisebb szláv népek hazája.

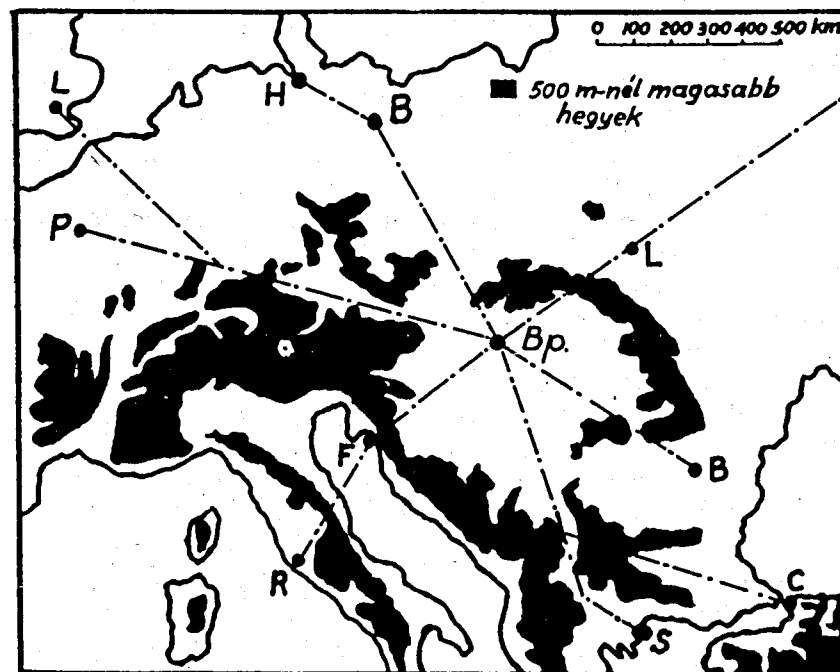
Ha e szomszédos nagyterek valamelyikét egy hódító nép egységes birodalomba kovácsolja, nagyobb erőre tesz szert, mint amekkorát a dunai táj képvisel. Ezenfelül e terek mindegyikének olyan a geopolitikai felépítése, hogy ezeket a tereket a Dunatáj felé terjeszkedésre ösztönzi. Ezért mielőtt e birodalmak egységbe szerveződtek, valamennyien potenciális ellenségeivé válnak a Dunatájnak, ez utóbbi térségbe behatolni és annak erejét a magukéhoz csatolni törekednek, hogy így Európa felett megszerezzék a hegemoniát. E környező birodalmak törekvései és az emiatt előálló kényes geopolitikai helyzet teszi a dunai táj népeinek életét bizonytalanná, és zúdítanak rájuk időnként katasztrófális viharokat, amint ezt kétezer év története bőségesen bizonyítja.

Ilyen viharok során tűntek el a Kárpátmedencében élt egykori népek, köztük a dákok, rómaiak, hunok és avarok; a gepidák és longobárdok; a jászok, kunok és besenyők, és ilyen viharok során fogyott le a magyarság népi állaga harmadrészére, — hogy csak az ismertebb mozzanatokot említsük.

E hódító birodalmakra egyik dunai nép sem bízhatja életét a legnagyobb kockázat vállalása nélkül. Az élet megőrzésének itt csak egy módja van, ha az azonos sorsközösségbe tartozó népek tömörülnek, közös nagy államot alkotnak s a Dunatáját, e fontos útcsomózó helyet az idegen előzőnlés elől kelet, nyugat és délkelet felé a természetes földrajzi-stratégiai vonalakon lezárják.

Hogy ez a dunai tömörülés valóban hatékony és a szomszédos birodalmak terjeszkedési törekvései elé nehezen áthágható gátat emel, azt a katona-földrajzon kívül az esemény-történelem is bizonyítja. Magyarok, szlovákok, horvátok, hogy az összefogásnak csak leghivebb történeti elemeit említsük, ezer éven át ebben az életközösségben találták meg fennmaradásuk biztosítékát. De bizonyítja e hatékonyságot a szomszédos nagyterek Dunatájra vonatkozó külpolitikai hagyományos doktrínája is, amely a dunai egység szétagolását, mint legfőbb célkitűzést, alapvető elvként írja elő. A Bizánci Birodalom utódának, a Török Birodalomnak külpolitikája sarkalatos tételeként val-

A dunai táj az európai nemzetközi úthálózat legfontosabb csomózóhelye

lotta, hogy Erdély Magyarországtól szétválasztva maradjon; a német imperializmus, akár Bécs akár Berlin képviselte ugyanezt a vonalat követte és állammaximájának tartotta a szétdarabolást; az orosz szintén ellensége minden dunai vagy balkáni összefogásnak, még laza konföderáció formájában is.

A dunai állameszme első követelménye tehát az, hogy az ott lakó népek életbenmaradásuk céljából tömörüljenek és a természetes záróvonalakig érő nagy államot alkossanak.

A biztonság kérdése a Dunatájon

Mivel a Dunatáj önmagában nem képes a szomszédos birodalmak egyikével sem megbirkózni, imperialista veszély esetén előáll az a kényszerű szükség, hogy a kíváncsú biztonság megszerzése végett a potenciális támadó fél ellen a másik két

térség valamelyikével, — esetleg mindkettővel, — katonai szövetséget kössön. — Melyik térség alkalmas ma ilyen katonai szövetségre?

A szomszédos nagyterek közül a történelem legujabb szakaszában délkelet felől nincs életveszélyes fenyegetés, mert a régi Bizánci Birodalom továbbra is széttagolva maradt bolgár, szerb, görög, török és részben román részekre. Ezek a területek tehát alkalom adtán a germán s orosz veszély ellen mint katonai szövetségesek kockázat nélkül felhasználhatók. — A veszély a Római Birodalom térsége felől is csökkent, amióta e térség német és olasz részre bomlott szét. Az olasz terület érdekei a dunai táj összes szomszédos nagyterei, de különösen a keleti nagytér felé teljesen azonosak a Kárpátmedence érdekeivel, így ezzel a tájrésszel való szövetség mindig veszélytelen és mindig szükséges; az újabb korban Olaszország a Dunátáj állandó szövetségese. — A német térség, mely kelet felé maga is védekezés állapotába kényszerül, ezirányban szintén potenciális szövetséges. Viszont ennek a térdarabnak imperializmusát francia-olasz szövetséggel lehet ellensúlyozni. — Az euráziai nagytér a történelemnek majdnem minden szakaszában állandó életveszélyt jelentett, akárcsak napjainkban. Ez a veszély a legállandóbb és a legnagyobb. Vele szemben a Római Birodalom és a Bizánci Birodalom örököseire való katonai támaszkodás az egyetlen hatékony védekezési mód.

A dunai állameszme szempontjából a jelen korban tehát az idegen imperializmusok elleni védekezés legjobb formája az olasz, német (amerikai) katonai szövetség, amelyet a Bizánci Birodalom megfelelő területdarabjai egészítenek ki, valamint a nyugateurópai politikai támogatás.

A folytonos veszélyeztetettségre való tekintettel a kellő külpolitikai vonalvezetésen túlmenőleg az állam belső szerkezetét is a védelem szolgálatába kell állítani. Ugy kell azt felépíteni, hogy lehetőséget biztosítson a gyors cselekvésre és állandóan tartalékolja a kellő harci erőt. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy itt erős végrehajtó hatalomra, hierarchizált társadal-

mi rendre, kötelező katonai szolgálatra, a dunai sorközösségi tudat különleges ápolására és a kormányzat minél nagyobb állandóságára van szükség.

Mivel továbbá a jelen korban aktív két szomszédos nagytér népisége — a német és szláv elem — belenyulik a dunai térségbe és ott a faji összetartozás alapján céljai elérésére támpontokat keres s talál, a dunai állam legfőbb kulcspozícióiba a veszély tartama alatt közérdekből az egyik térséggel sem rokon népfajnak, a magyarnak, bizonyos túlsúly biztosítandó.

E két tételből következik, hogy a társadalmi és politikai koreszmék, mint jelenleg a nacionalizmus és a demokrácia, a dunai állameszme követelményei alá rendelendők, más szóval, hogy azok maradéktalan kielégítése itt csak az életbenmaradás és a biztonság rovására volna keresztülvihető. És logikusan következik az is, hogy a dunai állameszme követelményei legjobban birodalmi szerkezetben, azaz a népek bizonyos politikai hierarchiájában valósíthatók meg.

Más terek, más tájak és más népek időnkénti életstílusától és kultúrformájától a Dunátáj életstílusa és kultúrformája így szükségszerűen mindig különbözik. Ennek az eredeti dunai szintézisnek az európai kultúrán belül való kialakítása a legfontosabb dunai állambölcseleti probléma. Ezért nehéz, ropant nehéz, a Dunátáj politikai architektúrája, ezért jelent hősi cselekedetet, örökös áldozathozatalt a dunai sors öntudatos vállalása.

II. — HARC A DUNAI ÁLLAMESZME ELLEN, 1871-1919

1. — A SZLAV ÉS GERMAN VESZÉLY KIBONTAKOZÁSA KÖZÉP-EURÓPA VÉDELMI POLITIKÁJA

A szláv veszély kibontakozása

A moszkvai állam a 18. század végére teljesen felszabadult az euráziai steppénépek nyomása alól, területileg meggyarapodott és az Osztrák-Magyar Birodalommal hosszú szakaszon közvetlen érintkezésbe került. Magára öltve Ázsia hagyo-

mányos szerepét, a nyugat és dél felé való előretörést, előbb vitássá tette a Monarchia balkáni befolyását, azután létjogosultságát és végül felvetette Közép-Európa s a Balkán új felépítésének problémáját. Oroszország ugyanis százados hagyományai szerint szabadulni kívánt erősen szárazföldi helyzetéből és a nyugati világforgalomba való intenzívebb bekapcsolódás végett a meleg tengerek felé keresett kijáratokat. Leghőbb vágya az volt, hogy a Fekete-tengerből a Földközi-tengerbe vezető szorosokat megszerezze és használatukat katonailag biztosítsa.

A program első része, a szorosok megszerzése Törökország megcsonkítását jelentette; a második rész, a szorosok katonai biztosítása, egész Közép-Európa átalakítását tette szükségessé. A tervet utolsó fázisában úgy képzelték el, hogy a tengeri útvonal felett hatalmas, de orosz befolyás alatt álló országokat szerveznek: egyrészt egy Nagy-Romániát, Nagy-Bulgáriát és Nagy-Szerbiát, hogy ezek a magyarok, olaszok és osztrákok erőit lekössék; másrészt egy nagy, a délszláv tömbbel is összefüggő Csehszlovákiát, amelynek az lett volna a feladata, hogy a Lengyelországgal bővült Oroszország előretolt hidállásaként a némettség erőit semlegesítse. A nagyorosz program tehát a Prága-Bécs-Trieszt vonaltól keletre eső egész területet szláv vezetés alá kívánta helyezni és befolyását a Rajna vonaláig kiterjeszteni. (1)

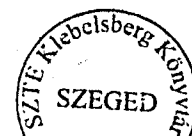
Ez a program nyílegyenesen következett Nagy Péter cár végrendeletéből, aminek Karl Marx már a 19. század közepén frappáns összefoglalását adta. "A pánszlávizmus nem egy nemzet függetlenségi mozgalma, — állapította meg Marx, — hanem oly törekvés, amely egy ezredév történelmi alkotását akarja elpusztítani. Ahhoz, hogy célhoz jusson, le kell törölnie Európa térképéről Törökországot, Magyarországot és Németország felét. S ha ezt a célt elérte, akkor is csak úgy maradhat fenn, ha a maradék Európát is leigazza. A pánszlávizmus tehát, mely vallási alapokról indult el, politikai programot jelent és Európát két lehetőség közötti választásra kényszeríti: vagy behódol a szlávságnak, vagy arra kényszerül, hogy lerombolja Oroszországot, a pánszláv mozgalom támadó központját. A pán-

szláv terv a dunai eszmével homlokegyenest ellentétben állt, életveszélyes fenyegetéseket tartalmazott kivétel nélkül minden dunai népre és felborítással fenyegette az európai egyensúlyt.

Ahogy Oroszország imperialista céljai egy nagy szláv állam — Pánszlávia — kialakításában megfogalmazást nyert, megkezdődött annak ideológiai alátámasztása és politikai kivitelezése.

— Az ideológiai alátámasztás a német romantikus gondolat eszmekörének átvételével és szláv célokhoz való hozzáidomításával ment végbe. Kiindulópontja a néprajzi nemzetfogalom átvétele volt és annak történeti magyarázó tényezőként való felhasználása. A néprajzi nemzetfogalom szerint egy-egy népközösség összetartozásának ismertetőjegyei a közös vérségi eredet, a közös nyelv, a közös szokások és a közös kultúra. Mindez, — mondták, — az összes szláv népeknél egy és ugyanaz. Ezek tehát valamennyien összetartoznak, következésképpen egy és ugyanazon állam keretébe vonandók össze. Hajdanában, az ősi állapotban mindez így is volt, létezett egy nagy "Pánszlávia", s csak az "idegenek ravaszsága" bontotta meg ez ősi egységet, taglalta szét az egyetemes szlávságot és igázta le ezer évvel ezelőtt e népcsalád tagjait. Ezeket az idegen elnyomókat magyaroknak, törököknek és németeknek hívják, tehát az alóluk való "felszabadulás", az elnyomó államok "szétrombolása" a szláv politikai ideál legfőbb követelménye.

— A pánszláv terv politikai kivitelezése a Nagy Péter cár végrendeletében megszabott módon vétetett munkába. A végrendelet szerint: "Lengyelországot mindenestre fel kell osztani. Feszültséget kell teremteni egyszer Törökországban, máskor Perzsiában. Ausztria államaiban protektorátusok létesítésére kell törekedni, melyek jövőendő uralmunkat készítik elő. Nagy figyelmet kell szentelnünk a görögkeleti egyháznak és híveinek, akik Magyarországon és Lengyelországban élnek; ők lesznek főtámaszpontjaink." Tehát: az orosz imperializmus útvonalán a szláv nyelvű és a görögkeleti vallású tömegek között támaszpontok, professzionalista izgatók, előőrsek és Quislingek ke-

restetnek, amivel a prágai, belgrádi és bukaresti orosz konzulátusok bizatnak meg.

A legelőrébb tolt szláv bástyában, Csehországban indul meg legkorábban a felforgató tevékenység, ahol az 1848 júniusában tartott szláv kongresszuson már jelen van Bakunin, az orosz izgató, aki a kongresszust lázadó gyűléssé alakítja át. 1868-ban a csehek tüntetőleg népes küldöttséggel jelennek meg a moszkvai néprajzi kiállításon s röviddel utóbb Palaczky viszsza vonja a dunai nagy állam szükségességéről vallott felfogását. 1870-ben Hohenwart cseh miniszterelnök megkísérli a Monarchia birodalmi szerkezetének szétlazítását és föderációvá való átalakítását. A századfordulón megjelenik a politikai sikon T.-G. Masaryk, "az igazmondás bajnoka", aki tollát leplezetlenül az orosz tervek szolgálatába állítja. Ő az, aki nagy nyomtatékkal és történetfilozófiai aláfestéssel terjeszti a cseh és szlovák nép egybetartozásának tételét, a "csehszlovák Pánszlávia" tanát, és alátámasztja Strossmayer elméletét a szerb-horvát-szlovén nép egységéről, a "délszláv Pánszláviáról". Vele párhuzamosan hirdeti e népek "ezeréves elnyomását", a "felszabadítás" és az "orosz védelem" alá helyezés szükségességét. Kiagyalja az idevezető utakat és módokat, az úgynevezett paktumokat, amelyeket Pittsburgban a szlovákok-csehek között, Korfuban a délszlávok között létre is hoztak és szellemileg kiszakították e népeket az ősi dunai sorsközösségből. — Egyidejűleg Masaryk Nyugat-Európában is meghirdeti a szláv eszményt. A háború alatt, amikor a King's College tanára, arra a kérdésre, mi a célja, így felel: "Célom a Monarchia összeűzása." Tanítványa, Edvárd Benes, a másik márkás orosz ügynök utolsó munkájában, *Où vont les Slaves?* (Páris, 1948), pályájára visszapillantva nyíltan megmondja, hogy cselekvésének rugója a német-magyar-török veszély elleni harc volt, ami teljesen a szláv hagyományok vonalába esett. Hiszen már 1848-ban is így vélekedtek a cseh vezetők: "A szláv egység, a szláv szabadság és a szláv újjászületés nem valósítható meg másként, mint az osztrák birodalom szétrombolása árán." (2)

Majd még világosabban így fejezi ki magát: "Igazi szláv politika elképzelhetetlen volt anélkül, hogy annak képviselői a végső gyakorlati következményeket ne vállalták volna, mert ezek a következmények minden logikai vonalon azonosak voltak: a területi státuskvó lerombolását igényelték s vele párhuzamosan vagy egy nagy orosz irányítású Pánszláv Birodalom kialakítását, vagy pedig egységes szláv nemzeti államok életrehívását, a régi határok félretolásával, népi, demokratikus és progresszív alapokon. A szláv politika számára sosem volt más megoldás lehetséges." (3)

A másik szláv nép, amely a pánszláv tervek végrehajtójául szegődött el, a balkáni szerb nép volt. A belgrádi orosz konzulok befolyása és későbbi sikereik a balkáni háborúk folyamán, valamint a szarajevói merénylet után adott orosz biztatás túlon túl ismert mozzanatok, semhogy ezekre részletesen ki kellene térnünk. Csak azt jelezzük, hogy Hartwig belgrádi orosz főkonzul már 1905-ben érkezettnek látta az időt arra, hogy részletes előterjesztést tegyen kormányának a Monarchia romjain megalakítandó hatalmas "délszláv állam" életrehívásáról. A szerb mozgolódás áttért Magyarországra is, ahol 1848-tól kezdve kerestek és találtak kollaborátorokat. A szerb törekvéseket Markovics Szvetozár már 1871-ben úgy foglalta össze, hogy Sztambultól Bécsig nincs nagyobb felforgató erő, mint az orosz által támogatott "jugoszlávizmus", mely magában foglalja Ausztria-Magyarország lerombolását. (4)

A harmadik terület, ahol Oroszország támogatást nyert terveire, a régi Románia volt, a Monarchia előkárpati felvonuló terep, ahol a népi nemzetfogalom alapján a pánszláv fikcióhoz hasonló törekvés alakult ki a Dnyesztortól a Tiszáig terjedő Nagy-Románia életrehívására, "De la Nistru pan la Tisa", ahogy később Eminescu megénekelte. Ezeket a törekvéseket használta fel Oroszország s ezek vonalában jött létre Bratianu és Sasanov között 1914 október 1-én az a szerződés, amely Erdély és Bukovina bekebelezését megígéri a románoknak, s e révén a dunai sorsközösségből kiszakítva, ezt a népet is az orosz hódító tervek szolgálatába állította.

Amikor e politikai mű körvonalai végleg kialakultak, Kramarz és utána Masaryk egy nagy javaslatban foglalta össze a programot (1915). A javaslat szerint a német és olasz határtól keletre eső területek egy "pánszláv birodalomná" alakítandók át, amelynek egyes tartományait (Bulgáriát, Csehszlovákiát, Nagy-Romániát, stb.) orosz nagyhercegek kormányoznák s Magyarországon át "szláv folyosó" létesülne. (5)

Mint az előadottakból látható, az orosz imperializmus a Dunatáján élő szláv népek és a görögkeleti vallású román nép intelligenciájában számos kollaborátort talált. Ez a forradalmi intelligencia szakított a dunai gondolattal, árulója lett a nyugati sorsközösségnek s életbiztonságát a legveszedelmesebb térség agresszív imperializmusával, a pánszlávizmussal való szövetségben képzelte el. E pánszláv szövetség lett minden későbbi baj kútfeje, lelki befogadása a dunai népek halálos ítélete.

A német veszély feléléde

Az orosz veszély 19. századi kibontakozása és a szláv-román forradalmi elemekkel való kapcsolódása nem kerülte el a német vezető körök figyelmét. E veszéllyel szemben a fiatal császárság az Osztrák-Magyar Monarchiával való együttműködésben, továbbá a magyar elem erősítésében keresett ellensúlyt. Erre a közös érdekre utalva mondotta Bismarck kancellár mintegy a szláv politika válaszáként, hogy "a Duna és a Kárpátok ölén élő magyarok számunkra annyit jelentenek, mintha ott németek lennének, mert sorsuk a miénkkel azonos. A magyarok velünk együtt állnak és buknak, — s ez az, ami őket alapvetően megkülönbözteti a szlávoktól és románoktól. Ezért a magyar tényező számunkra a legfontosabb az egész Balkánon, mely tudvalevőleg a Bécsi-országútnál kezdődik." (6) Bismarck a Monarchia függetlenségét is szükségesnek tartotta, (7) de azt jobban látta biztosítva magyar, mint szláv vezetés alatt. Ezért többször is ajánlotta a szlávokkal teletömött bécsi udvarnak, hogy "Ausztria súlypontját Magyarországra kellene áthelyezze." (8) S tőle származik az a híres mondás is: "Ha engem az a szerencsétlenség érne, hogy osztrák császár lennék,

úgy már holnap átköltöznék Pestre, huszár egyenruhába vág-nám magam, magyarul beszélnék és lovagolnék, és mindent bekebeleznék Magyarországra, ami odaillik. Személyesen lépnék a magyar országgyűlés elé, csak vele tárgyalnék és kereken megmondanám a vitathatatlan tényt, hogy a magyar királyi méltóság az ausztriai császár első tisztsége, minden egyéb pedig csak melléktartomány." (9) Bismarck Németországa valóban szívélyes barátságot ápolt a Monarchia irányában, tudatában volt a kelet felé szükséges német-dunai katonai együttműködés történeti parancsának, amit állandó követelménynek tartott, és hitte, hogy "az érdekelt feleket csak kölcsönös nagy félreértés választhatja szét tartósan". (10)

A középeurópai védekezési szabályok tragikus félreértése a vaskancellár bukása után (1890) valóban bekövetkezett, amikor a Drang nach Osten keretében egy új német délkelet-európai imperialista politika bontakozott ki, amely a Dunavidék bekebelezésével európai hegemonia kialakítására tört. Ez a mozzanat csak bonyolította a már meglévő zavart, mert a Monarchia németiségét a dunai eszmétől eltéríteni és pángermán szolgálatba állítani igyekezett. Így a Dunatáj a 20. század elején már két szomszédos nagytér nyomása alá került és a magyarság magára maradt a dunai örök hivatás védelmezésében. E változás ellenére azonban dunai viszonylatban továbbra is kétségtelenül a szláv veszély maradt a nagyobb veszély, a tartósabb, az időben is előbb jelentkező, közvetlen dunai probléma.

Dunai védekezés a pánszláv veszély ellen

A szláv veszély jelentkezésével kapcsolatban Magyarország megerősítésének gondolata a Monarchiában magában és a nyugateurópai politikában egyébképpen megjelent. Gentz osztrák publicista 1806-ban, közvetlenül azután, hogy Ferenc császár lemondott német császári címéről, úgy vélekedett, hogy "Bécs nem lehet tovább főváros s a német államokat másodrendű tartományoknak kell tekinteni. A Monarchia székhelyét át kell helyezni Magyarországra közepébe." (11) Az orosz közeledés a Varsó-Orsova vonalhoz Metternich osztrák kancellárnak

is aggodalomra adott okot. Radetzky osztrák tábornok kifejezetten azt javasolta, hogy a Kárpátok bástyafala mögött Magyarországot politikai, gazdasági, katonai erőddé építsék ki. Pár év múlva ugyanezt ajánlotta Bécsnek Anglia is. A krími háború (1854) és a berlini kongresszus (1878) szintén a dunai megerősítés és a szláv veszély ellen való védekezés jegyében zajlott le.

A Habsburgok cseh tanácsosaik, különösen Kolowrat gróf befolyására, aki Metternichet 1849-ben leváltotta, ezt az orosz elleni védekező politikát csak később fogadták el, miután az oroszokat 1849-ben Magyarországra szövetségesként behívták és a magyar nemzeti mozgalom letörése fejében I. Miklósnak szabad kezet ígértek a Balkánon. 1867-ben a Monarchia vezetésében a magyar elem mégis döntő befolyáshoz jutott s 1879-ben létrejött az orosz elleni védekezést szolgáló kettős szövetség (Zweibund), amihez 1882-ben Itália is csatlakozott, s így az egész Dunatáj, alapvető törvényszerűségeinek megfelelően, a régi Római Birodalom területeire támaszkodott. Ehhez a szövetséghez csatlakozott utóbb Románia, Bulgária és Törökország a régi Bizánci Birodalom területéről. A belpolitikai átalakulás is az erőösszpontosítás jegyében zajlott le: Erdély újra egyesült Magyarországgal s az 1868-as törvények a nemzetiségeknek liberális statutumot adtak. A tartós béke és nyugalom a Dunatájon most, a fokozódó szláv veszély ellenére is biztosítottak látszott s a dunai népek — kivétel nélkül — közel félszázadon át valóban békét élveztek, részesültek a dunai eszmét megvalósító magyar politikai génusz áldásaiban.

Ezeket a tényeket kellett rövid vonásokkal ecsetelni, hogy kellő megvilágításban láthassuk a szedáni katasztrófából (1871) felemelkedő Franciaország Dunatájra vonatkozó politikai gondolatát.

2. — FRANCIAORSZÁG BELÉP A PANSZLAV ÉRDEKKÖRBE ES HARCOT INDIT A DUNAI ÁLLAMESZME ELLEN

Diplomáciai forradalom

Körülbelül a múlt század kilencvenes éveig a francia közvélemény aránylag kevés ismerettel rendelkezett a Dunatáj

politikai szervezetének természetéről. Még kevesebbet tudott az orosz birodalomról és annak expanziós törekvéseiről. De ez a kevés mégis a valóságot tükrözte. Tudták, hogy a Dunatájon a legerősebb állami alakulat a történelmi Magyarország, ez a Kárpátmedencét teljesen kitöltő állam, mely a Duna kék szalagjával összefűzve, csodálatos földrajzi egységével szilárdan állta ki ezér év viharait (E. Reclus, Payot). Szájról-szájra járt a nyugateurópai államférfiak körében, hogy a dunai magyar birodalom, majd utóda az Osztrák-Magyar Birodalom, mint utolsó európai jellegű ország kelet felé nagy biztonságot nyújt a kebelében élő kis népeknek és egyúttal egész Nyugat-Európát védelmezi a keletről feléje törő barbár erőkkel szemben. Tudták tehát, hogy ez a birodalom az európai béke és európai politikai egyensúly nélkülözhetetlen eleme, s ha nem léteznék fel kellene találni, 1849-ben, 1854-ben és 1878-ban ez a meggyőződés messzemenő diplomáciai támogatást biztosított a Monarchiának.

Azt is tudták, hogy ezen a tájon egy szabadságszerető, liberális, demokratikus nép lakik, a magyar, amely nemcsak kelet veszélyeivel szemben állt és áll őrt, hanem diadalmasan lobogtatja a szabadság zászlóját a germán törekvésekkel szemben is. Michelet, Béranger, Jules Verne, Sayous, Ignace Kont, Madame Adam, stb. nem győzik csodálni a hős magyart, s mindegyik a maga műfajában örök emléket emel neki. "Nyugat népei, — írta Michelet, — kik messze a barbár világ veszélyeitől régtől fogva a béke mesterségeit üzték, mindig hálával gondoljatok a keleti népekre, akik Európa határszélein élve megvédték benneteket a tatárok áradatától, a törökök seregeitől, az oroszok tömegeitől, és ne feledjétek el, mily hálával tartoztok Magyarországnak, Lengyelországnak és a szerencsétlen Romániának." "E népek gyakran megállították a hódítókat, gyakran kifárasztották azokat s még legyőzve is benneteket szolgáltak azáltal, hogy Isten ellenségeinek haragját szenvedéseikkel felfogták."

Az a hü kép, amit Franciaország a Dunatájáról és speciálisan ennek legerősebb nemzetéről lelkében őrzött, a szedáni katasztrófa után kezdett elhomályosulni. A franciák rádöbbenek arra, hogy Németország nemcsak az elvont gondolat hazája,

hanem egyúttal a kemény katonaké is, akik országukat modern militarista államá alakították át (Mme Adam). Következésképpen, hogy Franciaország a feléledt német test — a corpus germanicum — veszélyétől és a frankfurti békében szentesített megalázó helyzetéből megszabadulhasson, átfogó szövetségest kell keresnie. (12) Erre a szerepre, amit a múltban Lengyelország, Svédország, Törökország töltött be, most azokat a népeket szemelték ki, amelyek erősen németellenesek, azaz — ahogy akkor mondták — antigermán koefficienssel rendelkeznek. (13) S ezeket a szövetségeket a szláv népekben remélték felfedezhetni: Oroszországban és az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségeiben, amelyek a "nagy moszkovita konglomerátum" körül voltak hivatva tömörülni. (14)

Ehhez a külpolitikai elgondoláshoz nagy reményeket fűztek, amit többek között Louis Léger, a Collège de France tanára, az akkori szlavista írógárda vezére is világosan kifejtett. "Amióta az egységét megszerzett Németország Európa szívében túlnyomó fölényre tett szert, — írta Léger, — a szláv faj sorsa a miénkkel szolidarissá vált. Ha e fajnak sikerül a germánok kelet és dél, azaz a Földközi-tenger felé való terjeszkedését megállítani, talán mi is megtarthatjuk a Vosges-körüli határainkat és — ki tudja? — esetleg visszaszerezhetjük a Rajnavonalat. Ha viszont ez a faj a harcban végleg elbukik, nemzetünk jövője menthetetlenül veszve van." (15) "Hogy tehát a germán világ veszedelmes törekvései ellen harcolhassunk, minden érdekünk azt parancsolja, hogy egy egységes Szláviára támaszkodjunk." (16)

Ezen a gondolati vágányokon jött létre a francia-orosz katonai szerződés (1891), majd a szabályszerű szövetség (1895). Ezzel Franciaország elsőnek a nyugateurópai hatalmak közül, belépett a pánszláv eszmekörbe, külpolitikáját szláv tengelyre állította és ő is csatlakozott ahhoz a törekvéshez, mely Közép-Európa zárógátjainak felszakításával e tájat orosz érdekkörbe utalta. Ennek az új külpolitikai irányvételnek egyelőre beláthatatlan következményei lettek, bár Franciaország csak Németország ellensúlyozására gondolt.

Ideológiai forradalom

A szlávbarát francia külpolitikai elgondolással párhuzamosan, sőt részben már azt megelőzően, kialakult az új céloknak megfelelő "ideológia", amely az említett politikai törekvéseket egyúttal mint az emberi haladás és a kultúra értékes újabb állomását mutatta be. Ez az ideológia két koreszme: a néprajzi nemzetfogalom és a francia demokrácia fogalma körül polarizálódott.

— A néprajzi nemzetfogalom elemeit a francia publicisztikában Ernest Denis (1849-1921), a Sorbonne tanára, a francia szlavisztika egyik legismertebb szakértője kezdte terjeszteni dunavidéki tanulmányai keretében. Ő rögtön a szedán katasztrófa után, 1872 őszén Prágába utazott, hónapokon át tanulmányozta Palaczky csonkán maradt cseh történetét és bensőséges kapcsolatba lépett a prágai pánszláv körökkel. Ez az utazás rendkívül mély benyomást tett rá s egész életre való sugalmazást merített az ott hallottakból. (17) Itt, Prágában alakította ki a szláv-francia politikai szolidaritásról való meggyőződését és azt a hitét, hogy a "nemzetet" nem az akarat, érzelmi és történelmi mozzanatok szövődése határozza meg, jelöli ki, hanem a külső, fizikai ismérvek: a nyelvközösség, a közös származás (vér és faj) és a közös szokások. Ez a németes nemzetfogalom, amit Denis szláv közvetítéssel szívott magába, már első alkalmazásakor kihívta kortársai ellenmondását, köztük a legragyogóbb francia szellemek egyikét, Ernest Renan-ét. Híressé vált és sok kiadást megért remek előadásában, Qu'est-ce qu'une nation? — Mi a nemzet? (1882), élesen tiltakozik ez új nemzetfogalom használata ellen. (18) Ünnepelesen és világosan fejtegeti, hogy "nemzet alatt lelket, szellemi valóságot kell értenünk... Miként az egyén, a nemzet is hosszas erőfeszítés, állandó áldozathozatal és tartós hűség eredményeként áll elő. Ahhoz tehát, hogy nemzetről lehessen beszélni, az szükséges, hogy az érdekelteknek a múltban közös dicsőségük, a jelenben közös akaratuk legyen; hogy a múltban együttesen vittek legyen végbe nagy dolgokat s ilyeneket cselekedni a jövőben is szándékukban áll." Ámde Renan ünnepélyes tiltakozása el-

lenére, mint ezt különben René Johannet is megjegyezte, (19) a német néprajzi nemzetfogalom a francia értelmiség körében rohamosan elterjedt, főleg 1914 után, s lett egyik alátámasztója a szlavofil külpolitikai célkitűzéseknek.

— A francia demokrácia elemei a nagy forradalom szellemi örökségéből kerültek elő. Legfontosabb tétele az volt, hogy a népek önmagukból meritik szuverénitásukat, az tőlük elidegeníthetetlen. Tehát minden népnek joga van önálló politikai szervezetre, államra, s amennyiben ilyenrel nem rendelkezik, visszaélésről van szó, s a nép jogosan lázad fel elnyomója ellen. Kibővítve a francia demokrácia egyéb elemeivel — a laicitással, a republikanizmussal és az egalitárizmussal — a demokrácia nem kisebb érvet szolgáltatott az új külpolitikai célok támogatásához, mint a néprajzi nemzetfogalom.

A néprajzi nemzetfogalom és a demokrácia korlátlan pályafutása Franciaországban az 1877-es októberi választások után kezdődik, amikor a baloldali irányzat megerősödött és Waddington személyében egy protestáns politikus került a külügyminisztérium élére, aki Gambetta szellemében gondolkodott. (20) Még nagyobb nyomatékot kapott az új ideológia, amikor a két említett koreszme összekapcsolódásából megszületett a néprajzi nemzetek államhoz való jogának deklarációja specifikus dunatáji használatra, a nemzetiségi elv (*principe des nationalités*) és a népi önrendelkezés (*droit des peuples à disposer d'eux-mêmes*) elve. Ez a robbantó erejű ideológia, melynek jelszavai csakhamar bevonultak a diplomácia szótárába, a pánszláv politikai célkitűzések erkölcsi alapú indokolásává lett Nyugat-Európában.

Ez a 19. század utolsó harmadában lejátszódó kettős — diplomáciai és ideológiai — forradalom tagadásba vette a klaszikus államalkotó tényezők fontosságát: a földrajzi és gazdasági adottságokat, a történelem állandóit, a kultúra szerepét és a speciális dunai életelveket: a birodalom-elvet, a monarchikus elvet, az egyházak együttműködését az állammal, továbbá a militarista szellemet. E szilárd és tartós alapokat, amelyeken állva a Dunabirodalom évszázadokon át dacolt az Idővel, félre-

tették és helyettük a koreszmékre, e változó tényezőkre terveztek meg az új államokat. Mindez zajtalanul, anélkül ment végbe, hogy bárki rendszeresen megvizsgálta volna, lehet-e homokra, amit a szél máról holnapra elhordhat, viharjárta vidéken tartós állami épületet emelni.

De az állambölcseleti elveken kívül a szlávok politikai törekvéseit sem tették tüzetesebb vizsgálat tárgyává. Nyoma sincs annak az irodalomban, hogy a francia közvélemény tisztában lett volna a délnyugat felé irányuló szláv nyomás a német Drangnál is veszedelmesebb támadó erejével, holott ez a kérdés Közép-Európa irodalmában ekkor már szélteben tárgyalt dolog volt. A szlavizmust a franciák csak mint védelmi erőt értékelték a francia-német viszony szempontjából. Hogy a tervezett hatalmas Pánszlávia esetleg Németország erejét is magához csatolja, hogy kiléphet a kontinentális keretből (éppúgy, mint a német Mittel-Europa), és Európát esetleg Ázsia-Amerika csataterévé alakíthatják át, röviden, hogy a szláv politika elfogadása katasztrófális Európa számára, tehát, hogy rossz utat választanak, ez a gondolat, — ismételjük, — fel sem merült.

Ideológiai harc a dunai állameszme ellen

Amint a diplomáciai és ideológiai forradalom lezajlott, a Dunatájra vonatkozó egész francianyelvű politikai és történelmi irodalom mélyreható átalakuláson ment keresztül. A szláv-francia érdekközösség jegyében mindent a két elv — a néprajzi nemzet és a demokrácia elve — szempontjából tettek kritika tárgyává s eredményként természetesen mindenütt a hiányzó mozzanatokat domborították ki, azt, hogy a Monarchia mi "nem".

A néprajzi nemzeteszme szempontjából, — melynek magyarázó erejét különösen Louis Léger nem győzte eléggé hangsúlyozni, — megállapították, hogy Ausztria-Magyarország történetében nincs meg egy nagy fajnak fényes kibontakozása, mint pl. Franciaországban vagy Németországban. Lenézéssel állapították meg, hogy területén német, magyar, lengyel, rutén, cseh, tót, szerb, horvát, szlovén, román és olasz nyelvű napilapok je-

lennek meg. Észrevételezték, hogy mindezen népek máig sem olvadtak egybe, úgyhogy a dunai Monarchia néprajzilag a "legtökéletesebb anarchiát" mutatja, s "valóságos bábeli torony Európában". Rámutattak arra, hogy e nyelvek legtöbbje csak egy nagyobb szláv nyelvterület dialektusa, mely dialektusok a szláv népi egység — Pánszlávia — szétbontása után fejlődtek ki. A dunai Monarchiának tehát nincs szilárd néprajzi alapja, következképpen "nemzetellenes" — antinacionális — alakulat.

A demokrácia világító lámpásánál rájöttek arra, hogy a szlávságnak bár a "többséget" alkotja, nincs arányos politikai képvisellete, hanem a Monarchiában két "kisebbségi" nép, az osztrákok és magyarok akarata érvényesül. S hozzáfűzték, hogy ez a "birodalmi" szerkezet elavult, ósdi dolog, mert ellentétben áll a haladással. Úgyszintén elavult és ellenkezik a haladással a monarchikus rend, mely isteni megbízásra hivatkozik s a népakarat rovására túlnagy befolyást enged a központi hatalmat jelképező császár-királynak, aki hatalmával otromba módon visszaél. Azonfelül a nemzetiségeket tudatosan butaságban tartják: az iskoláztatást szándékosan akadályozzák és az Ész helyett a katolicizmus lelki terrorjával fékezik az embereket. A "trón és oltár szövetségét", a lelki elnyomást kiegészíti a társadalmi ("feudális") elnyomás, különösen Magyarországon, ahol a magyar nemesség a porosz junker megfelelője. Egyszóval a Monarchia egész szerkezete ósdi és elavult, "antidemokratikus".

A néprajzi nemzet és demokrácia szintézise, azaz a nemzetiségi elv és népi önrendelkezés szempontjából nézve a Monarchiát megállapították, hogy ez az elv a szláv közösség megbomlása óta állandóan sérelmet szenved, s itt ezer év óta mesterséges államalakulatokban élnek a nemzetiségek. Minden nép kikívánczik ebből a mesterséges államból, amit csak a dinasztia, az egyház és a hadsereg erőszakos abroncsa tart össze a népek-akarata ellenére. Ausztria-Magyarország tehát egy nagy történelmi szörnyeteg, egy darab megkövesedett középkor, "52 millió ember börtöne".

Mindezt összefoglalva, úgy vélték, hogy az Osztrák-

Magyar Birodalomnak, mint államnak alapja és szerkezete egyképen természetellenes s ez az állam filozófiai szempontból nélkülözi az élethez való jogot.

A dunai Monarchia új történet szemléletét Louis Léger foglalta egységes keretbe az Histoire de l'Autriche-Hongrie című sok kiadást megért munkájában. Ez az angol nyelven is megjelent mű iskolát alapított Franciaországban s példáját számosan követték. (21) Viszont a dunai állameszme kritikáját filozófiailag Masaryk foglalta rendszerbe "Europe nouvelle" c. Párisban, 1918-ban megjelent munkájában. Masaryk e munkájában így összegezi a Monarchiáról alkotott nyugateurópai ítéletet: "Ausztria-Magyarország mesterséges állam, melyet csak uralkodó családja és hadserege tart össze. E demokrácia- és nemzetellenes, papos, jezsuita szellemű alakulat a középkori birodalom-eszmét testesíti meg, akárcsak Poroszország. E két állam a népakarattal szembeállítja az isteni akarat, rögeszméjét, amelyre a hősök szoktak hivatkozni ... A római főpap, akit régóta a jezsuiták irányítanak, Ausztria és Poroszország érdekében dolgozik. Ausztria az utolsó nagy katolikus állam és Vilmos lutheránus Németországa Ausztria fenntartása végett feláldozza protestáns vezetőit Rómának és a Katolikus Centrum-Pártnak. A jezsuitizmus és a machiavellizmus képezik Róma és Poroszország diplomáciájának és politikájának alapját, csakhogy mint Ausztriáét. A Központi Hatalmak nemcsak földrajzi helyzetüknél fogva egyesültek egy táborba, hanem bensőséges szellemi rokonságoknál fogva is. — Így ebben az egyetemes háborúban szemben állnak egymással az isteni eredetre hivatkozó középkori monarchizmus antidemokratikus és antinacionális önkényuralmi erői, másrészt az alkotmányos és köztársasági formájú államok, amelyek minden nemzet jogát elismerik a politikai függetlenségre, legyenek azok kicsik, vagy nagyok ... Ez a háború tehát harc az amerikai felfogás és a porosz felfogás között, ez a háború párharc a nappal és az éjszaka, az igazság és az erőszak, a sötét korszakok és a haladás, a múlt és a jövő között." (22)

A múltira és jelenre vonatkozó kritika folytatásaképpen felvázolták azután azt a tervet, amely szerint a Dunatáj új szerkezetét fel kellene építeni. Az idevágó gondolatmenet a következő volt: Ausztriát, ezt a "beteg embert" úgy lehet meggyógyítani, hogy a néprajzi és demokratikus követelmények értelmében belső szerkezetét átalakítják. Ennek módja a szlávok hatalomhoz juttatása, tehát a Monarchia federalizálása. Ezzel a lépéssel egy csapásra helyre lehetne billenteni a Birodalom vágányaiból kisiklott politikáját, mert a szlávok az osztrák-magyar kiegyezést (1867) és a németekkel való szövetséget (1879) nyomban eltörölnék s a Monarchiát Oroszországgal és Franciaországgal hoznák kapcsolatba. A jelszó tehát még a háború kezdetén is a federalizálás és a pánszláv külpolitikai koncepcióba való beillesztés.

A háború további évei folyamán azonban a háborús célok nagy változáson mentek keresztül, főleg Oroszország összeomlása után (1917). Mindinkább előtérbe nyomult a gondolat, hogy Ausztria-Magyarországot népei elnyomásáért meg kell büntetni s mivel a szlávok nem kívánnak együttműködni az osztrákokkal és magyarokkal, nekik teljes függetlenséget kell adni a nemzetiségi elv alapján. Külön "Csehszlovákia", "Dél-szlávia" és "Nagy-Románia" alkotandó, ha már a tervezett Pánszlávia egyelőre — az orosz összeomlás miatt — nem valósítható meg. Európa problémája csak így, a szlávok felszabadításával oldható meg, az emberiség békéje csak így, a szlávok világpolitikai tényezővé való előléptetése révén biztosítható.

Dehát ha a szlávok kívánságát ki akarják elégiteni, akkor a Monarchiát előbb le kell rombolni!? — Igen, mondja a cseh Osusky, — most már nemcsak a kritika, hanem a tervezetések terén is a csehek veszik át a szót, — "le fogják rombolni Közép-Európa régi erődítményét, melyet nagy, erős kövekből építettek és amely oly nagy történeti emléket idéz elménkbe. Bizony le! A germanizmusnak ezt a bástyáját le kell rombolni... Sokkal jobb ezt azonnal elintézni, amíg jó építőkövei felhasználhatók arra, hogy belőlük egy új épület emeltessek, mely modernebb, jobban megszervezett erő lesz, és amelynek bástyái

meg tudják majd állítani a germán erőket, melyek útban vannak a világ meghódítására." (23) Benes is kiadja a jelszót hirdető brosúrájában, melynek címe is program: "Romboljátok le Ausztria-Magyarországot — Détruisez l'Autriche-Hongrie". (24) Masaryk ex cathedra kijelenti, hogy "Ausztria-Magyarország lerombolása a háború legfőbb célja", "le démembrement de l'Autriche-Hongrie est le but principal de la guerre", és vele párhuzamosan "Közép-Európa gyökeres újjászervezése a nemzetiségi elv alapján" — "reconstruction radicale de l'Europe centrale basée sur la nationalité". (25)

Némi habozás után a csehek forradalmi tételét, ami egyéb kénnt logikusan következett a pánszláv eredetű ideológiai-politikai koncepcióból, a francia közirók is magukévá teszik és Fournol, Oroszország összeomlása után, nem nagy meggyőződéssel ugyan, de leírja az elkötelező sorokat, hogy a keleteurópai kis népek ügye a Visztulától le az Adriáig Franciaország számára minden más ügynél fontosabb, mert ezek a népek alkotják majd azt a biztonsági övet, amely közvetlenül a germán testre szorul; "seront la ceinture qui touchera directement au corps german de la Vistule a l'Adriatique." (26)

Ez a francia nyelv szárnyain terjedő forradalmi ideológia, amelynek kialakításában a szláv ágenseknek, különösen Masaryknak, Benesnek és Osuskynak döntő szerepük volt, a Dunatáj állammaximáihoz képest a következő alapvető eltéréseket mutatja:

1. az állam alapjára és szerkezetére vonatkozó tétéleivel ez a szemlélet elterjesztette a nyugateurópai közvéleményben, hogy a dunai állameszme csődbe került, tehát az osztrák és magyar vezetés felszámolandó és helyébe a jobb jövő a szláv népek világpolitikai tényezővé való előléptetésére alapítandó;

2. beépítette a nyugateurópai köztudatba, hogy az osztrákok és magyarok a Monarchia idegen ajkú állampolgáraikat elnyomták, s ezzel felelősei lettek a világháborúnak, amiért megbüntetésre méltók;

3. a franciák, nem ismerve a pánszláv politika célkitűzéseit, elhitték, hogy a tervezett világpolitikai fordulat meg-

felel Franciaország jól felfogott érdekeinek, mert Franciaország a szlávokkal "permanens érdekközösségben", örök frigyben áll.

A szlavofil forradalmi ideológia oly tüneményes gyorsasággal hódított a francia értelmiség körében, hogy a Monarchia tudós és közíró barátai egymás után kénytelenek voltak elhallgatni. Bár ennek okát még ma sem látjuk egészen világosan, egy két tény rávilágít a folyamatra. Edouard Sayous, a magyarbarát historikus, aki sorbonnei katedrára vágyott, célját nem érthette el; ellenben a szláv tanszékek számát jelentékenyen növelték és Louis Eisenmann magyarbarát tudóst átállították a szláv vonalra. A monarchia-barát szakemberek és közírók gyors és impresszionáló letűnése arra készítette Jean Vic bibliografust, aki a Dunatájra vonatkozó háborús könyvészetet jegyzékelt, hogy ezt a körülményt munkájában több ízben is megjegyezze. (27) "Ausztriát, ezt az egyszerű vazallust, — írja egy ízben, — nem találtuk méltónak arra, hogy sok tanulmányt szenteljünk neki. Keveset törődünk mi az osztrák (-magyar) intellektuálisok véleményével, ... a francia közönség érdeklődése kevésbé a Monarchia uralmon lévő népeinek szól, hanem inkább az ő igájukban szinylődő nemzetiségeknek: románoknak, délszlávoknak és csehszlovákoknak." Ez a háttérbeeszorulás a háború alatt teljessé vált és semmi akadálya sem volt többé a szlávbarát ideológia akadálytalan érvényesülésének.

Az új áramlathoz a nehéztűzéséget a szlavista professorok szolgáltatták, akik eredményeit egy publicista együttes szórta szét a közvéleménybe. Louis Léger, a Collège de France tanára, és Ernest Denis, a Sorbonne professzora voltak a főirányító személyek, körülöttük csoportosult az egész írógárda: Louis Eisenmann, Jaques Ancel, Albert Mathiez későbbi sorbonnei professorok, Pierre Lanoux, Etienne Fournol, Anatole Leroy-Beaulieu, André Chéradame, André René, Auerbach, Georges Lacour-Gayet és még sokan mások. Ernest Denis, az "elnyomott nemzetek ügyvédje", írta meg a csehek történetét, a szlovákok történetét és a szerbek történetét, Lanoux a délszlávokét, és így tovább, mely munkák mindegyike e népek imperialista törekvésének igazoló irata lett. (28)

Ezek a tudósok szervezték tanszékeik és folyóirataik köré a nemzetiségek forradalmi intellektuéljeit, Masarykot, Benest, Jorgát, Sirianut, Spalaikovichot, Morianut, stb. s állandó munkatársai lettek a Le Monde Slave-nak, a La Nation Tchèque-nek és a többi emigrációs lapoknak. Ugyancsak ők segítették utóbb a Békekonferenciára beadott iratok megszerkesztését, mint minderről sokat olvashatunk Benes Edvárd emlékirataiban. A mondott professoroknak, valamint a szabadkőműves és izraelita köröknek köszönhetik a nemzetiségi vezetők, hogy bensőséges kapcsolatokat teremthettek a francia hivatalos szervekkel, s a legjobb ajtók megnyitak előttük, az ismeretlenség-ből előbukkanó idegenek előtt.

Ez impozáns írógárda munkált központilag használta fel és terjesztette a "Bulletin d'Etudes historiques et politiques du Comité Michelet" nevű orgánum, melyet egy a történetre kiterjeszkedő másik Comité d'Etudes egészített ki. Utóbbi Lavisse professor elnökelete alatt működött s tagjai sorában Denis, Durkheim, Bédier és Weiss egyetemi tanárok nevével találkozunk.

Ezeket az összefüggéseket látva, az ember valóban azt a benyomást nyeri, hogy az egész francia intellektuális világ felvonult, hogy keresztes háborút vezessen az érdekeivel összeütközésben egyáltalán nem álló dunai birodalom ellen. (29)

Diplomáciai harc a Békekonferencián

Ebben a szlavofil szellemtől fűtött légkörben ült össze 1919-ben a párisi Békekonferencia, hogy Közép-Európa új politikai rendjét az "örök béke" jegyében átrendezze.

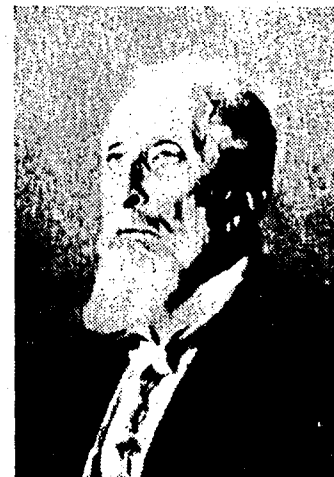
A szlávok érdekében folytatott óriási propaganda első következménye az lett, hogy a közfigyelem elterelődött a német problémáról. Feledésbe merült a Thiers által megfogalmazott tétel, amely szerint: "Az európai politika alapelve az, hogy Németország független államokból tevődjék össze, amelyeket egymáshoz csak laza szövetségi kapocs fűz." Tardieu, a Békekonferencia legbefolyásosabb francia képviselője azt írja emlékirataiban, hogy a Konferencia elé egyetlen olyan javaslatot sem nyújtottak be, amely a német kérdést a hagyomány vo-

nalában kívánta volna megoldani. (30) Így történt meg, hogy Németország voltaképpen megerősödve került ki a békeszerződések közül: megszerezte közjogi egységét. (31)

Németország helyett a közfigyelem Masaryk kívánsága szerint Ausztria-Magyarországra összpontosult, mellyel szemben köztudomású volt a konkrét háborús cél, amit a szláv intellektuális forradalmárok fogalmaztak meg nyugateurópai használatra, orosz kezdeményezésre. E célkitűzés legfontosabb része a Kárpátmedence politikai egységének szétrombolása volt. Így történt meg, hogy egy háború, amely a német-szláv konfliktusból indult ki, német-angolszász-francia ellentét jegyében zajlott le, diplomáciailag Magyarország elleni lépésekkel fejeződött be!

Ha a csehek, lengyelek és olaszok a Monarchia osztrák részéről valóban önmaguktól váltak ki, tehát a népi önrendelkezés primitív formában — forradalmi úton — ott valóban megvalósult, s így ez az ország tényleg "összeomlott", nem ez volt a helyzet a Monarchia másik, életrevalóbb felében, a Kárpátmedencét kitélő Nagy-Magyarországon. Ott a nem-magyar ajkú népek túlnyomó többsége mindvégig megmaradt a magyar szent koronához és a dunai állameszméhez való hűségben s Magyarország népei nemcsak, hogy forradalmi lépésre nem ragadtatták magukat, hanem ellenkezőleg, tiltakozó okmányokat küldtek a Békekonferenciához az akaratuk ellenére előírányzott szétdarabolás megakadályozására. A Kárpátmedencében éppen ezért szó sem lehetett a Békekonferencia terveinek megvalósításáról a népi önrendelkezés útján, — bár a népszavazást annak idején a magyar békeküldöttség kérte, — s nem is került erre sor az egy Sopron város és környékének kivételével, ahol is az eredmény a fennálló helyzet javára dőlt el.

A Kárpátmedence területi szétdarabolása a népek akaratának ellenére, katonai hatalommal ment végbe, a páduai fegyverszüneti szerződés megsértésével. Ezt a szerződést, mely a Kárpátmedence területi épségén nem ejtett csorbát, a balkáni haderők főparancsnoka, Franchet d'Esperey francia tábornok

Apponyi Albert gróf

nem ismerte el és Belgrádban új fegyverszüneti rendelkezést adott át a forradalmi magyar kormány képviselőinek. Ennek értelmében Magyarország elcsatolni szándékolt részeit az antant nevében francia tábornokok — Franchet d'Esperey, Berthelot és Hennocque — vezetése alatt román, szerb és cseh katonák szállták meg. A megszállók félretolták a magyar közigazgatást, a demarkációs vonalakat végleges határoknak tekintették és elkezdtek ott politikailag berendezkedni. Amikor a csalárd játék kiderült, a magyar katonaság elindult a szóbanforgó területek visszavételére, a csehek és románok ellen, majd Nyugat-Magyarországon fegyveres felkelés támadt az elcsatolás ellen. (32) A harc folytatását az antant nevében Vyx francia alezredes megtiltotta, a nyugati felkelés megszüntetésére pedig Párisból ultimátum érkezett. Bármily fájdalmas a dunai népeknek, és különösen nekünk magyaroknak, akik egész háború alatt telve voltunk rokonszenvvel a franciák iránt, nem fogadhatjuk el, hogy Magyarország "magától dőlt össze", — miként ezt a későbbi francia irodalom állította. (33)

Mihelyt a röpiratokban és a titkos diplomáciai tárgyalásokon tervezett helyzetet de facto megteremtették, a Békekonferencia feladata arra szorítkozott, hogy az új határvonalak jogi elismertetését megszerezze. A francia kormány szerepe ezen a téren is döntő fontosságú volt, mert politikája — ellentétben az angolokéval — a nemzetiségek energikus támogatását irta elő irányvonalként. (34) A Békekonferencián tehát azt igyekeztek kimutatni, hogy a megszállt területek demarkációs vonala a néprajzi határokkal egybeesik. Ennek az állításnak alátámasztására megindult a néprajzi statisztikákkal való oly szörnyű visszaélés, amire a történelemben nem találunk példát s ahol Benes machiavellizmusa és a balkáni népek egész lelkülete kifejezésre jutott. Ahol még így sem lehetett a néprajzi érveket érvényesíteni, ott stratégiai, gazdasági, közlekedési érveket hoztak elő, amelyeket természetesen mindig az új államok javára érvényesítettek. Így csatoltak egy 60 km széles és 250 km hosszúságú színmagyar területet Temesvár-Arad-Szatmár között Romániához, mert ott egy vasutvonal haladt, amelyre az új államnak közlekedési okból "feltétlen szüksége" volt. Csehszlovákiát viszont 150 km hosszú szakaszon lenyújtották a Dunáig, mert az új országnak erre gazdasági szempontból "abszolút szüksége" volt. A Kárpátalját, Magyarország északkeleti ruszin-magyar vidékét "stratégiai megfontolásból" juttatták Csehszlovákiának, mert ez a terület közte és Románia közt teremt összefüggést. Ugyancsak stratégiai okból hasították ki Magyarországból és adták Jugoszláviának a szabadkai nagy vasúti csomópontot környékével együtt. És mennyi visszaélés volt a vasútvonalak és domborzati viszonyok stratégiai értékelésében! Másodrendű útvonalakat vastagon rajzolva a térképre főútvonalakká léptettek elő, folyókat megduzzasztottak, stb. Jól rávilágít az alkalmazott módszerekre az Ipoly vízének magyar-csehszlovák határrá emelése. Amikor a Békekonferencián a csehek bejelentették igényüket erre a határvonalra, Masaryk, "az igazmondás bajnoka", fényképet mutatott fel, mondván, ime, ez itt az Ipoly folyó, melyet határuknak kerülni; széles és nagy folyó ez, hajózható is, miként a rajta úszó gözös

bizonyítja. Erről a fényképről később kiderült, hogy egy másik magyar folyóról, a bővizű s széles Tiszáról készült, annak Szeged-Csongrád közti alsó szakaszáról... Az ilyen ferdtések eredménye az lett, hogy az új államokba — Csehszlovákiába, Jugoszláviába és Nagy-Romániába — több idegen nép került, mint volt a "mesterségesnek" hirdetett Magyarországon. Az új államhatárok megszabásakor tehát a nemzetiségi elv alkalmazására nem került sor a Kárpátmedencében; ott a határokat pusztán hatalompolitikai szempontból állapították meg.

Hogy ezeknek a hamis adatoknak érvényesülése biztosítva legyen, ellenérv és kritika ne juthasson szóhoz, a Franciaországba érkező magyar békeküldöttséget, élén Apponyi Albert gróffal, Páris környékére internálták és ott teljes elszigeteltségben tartották. Apponyi csak a tárgyalások lezajlása után szólhatott a Békekonferencián, amikor a békeszerződés szövege már elkészült. A magyar küldöttség vezetője remek franciasággal mutatott rá a béketervezet katasztrófális következményeire mind a Dunát, mind Európa szempontjából. De mindez hiábavaló volt, Clémenceau rideg érzéketlenséggel meresztette szemeit a szónokló Apponyira. A magyar kritika kapcsolásával a felelősség a nemzetiségek által előterjesztett adatokért a középeurópai ügyeket intéző francia szakértők vállára nehezedett, akik dunatáji ismeretek tekintetében kívánni valót hagytak hátra és nem is nagyon firtatták azok helyességét. (35)

Visszont azokon az aggodalmakon, amelyek kompakt tömegű idegen népek és határmenti magyar tömbök bekebelezésével kapcsolatban merültek fel, önkormányzatok ígérésével (erdélyi magyarok, kárpátaljai ruszinok) és a kisebbségi jogok papíron való biztosításával tették túl magukat. A gazdasági egység megbontásával és széttagolásával kapcsolatos katasztrófális helyzeten szintén egy cikkellyel véltek segíteni (népszövetségi okmány 21 paragrafusa), amely a dunavidéki gazdasági együttműködést irta elő, szintén papíron.

Amíg egyrészt így megteremtették a tényleg mesterséges államokat, a földrajzzal, történelemmel, gazdasági adott-

ságokkal, a népi önrendelkezési elvvel, a nemzetiségi elvvel és a pusztá igazsággal ellentétben, gondot fordítottak arra, hogy a magyar kormánynak megküldött békeszöveghez mellékelt "kísérő levélben" belefoglalják a szigorú feltételek erkölcsi indokolását, hogy t.i. Magyarország elnyomta idegen ajkú állampolgárait és felelős a háború kitöréséért. A Békekonferencia így súlyos örökséget hagyott hátra, mert kritikátlan és álszenteskedés jegyében zajlott le, nélkülözve minden erkölcsi alapot.

Bár az így kialakított új államok minden kívánságát jól kiszolgálta a Békekonferencia, még mindig gyengének találták az új helyzetet csonka Magyarország maradék erőivel szemben, s kevésnek azok életbiztosítókat a garantáló nagy szláv hatalom, Oroszország összeomlása miatt. Ezért megtiltották Magyarországnak, hogy katonai haderőt tartson s a belső rend fenntartására korlátozott főnyi legénységét sem szerelhette fel. Viszont megengedték, hogy az utódállamok kivétel nélkül mind korlátozottan fegyverkezdhessenek, s ne csak átvegyék a területükön lévő összes magyar állami javakat, hanem eltűrték, hogy azok — különösen Románia — végigrabolják a csonka országot, onnan ezrével vigyék el a vasúti kocsikat, százával a mozdonyokat, leszereljék a gyárakat, kiszállítsák a szerszámgépeket és felpakkolják a raktárak készleteit. (36) Ehhez járult még hozzá később a "kollektív biztonság" kidolgozása s a háborúról való lemondás (Kellog-paktum). Mindezek felett állt végül a régi szándék, hogy az új államokat idővel a "moszkovita konglomerátum" fennhatósága alá csoportosítsák, hiszen Franciaország maga nem tudott a Dunavidéken katonailag aktív lenni, mint soha a történelem folyamán nem volt.

Az 1871-1919 között lezajlott események értelme tehát az, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiát a klasszikus államalkotó tényezők félretételével, a koreszmék ürügye alatt, a szláv intellektuális forradalmárok sugalmazása szerint vezetett irodalmi, katonai és diplomáciai harc tűzében lerombolták. Így lett az első világháború legnagyobb áldozata Magyarország és a magyar nép.

III. — A DUNAI SZLÁV HEGEMONIA BIRÁLATA, 1920-1948

1. ELSŐ KISÉRLET 1919 REVÍZIÓJARA ÉS MAGYARORSZÁG REHABILITÁLÁSÁRA, 1920-1923

A nemzetközi helyzet

1919-ben a győzelem mámorában úszó Nyugat-Európában mindenki azt hitte, hogy az utolsó ágyúlövés az "aranykor" s az "örök béke" kezdetét jelenti. Hogyne hihették volna, hisz leomlottak a "reakció bástyái", "Krisztusként" feltámadtak a halottnak vélt népek s útjára indult messze az Óceántól Nyugat kék madara: a demokrácia! (1)

A középeurópai szociáldemokrácia, a lerombolt birodalmak kormányzati gépezetének e váratlan örököse azonban gyorsan megmutatta, hogy csak névben azonos nyugateurópai testvérével s szellemében sokkal közelebb áll a vérben, könnyben született szláv bolsevizmushoz. Tartós kormányzásra sehol sem voltak képesek, a szétszűllést megállítani nem tudták. Itt-ott, mint Bajorországban és Magyarországon az új demokrácia átmenetileg már a bolsevizmusba torkolt, amelyet szívből támogattak. Lengyelország keleti fele is megismerte Ázsia új arcát s Csehszlovákiában, a varsói csata idején, Nyugat-Európa kedvence, Eduárd Benes, félig kommunistákból összeállított kormánnyal várta az igazi felszabadítókat, az orosz bolsevistákat.

A bolsevizmus térfoglalását a megrökönyödött Nyugat segítségével megállítják, s az önvédelem rövidesen a legtöbb országban kitermeli az ellenforradalom vezéreit, a tekintélyelvű megszemélyesítőit: Horthy Miklóst, Pilsudski Józsefet, Mannerheimet, Nosket, Mussolinit, majd utóbb Sándor jügoszláv király és Carol román király despotizmusát és a sajátos cseh pártidiktatúrát.

A kiábrándulás hajnalán — 1920-ban — egy nagyműveltségű francia író Jacques Bainville, hideg tárgyilagossággal kezd a versaillesi békeművön elmélkedni, rideg logikával szedi

bonckés alá annak eredményeit és csodálatos látnoki erővel megrajzolja a következő harminc esztendő minden tragédiáját. Művét: "Les conséquences politiques de la Paix" címen bocsátja közre és Salamon király Ecclesiaste művének X. könyvéből vett baljós idézettel vezeti be: "A következmények pedig jönni fognak. Mert aki gödröt ás, beléesik, aki megbont egy kerítést, kigyó marja meg."

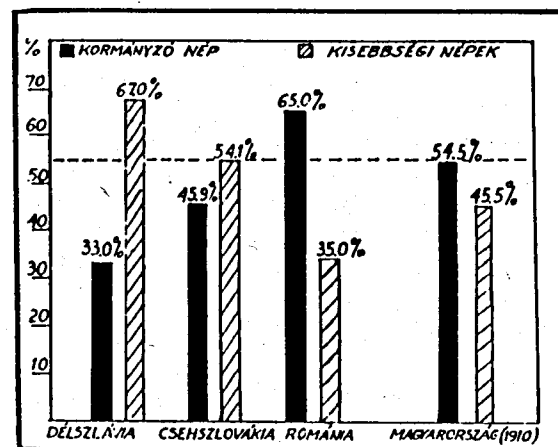
Az új dunai politikai rend nélküli a belső egyensúlyt

A politikában — kezdi gondolatmenetét Bainville — nemcsak közeli, hanem távolabbi célok is vannak. E távolabbi célok azon veszélyek elhárítására hívják fel a figyelmet, amelyek egy-egy térség földrajzi és történelmi törvényszerűségeiből adódnak. Ebből a szempontból nézve a nyugati nagyteret (Németországot), a keleti nagyteret (Oroszországot) és a köztük fekvő térségnek legfontosabb szakaszát (a Dunát), Bainville a következő megállapításokat teszi:

A nyugati nagyterés széttagolása érdekében semmi sem történt. Nemcsak, hogy Bismarck és a Hohenzollernek művét lényegében fenntartották, hanem annak belső egységét még fokozták is. (2) Ám ez a német térség természetes földrajzi határok hiányában arra kényszerül, hogy létezését erős katonai hatalommal támassza alá, határait biztonságosabb vonalak felé tolja előre, s politikai céljaira felhasználja területén kívül élő néptöredékeit. (3) Németország tehát minden irányban "potenciális ellenség" maradt.

Ami az ázsiai nagyteret illeti, Bainville csodálkozásának ad kifejezést, amiért Franciaországban nem tudják elképzelni hogy az orosz nép szövetséges helyett "ellenfél" is lehet. (4) Renan szavait idézve 1870-ből, megjósolja, hogy "a Szláv, mint az Apokalipszis sárkánya, amely farkával az ég csillagának egyharmadát beborítja, egy napon majd maga után fogja húzni Közép-Ázsia csordáit, Dzsingisz khán és Tamerlan hajdani klientúráját!" (5)

A Dunát fordítva figyelmét, megállapítja, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia lerombolása francia szempontból

Délslávia Csehszlovákia és Románia "életre jogosult" államok; az 1910-es Magyarországot az életre "jogosulatlanok" találták!

— mindig ebből a szempontból bírál, — nagy hiba volt, mert ott katonai ürről — vákuum — keletkezett, amit az új, gyenge államok sohasem tudnak kitölteni. Csehszlovákia helyzete "drámai", Lengyelországa "halálosan veszélyes". (6) Az önálló Ausztria pedig nagy kísértésben van, hogy Németországhoz csatlakozzék. (7) "Íz államok egyikének sincs biztonsága. Egyikük felépítése sem természetes, de nem is észszerű. Azonkívül erőtlenség is. Ha pedig a népek nem érzik magukat erőseknek, és biztonságuk sincs, akkor politikájuk ingadozó." (8)

A szabad népek úgynevezett gátja nemlétező gát, vagy ha meg is van, oly gyenge az, hogy az első szélfuvallom felboríthatja. "E népeknek Németországgal szemben a mi oldalunkon való bevetése hiú ábránd." (9) Az új államtestek kiszahása teljesen önkényesen történt, ami majd súlyos nemzetközi bonyodalmakat fog okozni. (10)

E tájnak tehát nincs egyensúlya. (11) Itt minden a pillanatnyi erőviszonyokra van felépítve. Ezért "Közép-Európa jövője egy újabb sadowai csatának, vagy egy ilyen csata erkölcsi és politikai egyenlőjének van kiszolgáltatva." (12) E politikai-katonai ürbe a szomszédos 70 milliós németiség és a 200 milliós

orosz tömb, mint legkisebb ellenállású területbe menthetetlenül bele fog gázolni és lángba borítja majd egész Európát! (13)

Az új dunai államoknak nincs létjoguk

Az új dunai államok életrehívását filozófiailag a nemzetiség és demokrácia eszméivel indokolták. A Békekonferencián a nemzetiségi eszmét azonban olyannyira mellőzték, hogy az új államok ebből a szempontból szakasztott másai a régi Monarchiának. Csehszlovákiában például hat nemzetiség került össze! Hogy volna ezeknek az államoknak ideológiailag igazolt lét-alapjuk, ha a Monarchiát hasonló ok miatt "méltatlannak" találták az életre? (14)

A másik elv, amely az új államok indokolásaként szerepel, a demokrácia, bármely erkölcsi értéket képviseljen is önmagában, szintén nem a Dunatájra való eszme. Közép-Európa "ellenállhatatlan törvénye" arra int, hogy e táj "abban a nemzetiségi feldaraboltságban, amelyben természettől fogva van, nem szervezkedhet másként, mint a nemzetiségek valamely csoportjának elsőbbsége alapján." (15) Ezért "egyáltalában nem volt bölcs dolog Közép- és Kelet-Európa felszabadított népei között elhinteni a demokráciát: ennek hamarosan gyászos következményei lehetnek." (16) "Veszélyes kísérlet ez", — dange-reuse experience — ismétli Bainville. (17)

Az új rend azonban az államépítés klasszikus szabályai szempontjából nézve is hibás. Hibás, mert ki látott már olyan békét, amely a föld domborzati képét, a természet állandóit mellőzi és fizikai törvényeit megsérti? Egyetlen állam sem lehet tartós, amely a természettel ellenkezik. "A számoknak, súlyoknak és mértékeknek elhanyagolása nem maradhat bűntetlenül. És e népek meg sem fogják érteni, miért kell majd egy napon drágán fizetniük." (18)

A Dunatájon különösen súlyosan esik latba a természet erőivel való szembehelyezkedés, — jegyzi meg a másik, ezidőben író francia bölcselelő, René Johannet, — mert ennek a tájnak sajátos felépítése olyan, — s ezt nem szabad soha elfelejteni, — hogy "ez a térség természetesen a nemzetiségi elv-

vel ellenkező irányban reagál... Közép-Európa mindenképen más szervezési alapeszmét igényel, mint a nemzetiségi elv... A történelem nem szűnik meg e lényeges mozzanatra felhívni figyelmünket." (19)

Ha meggondoljuk, — vonja le következtetését Bainville — hogy az új dunai államok az államépítés hagyományos elveivel, a földrajz, történelem, stb. állandóival való szakítás eredményeként, a továbbtűnő korszaknak államépítési elvvé való előléptetésével jöttek létre, továbbá, hogy logikai ellentmondásokat tartalmaznak s a távolabbi célok tökéletes figyelmen kívül hagyásával épültek meg, azt kell mondanunk, hogy a háború végére "maga a politikai gondolat is hitelét veszítette," (20) elsovadt és a bukás szélére került. (21)

Majd hozzáfűzi: ahhoz, hogy az 1919-es mű súlyos hibái megvilágosodjanak a népek előtt, katasztrófákra lesz szükség, vagy történelmi távlatra. (22)

Magyarország legyen a dunai rend főpillére

Az 1919-es elrendezés legnagyobb áldozata Magyarország. Ez az ország azonban megcsonkított helyzetében is elsőrendű erő képvisel, mert a Dunamedence közepén, a Duna legfontosabb szakaszát ellenőrizve, kivételesen kedvező stratégiai helyzetet foglal el. S ha ez a vidék valami formában újra tömörül, — ezt az utat előírja a földrajz és történelem, — a tömörülésben Magyarország mindenképen nagy szerepet fog játszani. Ez új folyamatban, mely szükségszerűen bekövetkezik, ha a jelen széttagolt állapot fennmarad, (23) "Berlin lesz a magyarok számára a kényszerű útvonal". (24)

Miután a természet erői Magyarország számára a felemelkedést írják elő, a francia külpolitikának segítőtleg kell közbelépnie, nehogy az események kedvezőtlenül alakuljanak számára. A Berlin-Bécs-Budapest-Szófia tengely (25) helyett a franciák kötelessége lenne az új dunai rendet federáció formájában előmozdítani. (26)

Az új dunai federációban, amelyet Bainville ajánl, a magyarokat illetné meg a vezető szerep — szemben a csehszlovák

elsőbbségre felépülő 1919-es helyzettel, — s mellettünk a románok és a bolgárok játszhatnak szerepet. "Szerintem egy semleges, sőt, — ha erről szó lehetne, — akár ellenséges Csehszlovákia is inkább volna kívánatos Közép-Európában, mint magyar-német összefogás... Bármily rokonszenvünk legyen is az egyik fél, és bármekkora keserőségünk a másik fél irányában, a hideg ész előtt világos, hogy a magyar-román-bolgár szövetség, ha a mi felügyelőségünk alatt jön létre, sokkal jobb — igazi — gátat alkotna, mert szervesebb és jobban elhelyezett alakulat lenne, mint az, amelyet a békeszerződések megalkotni véltek". (27)

Ezek a gondolati vágányokon 1919 végén és 1920 elején a francia és a magyar kormány között valóban konkrét tárgyalások indultak meg. Magyarország a francia érdekszférába való belépése fejében vezető hatalma lett volna a Dunatájnak, visszakarta volna határmenti összefüggő magyar többségű területeit és a keleti magyar tömb, a székelyek, önkormányzatot nyertek volna. Paléologue külügyminiszter melegen támogatta a tervet, ami IV. Károly visszatéréseivel is kapcsolatban állt. A már-már megvalósuló dunai rendcsinálást azonban Benes megakadályozta. Mihelyst tudomást szerzett a dologról, Magyarország ellen cseh-szerb-román katonai és politikai szövetséget hozott létre (1920-21), mely kisantant néven Csehszlovákia felbomlásáig (1938) fennállt és a dunai táj szerkezetének elmerevítéséhez vezetett. Paléologue-nak le kellett mondania, Magyarországnak pedig 1921 november 15-re ultimátumszerűen ratifikálni kellett a trianoni békeszerződést.

Henri Alizé, az 1919-es bécsi francia misszió volt főnöke jól ítélte meg a francia politika helyesbítő mozdulatának sikertelenségét: "Elmulasztottuk, hogy az egyes államok megnövekedését és elismerését feltételekhez kössük, így azok, a mi rövidlátásuk következtében a helyzet legfőbb döntőbírává lettek". (28) Benes tehát győzött az első fordulóban.

2. ÚJABB KISÉRLETEK A MAGYAR PILLER BÉSZERVEZÉSÉRE AZ OSZTRÁK-MAGYAR-CSEH ÁLLAMSZÖVETSEG TERVE, 1931-1937

A nemzetközi helyzet

A csehszlovák vezetés alatt álló kisantantban Franciaország a huszas években azt a nagyobb egységet vélte felfedezhetni, amelyet röviddel azelőtt magyar mag körül maga is szívesen életre hívott volna. Természetesnek kell tehát vennünk, hogy Csehszlovákiával szövetséget kötött (1924) és annak fejében, hogy azt Németország sakkbantartására felhasználhatónak remélte, teljesen szabadkezet biztosított neki a Dunatájon. Franciaország hasonló szerződést kötött Romániával és Dél-szláviával, majd később a kollektív Kisantanttal, minek következtében a középeurópai helyzet teljes elmerevítését nemcsak a kisantant, hanem annak alátámasztója, a francia nagyhatalom is előmozdította.

A középeurópai viszonyokat most valóban sikerült megszilárdítani és beköszöntött a versaillesi államrend virágkora. Az 1924-1927 közötti rövid pár esztendő volt ez, amikor a kisantant államok biztos talajt érezve lábuk alatt, ezer esztendőre kezdtek berendezkedni. Ez az a kor, amikor nyíltan félretolják a kisebbségek nemzetközi jogrendszerét, megtagadják az ünnepélyesen belgért önkormányzatokat, fittyet hánynak a gazdasági együttműködésnek, a nemzetiségi állam koncepcióját felváltják a nemzetállam koncepciójával és nagyhatalmasít játszva elkezdik a kisebbségek embertelen üldözését.

Nagyhorderejű világpolitikai átalakulás vetette most előre árnyékát, amely magában foglalta a csonka Magyarország felosztását és a szláv hegemoniának Prága-Bécs-Trieszt vonaláig való tényleges előretolását. (29) Ez a szláv terv, aminek kivitelezésében a latin eredetűre büszke Románia — mint a múltban, — most is hűségesen segédkezett, nemcsak a magyar nép jövőjére lett volna katasztrófális, hanem az olasz és a német nép jövőjére is. Benito Mussolini elsőnek ismerte fel ez új világhelyzetet és a római császárok, jelesül Marcus Aurelius nyom-

dokain haladva, az olasz védelmi övezetnek a Kárpátok ívéig való kiterjesztésében látta Itália jövőjének biztosítását. Ezért 1927-ben habozás nélkül kezet nyújtott a lefegyverzett, de stratégiaiag elsőrendű helyzetű Magyarországnak, amit utóbbi örömmel fogadott. Ugyanezen októl indítva Ausztria Németországhoz való csatlakozásban kereste biztonságát (1931), s a terv sikertelensége után az is Olaszországhoz fordult támogatásért (1931). Locarno (1925) után Németország szintén a Dunától felől fenyegető szláv veszély elhárítására fordította figyelmét, ahol nemcsak gazdasági érdekeit, hanem ott élő népréseit is katasztrófa fenyegette. Így 1927-től kezdve az egész egykori Római Birodalom területe megjelent a Dunától, mint szlávellenes védelmi tényező. Ezzel a páriskörűli békek fénykora leáldozott.

A magyar revíziós irodalmi harc

A nyugateurópai kapcsolatok újrafelvétele után a magyar közvélemény megdöbbenve szerzett tudomást arról az óriási rágalomhadjáratról, ami a háború alatt az antant országokban, különösen Franciaországban a magyar nép, a magyar állam és a dunai eszme ellen lefolyt és ott a lelkekben mély nyomokat hagyott. Ezért első és legfontosabb teendőjének azt tartotta, hogy francia nyelven nagyszabású irodalmi és tudományos felvilágosító munkát indítson meg.

Ez a munka a budapesti Revíziós Liga vezetésével társadalmi úton kezdődött. Célja az volt, hogy a nyugateurópai megzavart politikai gondolkodást egyensúlyba segítse és így előkészítse a magyarságot megillető dunai szerep politikai úton való visszaszerzését. Mivel a franciák dunavédelmi politikájának elmerevedése óta (1924) erre gyors kilátás nem volt, a revíziós irodalom nagy távlatokra rendezkedett be és egyetlen irányelvűül a pusztai igazság hirdetését választotta. Főbb tételei, amiket rövidesen a francia közvélemény is megismerhetett, a dunai politikai szervezet múltjára, jelen helyzetére és jövőjére vonatkoztak.

A múltra vonatkozólag a magyar felvilágosító irodalom különösen a magyar elnyomás és a dunai állameszme elavultságára vonatkozó kérdésekkel foglalkozott, mert ezekkel indokolta a francia háborús irodalom Szent István országának lerombolását.

Rámutatott arra, hogy az elnyomás tétele elméleti úton keletkezett és semmi köze a valósághoz. A nemzetiségi elv alapján ugyanis a priori felállították a követelményt, hogy minden nemzetiségnek önálló állammal kell rendelkeznie; s mivel ilyen nem rendelkeztek, ennek okát az elnyomásban, "ezeréves" magyar elnyomásban látták. Erre a magyarázatra újabb magyarázatot építettek, hogy tudniillik az elnyomás vezetett a háborúhoz és így — következették — a magyarok a háború nagy felelősei, tehát megbüntethetők.

Hogy ez a szellemi akrobácia, amire az 1919-es béke-rendszert enklórság felépítették mennyire hibás, kiderül abból is, hogy a nemzetiség elve csak a 19. század közepe óta koreszme, tehát elnyomásról logikailag is legfeljebb csak száz, de nem ezer esztendő óta lehet beszélni.

A magyar irodalom azonban a tények mélyére hatolt és kimutatta, hogy sem népi, sem kulturális, sem gazdasági-politikai tekintetben nem volt elnyomás, hanem a magyar szent korona népei mindig szabadságban éltek. Ha ugyanis népileg elnyomták volna a nemzetiségeket, vagy csak megközelítőleg olyan központosító nyomás alatt éltek volna, mint Nyugat-Európa idegen nemzetiségei — a baszkok, a katalánok, az irek, a skótok, stb. — akkor 1919-re hirmondó sem maradt volna belőlük. Ám a szlovákok ezer évig, a horvátok nyolcszáz évig, az erdélyi szászok hatszáz évig, a svábok és szerbek kétszázötven évig éltek a magyarokkal közösségben és ennek ellenére népi államuk nemcsak nem fogyott, hanem szaporodott, — amit bőséges statisztikai adatokkal is igazoltak. A népi elnyomás vádja tehát nem tartható fenn.

Ha kulturálisan elnyomták volna a magyarországi nemzetiségeket, akkor azok szerbiai, román okiráltságbeli függetlenségben élő néptestvéreinek nevelő szerepük kellett volna

legyen a "felszabadulás" után. A valóság ezzel szemben az volt, hogy a magyarországi népeknek ilyen nevelésre semmi szükségük nem volt. Ellenkezőleg, e népeknek olyan hatalmas irodalmuk, sajtójuk, tudományos és politikai gondolkodásuk, egy szóval oly fejlett szellemi életük volt, hogy abból született meg a határokon túl élő néptestvéreik egész kultúrája. Azért volt ez így, mert a nemzetiségi iskolák Magyarországon tekintélyes államsegélyt élveztek és az egyházaknak juttatott óriási méretű vagyonból szabadon állíthattak fel annyi tanintézetet, amennyit az akkori kulturális viszonyok közt maguknak szükségesnek tartottak. Ezek a tények maguk felelnek arra a kérdésre, volt-e kulturális elnyomás?

Gazdasági elnyomásról sem lehet beszélni, hiszen az akkori liberális viszonyok között az állami gépezet a gazdasági ügyekre semmiféle befolyást nem gyakorolt, az teljesen a magántevékenység körébe tartozott. S a nemzetiségek az így nyújtott lehetőséggel éltek is, nem egyszer a magyarság rovására, mint az erdélyi román bankok esetében is nyilvánvaló volt.

Maradna tehát a politikai elnyomás lehetősége, száz év óta, azaz pontosan 1867-től 1918-ig, — ötvenkét éven át — amikor a magyarság újra vezető szerepre tett szert saját országában, a Kárpátmedencében. Ha figyelembe vesszük a nemzetiségi nyelvek használatának teljes szabadságát a sajtóban, parlamentben, közigazgatásban és a bíróságoknál, továbbá a parlament szabályos működését, nemzetiségi pártok létezését, s azt, hogy a legmagasabb közhivatalokba, egyházi, állami és katonai méltóságokba minden nemzetiségből bőven jutott, elmondhatjuk, hogy abban a szektorban, amelyet az állam akkor ellenőrzött, ahol tehát elnyomásról lehetett volna szó, ilyesmivel nem találkoztunk. Az idegent nem szívelő Franciaország számára bizonyára hihetetlennek tűnik fel az a népi testvériség, ami Szent István birodalmában az egyes népeket egymáshoz fűzte. Az úgynevezett utódállamok — Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia — nemzetiségi politikájához hasonlítva a magyarországi helyzet, ez utóbbi vele szemben egyenesen paradicsomi állapotnak tűnik fel s az utódállamok kisebbségei boldogok lettek

volna, ha annyi szabadsággal rendelkeztek volna, mint Szent István koronájának népei. Ezért a magyarság e téren is emelt fővel áll bírálói elé és semmi szégyelni valója nem lehet múltjában.

Nem is volt Magyarországon soha speciális nemzetiségi elnyomás, ezt csak a forradalmi intellektuálisok hirdették és azok a nagyhatalmak, amelyeknek érdekében állott a Dunavölgyén keresztülgázolni. Így a dunai egység lerombolásának erkölcsi alapja nincsen. S ha a háborús felelősséget keressük, a lerombolás bűnösei után kutatunk, őket a nagyhatalmak táborában, továbbá a régi Romániában, a régi Szerbiában és — nagyrészen — a cseh nép fiai között találjuk meg.

Az új államok erkölcsi létjogát a nemzetiség és demokrácia elvével indokolták, illetve a kettő összefonódásából keletkezett népi önrendelkezés elvével. A magyar revíziós irodalomnak könnyű volt kimutania, hogy ezek az elvek egyáltalában nem kerültek alkalmazásra, hiszen az utódállamok ebből a szempontból rosszabbak voltak a régi Magyarország felépítésénél. Azaz, hogy az új államoknak szikrányival sincs több erkölcsi joguk az életre, mint volt a régi Magyarországnak. Viszont ez ideológia alapján jogos az elcsatolt 4,000,000 magyar visszakövetelése.

Ami pedig az új államok politikai létjogát illeti, a magyar irodalom ezt a következő indokolással vonta kétségbe: a nemzetiség és demokrácia eszméje sajátos nyugateurópai találmány s a Dunamedencében alkalmazhatatlan, mert ellentétben áll e táj magasabbrendű földrajzi és történeti parancsaival, a népek létérdekeivel. Széttagolva ugyanis a dunai népek mindnyájan erőtlének, képtelenek a szomszédos nagyhatalmak törekvéseinek ellenállni és kénytelenek azok valamelyikéhez csatlakozni. A Dunatájjal kibővült nagyhatalom viszont Európa többi népét is legázolhatja. A Dunatáj "balkanizálása" tehát vég eredményben az európai egyensúly felborításához és szükségszerűen háborúhoz vezet.

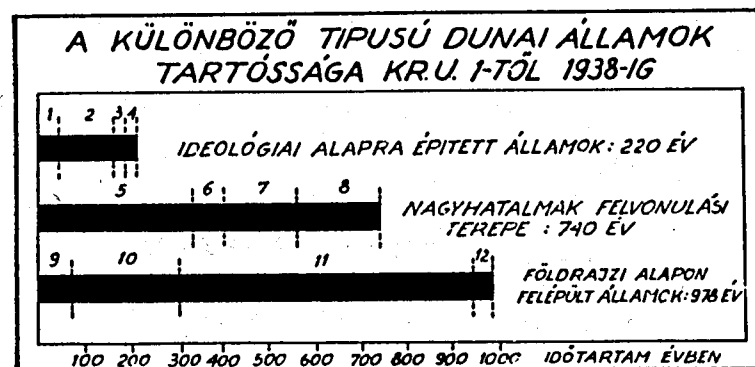
A magyar revíziós irodalom szemrehányást tett ezenfe-

lül az 1919-es "rend" megteremtőinek s utalt a nyugateurópai politikai génusz csodálatos elhomályosodására, mivel az új államokat a földrajz, a történelem és a faji tulajdonságok állandó jellegű elemei, a tartós jellemvonások helyett, az időhöz kötött, tehát gyorsan változó korszakokra építette. Ezt az alapvető tételt dunatáji viszonylatban a térképek tömegével, legkülönbözőbb ábrázolásban igazolták. Konklúziójuk az volt tehát, hogy indokolatlan az új államok léte politikailag is, viszont a magyar szent korona országainak összefogása és épségben tartása dunai és általános európai szükséglet.

Ha tehát a régi állapot lerombolása és új államok létesítése erkölcsileg és tudományos szempontból indokolatlan, politikailag hibás és a jelen helyzet fenntartása háborús veszélyeket rejt magában, milyen legyen a Dunatáj egészséges felépítése? Olyan, felelte a magyar revíziós irodalom, ahogy ezt Bethlen István gróf miniszterelnök 1933-tól kezdve nagy nyomtatékkal hirdette, mely tudniillik a dunai élettérből az idegen hatalmak vetélykedését kizárja s e tájat saját élettörvényei alapján szervezi politikai egységbe. Ez a táj csak így alkothat erős, tartós gátat a szláv és germán nyomás ellen. A revíziós irodalom figyelmeztetett a dunai újjászervezés végrehajtásának gyors szükségességére, tekintettel a német és orosz hatalom katonai készülődéseire.

Ez az újjászervezés a területi statusquo megváltoztatása és a magyarságnak adandó jóvátétel nélkül végre nem hajtható. A területi revízió a magyar együttműködés alapfeltétele. A minimum legalább a magyar nemzetrészek visszaszerzése a nemzetiségi elv alapján. A középső fok programja a népi önrendelkezés elvének alkalmazása. A végcél azonban a szent-istváni birodalom visszaállítása, a dunai népek és Európa érdekében, a kárpáti védelmi vonal magyar katonai ellenőrzés alá helyezése s a magyar vezetés visszaállítása a dunai élettérben az érdekelt népek hozzájárulásával.

Ez a program 1932-ben Gömbös Gyula kormányrajutásával hivatalosan magyar külpolitikai programmá lett.

Széttagoltság ideológiai alapon: 1. szervezetlen hordák, 2. germán és szarmata néptörzsek, 3. szláv és bolgár fejedelemségek, 4. Kisantant-államok. — Nagy hatalmak felvonulási terepe: 5. a Római Birodalom, 6. a Frank Birodalom, 7. a Török Birodalom, 8. a Német Birodalom idején. — Egységes medenceállam földrajzi alapon: 9. Hun Birodalom, 10. az Avar Birodalom és 11-12. a Magyar Birodalom idején.

A magyar revíziós gondolat tehát konstruktív gondolat volt, dunai és általános európai vonatkozásban egyaránt. A legtipikusabb dunai nép, a magyar, rajta keresztül emlékeztette Európát a dunai eszmére, arra az eszmére, amelynek egyedüli hordozója immár csak ő volt, minden szerencsétlensége ellenére.

A francia közvélemény riadót fűj

A magyar revíziós propaganda nagy visszhangra talált Angliában, ahol Rothermere lord lapjai meghirdették a magyar igazságot és Churchill felhívta a figyelmet arra, hogy a magyaroknak a trianoni béke rendelkezései ellen súlyos és jogos panaszaik vannak. Franciaországban azonban a magyar gondolatok egyelőre süket fülekre találtak. Elszórtak itt a nagyvonalu politikai gondolkozástól, csak az "azonnali" problémák iránt érdeklődtek. Ezek közé pedig dunai kérdés 1924 után többé nem tartozott. Pezet szenátor, a külügyi bizottság elnöke szerint Franciaországban a Curtius-Schober-féle Anschluss előtt (1931) a közvélemény a dunai kérdést nem ismerte. Az

embereknek általában véve sem volt világos fogalmuk az új Európa politikai felépítéséről, de különösképpen nem a dunai államokéről. Csak a huszonöt évnél fiatalabb emberek ismerték úgy-ahogy az új nemzetek elhelyezkedését és összetételét, mert ők már átírt földrajz- és történelem könyvekből tanultak! (30) De még kevesebben voltak azok, akik akár az osztrák katasztrófa (1938) előestéjén is igazán tisztában voltak azzal, hogy a probléma megoldásától a világ békéje függ. (31)

Meg kellett tehát várni, amíg a dunai kérdés ismét "időszzerűvé", "sürgőssé" vált. Egyelőre tehát úgy ítélték meg a magyar törekvéseket, ahogy Ernest Pezet "Autriche" c. művében kiadott, különböző időpontokban írt tanulmányai egyikében olvassuk: "A revizionizmus inkább csak elmélet. Arra szolgál, hogy feszélyezze, sőt zavarja azokat a népeket, amelyekre panaszkodnak, vagy melyektől engedményeket várnak, semmint reális, a közeljövőben megvalósítható politika". (32) Ha jogosak is bizonyos mértékben Magyarország követelései, (33), azok kielégítése azért nem lehetséges, mert az elvet Németország is érvényesítené a maga javára. (34) Tehát a magyaroknak Franciaország nyugalma érdekében szenvedniük kell, — amibe a tájékozatlan francia közvélemény bele is nyugodott.

Az osztrák Anschluss első kísérlete (1931) volt az a szükséges lökés, amely a francia közvélemény figyelmét újra a dunai kérdés felé fordította. Azon keresztül döbrent rá a valóságra, hogy van ilyen kérdés, ami európai kérdés, s hogy a magyarok mondanivalója több, mint saját nemzeti panaszkodás. S aki a francia közvélemény felrázására most a legtöbbit tesz, az éppen Pezet szenátor. Szerepe Bainville et Johannet szerepéhez lesz hasonló s munkái tárháza a dunai kérdésre vonatkozó tudnivalóknak francia nyelven. Tizenöt évre nyúló munkássága, amit mások is támogatnak, a dunai politikai rend múltjának helyesebb megítélésére, az 1919-es elrendezés hibáira és egy újabb dunai rend körvonalazására vonatkozik. Könyvét "Autriche" cím alatt jelenteti meg, mondanivalója azonban elsősorban a régi, nagy Magyarországról szól.

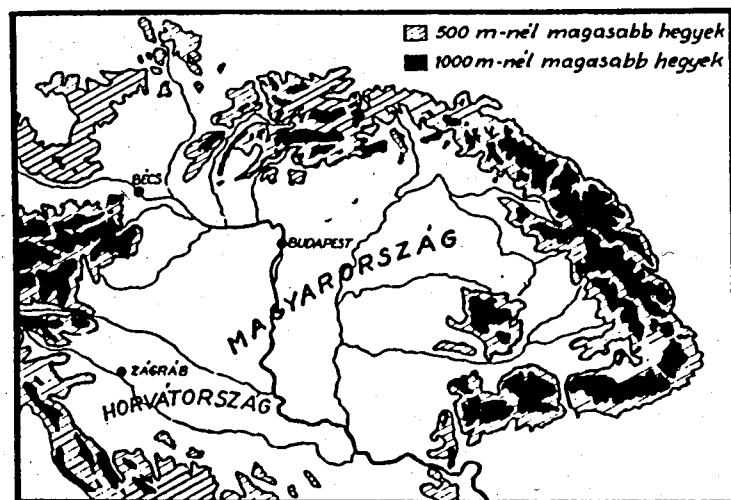
A dunai múltról elmélkedve, tétele az, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia nagyszerű gazdasági és stratégiai egység volt, s nagyon megfelelt a dunai népek és Európa érdekének. Elemmezve e tájat, egymásután jönnek tollára azok az érvek, amelyek e táj politikai egybefoglalását parancsolólag írják elő. Megakad a szeme a nagyszerű földrajzi egységen, látja, hogy az úthálózat a Kárpátok iveréből mind a Magyar Alföld felé, mint középpont felé vezet, hogy a "természet erői", a "tériség parancsa", a "történelem logikája", az "ész útmutatása" és az "emberföldrajz határozott utasítása", — mind-mind a magyar mag körül való összefogásra int, ha ezen a tájon tartós, biztos államokat akarnak létrehozni. (35) A dunai történelem ezt az intést követte, amikor természetszerűen hozta létre a dunai birodalmat, mint szükségletet. Ennek a birodalomnak tehát megvolt a létjoga önmagában, és megvolt a létjoga európai szempontból is abban a hivatásban, amelyet a Kelet-Nyugat közti úthálózat őrzésével betöltött. (36)

Pezet és elvbarátai munkáiban nyoma sincs már a nemzetiségi elvnek, melynek szemszögéből hajdanában Léger óta annyi gúnnnyal nézték a dunai birodalmat. Helyreállítják a helyes szemléletet és az ideológiák világából visszatérnek a realitások mezejére. "Hozzámérve az orosz, vagy a porosz elnyomáshoz, az osztrák elnyomás — írja Saint-Aulaire — éppen a liberális magatartás mintaképe volt." (37) "Sőt, — teszi hozzá Martine, — ha a nemzetiségek a Monarchia határain túlra tekintettek, mindegyikük azt állapíthatta meg, hogy fajtestvéreik ott sokkal nyomorultabb viszonyok közt élnek. Előnyösebb dolog volt ezért románként, vagy lengyelként élni Ausztriában, mint Romániában, vagy Oroszországban; jobb volt a Habsburg-birodalomban horvátnak lenni, mint függetlenségben élni Szerbiában; s a csehek szívesebben voltak az elsők Bécsben, — ami gyakori eset volt, — semmint arra gondolni, hogy egy napon zsákmányai lesznek a Poroszországból, vagy Oroszországból előtörő hódítóknak". Nem is harcoltak ezek a Monarchia lerombolásáért, csak több politikai befolyásért. (38)

A nemzetiségi együttélésnek ez elfogultságtól mentes

szemlélete a francia közvélmény jelentős részének sajátja lett, — de nem a többségnek, — s P. Henry "A nemzetiségi kérdés" c. könyvében (1937) meg is jegyezte, hogy a nemzetiségi elvvel szemben az "egyensúly elve" visszatérően van a politikai gondolkodásban. (39)

Ílát, ha a régi rend önmagában is, erópai szempontból is "jó" volt, kik és miért rombolták le a Monarchiát? Azért, mondja Pezet, mert politikai szempontból "mesterséges" alakulatnak tünt fel. (40) De megjegyzi, ezt a vádat annakidején nem eléggé elemezték. Mert helyesen úgy kellett volna a kérdést feltenni: "Lehetséges-e az Osztrák-Magyar Monarchiát politikailag anélkül lerombolni, hogy a birodalmat alkotó népeket szétagolják és gazdaságilag tönkretegyék?" (41) Kifejezetten ugyan nem ad választ, de egész gondolkodásmódjából kiderül, hogy ez a "kecske is jól lakják, káposzta is megmaradjon"-féle elgondolás keresztülvihetetlen, mert a birodalom "a gazdasági egységnek politikai kifejezése volt". (42) A Monarchiát tehát fenn kellett volna tartani s lerombolása hibás volt. Wl. d'Ormesson nagykövet ezt világosan meg is írja: "Gyakran azt mondják, hogy a szövetséges hatalmak az Osztrák-Magyar Monarchia lerombolásával követték el a múlt háború végén legnagyobb tévedésüket. S Clémenceau-t, Lloyd George-ot vádolják e lerombolással, kiknek cselekedetét katolikusellenes magatartásukkal magyarázzák. Senki jobban nincs meggyőződve, mint én, hogy Ausztria-Magyarország eltűnése Európa számára valóságos csapás". (43) Henry szerint is erőszakkal kellett eltávolítani, különösen Magyarországot. Itt ugyanis Magyarországon, a kettős Monarchia legéletrevalóbb részében, az alkotmányos törvények szabad folyásának a nemzetiségi ellentétek soha gátat nem vetettek, bármily élesek lettek legyen is. S ha az 1918-as katasztrófa nem jön, nem tagolódik szét". (44) Aulneau bevallja, hogy az eltávolításért Franciaország is felelős. "Beszéljünk világosan, — írja, — és legyen bátorságunk megmondani, hogy részben Franciaország felelős Ausztria-Magyarország eltűnéséért." (45)

A MAGYAR-HORVÁT ÁLLAMKÖZÖSSÉG FÖLDRAJZI KERETE

Ha már egy lapot erőszakosan elfordítottak a történelem könyvében, vajjon jobb rendet építettek-e a Dunátájon a meglévő helyére? Szilárdabb-e a jelen politikai helyzet? — Bizony nem, válaszolják egyhangúan az új utakat kereső francia írók. Nem, mert ez a rend a nemzetiségi elv, a demokratikus elv és a politikai ész szempontjából egyképen tarthatatlan.

A nemzetiségi elv fogalma, amire az új rendet építették, maga is szétfolyó, nehéz meghatározni, (46) s az új államok összetétele e tekintetben nem jobb, sőt rosszabb a réginél, amit pedig éppen ezen a címen szüntettek meg. "S valóban nem tagadhatjuk, — mondja Henry, — hogy az országok közti különbségek, a népek egymás iránt táplált ellenszenvé s az egy és ugyanazon államon belül élő népfajok ellentéte sokkal jobban felfokozódott, úgyhogy a világ békéje immár csak egy hajszálon függ, amit bármely incidens elszakíthat." Éppen ezért "nem mondhatjuk, hogy a népek önrendelkezési elvének győ-

zelmé (?) visszaadta volna az emberiségnek hön óhajtott nyugalmát. A bánkódó szellemek valóban kísértésbe jöhetnek, ne nyilatkoztassák-e ki ez eszme csődjét... s egy óriási reménység siralmas bukását." (47)

S amikor eljutott a franciák fülébe a demokratikus elv súlyos arculesapásának a híre: a szlovák, a ruszin, a székely-magyar kisebbségi önkormányzatok elsikkasztása, a szlovák Stefanek "véletlen" halála, a Tuka-per, a horvát Rádics meggyilkolása a szerb parlamentben — a nagy politikus utolsó szavai ezek voltak: "Soha többé Belgrádba!", — az utód-államok elszegényesítő politikája kisebbségeikkel szemben, erőszakos asszimilációs törekvések, — "egységesíteni bottal és vasvillával," volt a jelszó Romániában, — a diktatúrák kikiáltása, Sándor király meggyilkolása, stb., stb., akkor felkiált Henry: "Ílát Európa tényleg rossz útra tért? Egy század műve alapvetően hibás?" (48)

A politikai szerkezet gyengesége okozza a legtöbb gondot. "Magyarországot nagyon megcsonkították, s részben bizony igen ostobán és igazságtalanul." (49) "Óh, mily kivételesen súlyos a békeszerződések rossz dunai kidolgozása! Mindazok a bajok, amelyek... Közép-Európát azóta érték és felforgatták, csirájukban már benne voltak e katasztrófális rossz békeszerződésben, s már 1919-től kezdve felvetették a kérdések kérdését: a dunai táj élebevágóan fontos egyensúlyát." (50) Ma Európában ezen a vidéken vannak a "legkisebb ellenállású pontok". (51) Az egész dunatáj nem más, mint "kitárt kapu a versenyző nagyhatalmak intrikái előtt, szabad út a német s olasz terjeszkedési vállalkozások számára." (52) Ott van ugyan a kis-antant, "dehát ez a kisantant maga is sokkal inkább Ausztria-Magyarország árnyéka s a Habsburg-rém ellen irányul, semmint Németország ellen." (53) A dunai egyensúly hiányában nincs európai egyensúly s Briand kénytelen Németországgal szemben az engedékenységet politikáját folytatni. (54) Kár is volt a nemzetiségeknek 1919-ben teljes függetlenséget adni, mondja Flandin miniszterelnök, mert a "politikai önkormányzat... kétségtelenül elég lett volna a monarchiabeli népek hő

vágya kielégítésére. Dehát a békeszerződések mégis minden téren teljes függetlenséget adtak nekik, ellentmondva így a földrajznak és a politikai közgazdaságtannak." (55) Pezet e súlyos kifogások miatt már 1931 novemberében így összegezi észrevételeit a dunai tájról: "Felfordulás a Dunavidéken, zürzavar Európában, a béke bizonytalan." (56) Pár évvel később Martine mindezt megerősíti, mondván, hogy az új államok életrehívása (1919), Európa tovább aprózása "nem illett bele sem a közép-európai történelem irányvonalába, sem nem felelt meg ez országok jól felfogott érdekeinek." (57)

Mindent összegezve, a francia közvélemény kisebbik, haladó részében sziklaszilárdan kialakult a vélemény, hogy a Dunatáj felépítésében a kiindulópontot a földrajz és történelem állandói alkotják. Ezért hiba volt a régi rend felborítása, amely ezeken az elveken épült fel, s szükséges e táj újjászervezése.

Ezek a gondolati vágányokon az első Anschluss-tervtől kezdve (1931) a franciák a dunai táj "rendbetételére" több javaslatot készítettek a magyar szakértők szoros bekapcsolásával. Ezek legfontosabbika a Tardieu-terv néven ismert magyar-osztrák-cseh államszövetség terve (1932) és a kevesebb publicitást kapott magyar-osztrák-cseh vámközösség terve, melyet az Európai Gazdasági és Vámközösségi Unió párisi kongresszusán (1937) terjesztettek elő. Mind a két terv a dunai egység szükségességéből indult ki és értelmi szerzője a magyar Hantos Elemér professzor. Franciaország azt remélte, hogy ezek az újjáépítési tervek megvalósulnak, hiszen a veszély már dühörögve közeledett, s Magyarország számára a dunai eszme hirdetése és megvalósítására való várakozási ideje lejár, mert válaszütt elé kerül, s valamelyik nagyhatalomhoz kell csatlakoznia. Maurice Pernot mindezt jól látta, s figyelmeztette is honfitársait: "A magyar nemzet három nagy áramlat ütközőpontjában fekszik, nevezetesen a nyugati pángermánizmus, az északkeleti pánszlávizmus és a déli török — ujabban balkáni — nyomás ütközőpontjában, s esetleg arra fog kényszerülni, hogy a három ellenfél valamelyikével szövetséget kössön, s így vé-

dekezzék a másik kettő ellen.” (58) Pezet helyesel a tervnek s megjegyzi, hogy Franciaország túlságosan elkötelezte magát a kisantanthoz. Bár ezt a kapcsolatot “semmi áron” sem adhatja fel, magasabb érdekei miatt mégis cselekednie kell. “Mert csak nem képzelhetjük el, hogy Franciaország külpolitikai vonalvezetését teljes mértékben akár Csehszlovákia, akár Jugoszlávia saját különleges érdekei határozzák meg. Kötelességünk ugyan középeurópai szövetségeseink érdekével számotvetnünk, de nem feledhetjük el saját érdekeinket.” (59)

Ezek a remények azonban hiábavalóknak bizonyultak: a kisantant nem általános európai feladatra vállalkozott, nem az egyensúly alkateleme volt, hanem csak a Magyarországtól elvett területek megtartását célozta, tehát európai építésre felhasználhatatlan volt. Benes meg is torpedózta Tardieu miniszterelnök tervét s a dunai összefogás és a magyarok bevonása helyett a fennálló helyzet megerősítését orosz segítséggel szorgalmazta, — ha már Franciaország erre gyengének érezte magát. Így is történt. Oroszországot a Népszövetség ajtaján át előbb besegítette az európai politikába, aztán vele 1935-ben szövetséget kötött. Bár a cseh-orosz szerződéssel Csehszlovákia halálos ítéletét írta alá, Franciaország mégis meghajolt kis szövetségese előtt, annak valóságos csatlósává lett s maga is belépett az orosz szövetségbe. Ebben az új helyzetben a második francia tervet (1937) a kisantant már gőgösen visszautasította. Benes kijelentette, inkább vesszen el Ausztria, mintsem a kisantant államok függetlensége. Titulescu meg hozzáfűzte, hogy Románia “egy barázdát sem” enged át a magyaroknak. Sztojadinovics is “akármit, csak nem a Habsburgokat” elvet vallotta. Léon Blum tapsolt Benesnek, Titulescunak és Sztojadinovicsnak. Ő is megismételte a híres mondást: “Plutôt l'Anschluss.” (60)

Franciaország így 1919 óta dunai viszonylatban immár harmadik nagy diplomáciai vereségét szenvedte el szövetségeseitől. A Dunatájon pedig valóban bekövetkezett a német behatolás, a nyugatiak pedig a nyakas Csehszlovákiát magára hagyták (1938), s Európa háborúba sodródott, úgy, a-

hogy azt Bainville előre megjósolta. Franciaország is megszállás alá került, s ebben az országban a dunatáji politikai gondolkodás egyelőre megszűnt.

3. KISÉRLET A DUNATÁJ KIVONÁSÁRA A SZLAV ÖVEZETBŐL OSZTRAK-MAGYAR SÚLYPONT KIALAKÍTÁSA, 1945-1946

Helyzetkép 1945-ben

Az 1938-1945 közt lejátszódott események a német befolyást a Dunatájon szláv befolyással váltották fel s ezzel a szláv politikai zóna, — Kelet — valóban előnyomult a Triest-Bécs-Prága-Berlin vonalig és ólomsúllyal nehezült a maradék Európára.

Hogy történhetett meg mindez? — Úgy, hogy a Dunatáj rossz politikai szerkezetében képtelen volt a századokon át végzett hivatását betölteni: a keleti és nyugati veszélyt határaitól távoltartani. A kisantant hlába hivatkozott erejével oly fennen, hlába emésztette el a francia milliárdokat s hlába csorbította patrónusa erkölcsi tekintélyét, a kritikus időkben teljesen csődöt mondott. A német felemelkedéssel párhuzamosan nemcsak vakon elutasítottak minden előrelátó, józan dunai összefogást, hanem cserbenhagyva nagy szövetségesüket, maguk is rendre fejet-térdet hajtottak a Reich előtt, előbb gazdaságilag, aztán politikailag. Csehország puskalövés nélkül megadta magát (1939), Szlovákia önkéntes német gyarmattá lett. Jugoszlávia pár nap alatt összeomlott, Nagy-Románia pedig Hitler leghűségesebb csatlósává szegődött s vezetője, Antonescu conducator büszkén viselte a “Tengely harmadik embere” nevet. S amikor bekövetkezett az erők újabb eltolódása, a német hegemonia felszámolása, ugyanezek az országok megint sietve cserbenhagyták szövetségésüket, ezúttal a németeket, és elhagyták az Európa szolgálatot is, arccal Kelet felé fordulva. Benes Moszkván keresztül repül vissza országába, szövetséget köt a “dicső Sztalinnal” s hét kommunista miniszterrel bolsevista többségű kormányt alakít. Jugoszlávia önmaga bolsevizál-

ja magát. Románia Erdély feléért újra a szlávok "brillante seconde"-jává lesz. A kisantant kétszeres térd- és fejhajlása annál feltűnőbb, hogy a lenézett Magyarország legtovább tartotta meg függetlenségét mindenkiel szemben, s európai életformáját Németországgal és Oroszországgal szemben egyképen a végsőkig védelmezte.

Ez a pár évre összezsúfolt "nagy történet" keserű lelkül szolgált Franciaországnak.

Oszták-magyar súlypontot kell kialakítani

Az Anschluss óta eltelt hat esztendő tovább fejlesztette a haladó francia politikusok Dunatájra vonatkozó gondolatait s országuk felszabadulása után (1944) politikai irodalmuk újra megindult. Ismét Ernest Pezet szólal meg először, akinek a letűnt évek keserű igazságot szolgáltatottak. Kritikájuk most nem nyúlik vissza 1919-re, sem a régibb múltba, — az már bőségesen letárgyalt dolog, — hanem a kisantant negatív magatartására összpontosítják tüzüket s merészen a jövőbe tekintenek.

Pezet súlyos szemrehányásokat tesz a kisantantnak: "A kisantant csökönyösen ragaszkodott a Magyarországgal szemben gyakorolt megértés nélküli, fennhéjázó politikájához, a nem alkalmazkodunk, a 'non possumus' nyakas elvéhez." (61) Ezzel a megátalkodottsággal bebizonyította, hogy az európai problémákat képtelen megérteni. Viszont azzal, hogy "a kisebbségek eltiprásával akarták államuk egységét megvalósítani," (62), e rossz belpolitikai elvvel beigazolták, hogy alkalmatlanok soknépű ország vezetésére. Franciaország is hibás nemtörődömsége miatt: "Nagyon elhagyta magát s vétkez a kisantant politikájában tanúsított nemtörődömsége miatt." (63) E három gondolatra épül fel a tanulság, amit Wladimir d'Ormesson eként von le: "Az 1919-1939 közt folytatott politika csődje túlságosan keserves, Európának és nekünk mindegyikünknek túlsok nyomorúságot, túlsok könnyet okozott, úgyhogy mi egyszerismindenkorra kigyógyultunk az előítéletekből és szenvedélyekből." (64) S a francia közvélemény haladó része valóban

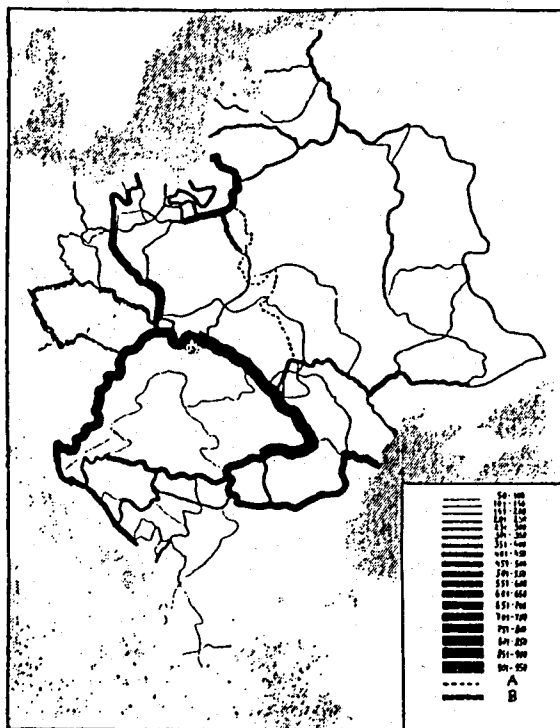
elrejtette a két háború közt nagyzási hóbortot üző Csehszlovákiát, Jugoszláviát és Romániát, mint a dunatáji francia politika alkalmatlan partnereit.

Szemrehányásban részesülnek a nagyhatalmak is: "Mind az egyik, mind a másik csoport teljesen szemelő! tévesztette a lényeges és észszerű célt: a Dunamedence, mint oly alakulat fennállásának szükségességét, amely tudatában van egységének és hivatásának." (65) Ugyanis "ezeknek az országoknak az a politikai hivatásuk, hogy az európai egyensúlyt a Kelet és Nyugat közt fekvő nagy folyami és szárazföldi utak ellenőrzésével fenntartsák. Mert, ha valamelyik idegen hatalom ezekre az utakra ráteszi kezét, ezzel megszerzi Európában a hatalmi túlsúlyt s így elől a lehetősége az általános világfelzúdulásnak." (66) Ebben pedig a dunai népek sorsa is megpecsételődik, mert: "a dunai és balkáni helyzet határozott parancsainak félreismerése halálos pontossággal valamely imperializmus szolgásgához vezet." (67)

Ezek az örök igazságok, amelyek teljesen egyeznek a magyar politikai felfogással és a vele azonos dunai eszmével, arra készíteti a szóbanforgó francia gondolkodókat, hogy a Dunatáj széttagoló elméleteit (a nemzetiségi elvet és a népek önrendelkezési jogának elvét), amin a cseh, szerb és román hóbort felépült, mint használhatatlant, egyszerismindenkorra félredobják.

A koreszmék helyett a terület földrajz-történeti adottságai, mint elsődleges és állandó jellegű tényezőkből indulnak most ki, s a Dunatáj összefogását szorgalmazzák. "Az a feladat, hogy ez a táj a békét és az európai egyensúlyt veszélyeztető terjeszkedések elől elzárja az utat, már egymagában is igazolja a dunai blokk szükségességét," — jelenti ki Pezet és Catrice. (68) Ebből önként következik a tanulság: "Bölcs lésszen majd annak ellenkezőjét tenni, ami 1919-ben és 1939-ben történt. A tapasztalatoknak mégis csak kell valamire szolgálnok." (69) "Ez azt jelenti, hogy egy jól meg támogatott oszták-magyar politikai rendszert kell felépíteni, számotvetve mindegyik állam, mindegyik faj történeti (!) jogaival és kiterjesz-

Az államhatárok tartóssága Közép-Európában

A földrajzi alapú magyar állam Közép-Európa legtartósabb állama

kedve gazdasági sikon az egész Dunamedencére" — de nem lépve túl a régi Monarchia keretét, tehát Bajorország kívül kellene maradjon a kombináción. (70) A vezetést vissza kell adni ezen a tájon a két begyakorolt, politikailag érett népnek, az osztráknak és a magyarnak, akár birodalmi, akár konföderációs formában.

Az új Dunabirodalom keretének és belső szerkezetének elvi kijelölése után jön a másik dunai tétel hangsúlyozása: a dunai függetlenség megőrzése és idegen hatalmak befolyásának kizárása. A dunai népeknek most ilyen irányban adnak biztatást, s kifogásolják, hogy "a dunai államok még nem fogalmazták meg ama törekvésüket, hogy 'saját életüket éljék' s még nem jöttek rá a kikerülhetetlen középeurópai sorsközösségre... Ugyilátszik, még messze vannak attól, hogy kórusba kiáltsák a büszke szavakat, amelyek őket megszabadítanák a külső befolyásoktól, — minden külső befolyástól, — s visszavezetné őket hivatásukhoz: a Dunatáj a dunai népeké, Danau fara da se." (71) Ebben a "hands off"-politikában Franciaország előljár, mert semmi lényeges anyagi érdeke nem fűződik e tájhoz, viszont "legfőbb politikai érdeke" megegyezik a dunai függetlenség és szabadság elvével, azzal tudnillik, "hogy a háború ne induljon el többé a dunai népek egyenlenségéből, összeütközésükből és alárendeltségi kockázataikból". (72)

A dunai táj összekapcsolása, függetlensége és szabadsága ugyanis az európai egyensúly mestergerendája. "Ez azt jelenti, — s ismételjük meg, mert ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni, — hogy a tulajdonképeni Németország problémája nem oldható meg anélkül, hogy a dunai és középső Európa meg ne kapja a maga részéről a szükséges biztosítékot nyújtó megoldást. A német kérdés és a dunai kérdés egy és ugyanaz a kérdés." (73)

Az osztrák-magyar súlypontú új dunai rend kialakítására meg is van a lehetőség. Ezt 1945-ben a bolsevizmus szellemét nem ismerő nyugatiak még joggal hihették, hiszen a látszat mellettük szólt. A moszkvai négyhatalmi egyezmény zárójegyzőkönyve nemde megígérte Ausztria népének a "politikai és gazdasági biztonság útját? (74) Az Atlanti Karta a nyugati típusú életforma bevezetését? Rooseveltnél még az anyagi alapot is kiállításba helyezte s a Dunabirodalom feltámasztásához 100 millió dollár kölcsön folyósítását ígérte meg. Churchill szintén szót emelt. Sztalin ugyan hallgatott, de ellenkezésére nem számítottak, mivel a felvázolt tervekbe Románia Kárpátokon

túli részeit és a balkáni szlávokat, mint feltételezett orosz befolyási övezeteket nem vonták bele. (75) A megoldás tekintetében tehát nem volt aggodalom, csak a tartósság tekintetében. Wl. d'Ormesson ugyanis éles szemmel felfedezte, hogy "az Ó-Világ békéjét csak akkor tudják fenntartani, ha a tervezett egyensúlyt mindkét oldalról tiszteletben tartják." (76)

Sajnos, ezek a szép tervek, amelyeket Franciaország 1919 óta immár negyedszer szőtt a magyar nép feszült figyelmére és várakozására közepette, ismét szétfoszlottak és semmivé lettek. Egyrészt azért, mert Benest, — ismét ő — aki ekkor már Sztalin oldalán állt, látszólag hatalma teljében, nem érdekelte az az alárendelt szerep, ami ebben az elgondolásban reá várt, másrészt azért, mert a hivatalos Franciaország, De Gaulle tábornok-miniszterelnökkel az élen, szintén Sztalin szövetségese volt s attól várta Németország szétदारabolásához a segítséget, — a Dunától Szovjet érdekkörbe való átengedése fejében. (77) Akik talán szót emelhetek volna e tévelygés ellen, azokat ekkor még a "háborús bűnös", "fasiszta" és "kollaborátor" ostoba szavaival a politikai arénán kívül, internálótáborokban s börtönökben tartották. Csoda-e, ha ebben az egyetemes eszmézavarban az 1946-os párisi békekonferencia feladata csak a Pax Sovietica formába öntése lett? S csoda-e, ha röviddel utóbb megtörtént a katasztrófa: a dunai tájon törvényszerűen bekövetkezett a végzet, 1947-ben Magyarország határain, 1948-ban pedig Csehszlovákia határain húzták le a vasfüggönyt. Most már az egész világ ámulva láthatta, hová vezetett Nyugat-Európa szlavofil politikája.

Franciaország nagyot tévedett, s amikor hibáját felismerte, nem volt többé ereje, sem ideje, hogy azt jóvátegye, s a magyar népet a dunai rendszerbe beillesse, ahonnan 1919-ben kutasította.

IV. — A DUNAI SZLÁV HEGEMÓNIA FRANCIA VÉDELME 1920-1948

1. AZ ELSŐ PÁRISI BÉKEMŰ ALATÁMASZTÁSA. TÉT A FRANCIA KARTYÁRA

Benes behatol a francia agyközpontba

Edvárd Benes mindenképpen jobban tudta, hogy az 1919-es párisi békemű hazugságokra épült fel s e hazugságokat csak a háború alatt kialakult sajátos légkörben fogadták el igazságok gyanánt. Jól tudta azt is, hogy a háborús lelki hangulat nem marad fenn, előbb-utóbb kiderül a Big Lie s ezzel kicsúszik a békemű alól az erkölcsi alap. Ezért legfőbb céljának azt tekintette, hogy amíg a nagy orosz kolosszus újra vaslábakra nem áll s a középeurópai szláv hegemoniát katonailag nem biztosíthatja, meg kell akadályoznia Nyugat-Európa lelkiismeretének felébredését. E fontos feladat végrehajtására vállalkozott tehát legelőször s annak érdekében életre hívta Európa addig ismert leghatalmasabb propaganda szervezetét, megelőzve e téren a német Göbbelset is.

Propaganda szervezetét demokratikus ildomossággal igyekezett leplezni, tudományos mezbe öltöztetni s csak a végső szálakat fogta össze politikai vonalon, a valóságos hübéri birtokká átalakított prágai külügyminisztériumban. Innen, a külügyből irányította C. Krofta történetíró közreműködésével országmentő munkáját, sok-sok millió cseh korona igénybevételével, amire még az amerikai diplomaták is nagy szemeket nyitottak. (1) A külügyhöz tartozott az Orbis nevű könyvkiadóvállalat azzal a feladattal, hogy a prágai gondolatokat a világ minden nyelvén hozzáférhetővé tegye. Ugyancsak vele volt "kulturális" kapcsolatban a Prágai Francia Intézet, a párisi, londoni és egyébült felállított szláv tudományos intézetek, a temérdek idegen nyelvű folyóirat, köztük a legharcosabb három francia nyelvű orgánus: a Monde Slave, az Europe Centrale és az Europe Nouvelle. A külügyből pénzelték és látták el információkkal a

nyugati sajtót, melynek Benessel való szoros anyagi kapcsolatairól jó képet fest Rudolf Urban, "Demokratenpresse im Lichte Prager Geheimakten" c. Prágában, 1943-ban megjelent könyve.

A francia tudományos intézetek és szláv-barát sajtóorgánumok köré csoportosította Benes a baloldali zsidó és szabadkőműves intellektuálisokat, továbbá a II. szocialista internacionálé híveit, a szociáldemokratákat, akik hajlandók voltak tollukat néha talán meggyőződésből is a demokratikusnak hirdett középeurópai rend védelmére rendelkezésére bocsátani. Itt volt mindenekelőtt Louis Eisenmann, a sorbonnei szláv tanszék tanára s egyúttal a Le Monde slave szerkesztője, továbbá Jacques Ancel, Eisenmann utóda a szláv tanszéken, aki Raoul Chéladal és Mlle Weiss-szal az Europe Centrale és Europe Nouvelle folyóiratokba vitriolba mártott tollal írták cikkeiket. Ehhez az írói körhöz tartozott még A. Tibal, L. Tapié, Georges Weil, De Martonne professzorok s a tudós Albert Mousset, hogy csak a legnagyobbakat említsük. Az ő feladatuk az volt, hogy az első világháború alatt megjelent röpiratokat, a Bossard, a Bloud és Gay, stb. cégek kiadványainak tételeit, a háborús idők e legendáit tudományosan hitelesítsék, az Orbis-kiadványokat számontartsák, minderre ráüssék Clio múzsa bélyegét s mint megannyi igazságot beemeljék a nagy francia kézikönyvekbe, a "Peuples et Civilisations", a "Clio", az "Histoire Générale", stb. sorozatok gyűjteményes munkáiba s rajtuk át a világirodalomba. (2)

Benes gondoskodott arról is, hogy a szláv központok erővonalaiban, a franciák mellett, a magyarországi 1918-19-es szocialista-kommunista bukott rendszer emigránsait is elhelyezze, s őket egy elképzelt fordulat alkalmával, — pl. Magyarországnak kisántant részéről történő katonai megszállása esetén, — mint magyar exil-kormányt Budapestre hazaszállíthassa. Ezek feladatai, — a Károlyi Mihályoké, Diner-Déneseké, Böllönieké, Hadik Karoláké, — a piszkosabb munka elvégzése volt: a Horthy-rendszer gyalázása, a fehér terror legendájának kialakítása Nyugat-Európában és a magyar népnek oly bemuta-

tása, mint amely "Európa testében idegen test" (Corps étranger à l'Europe). (3)

A Benes által irányított hatalmas együttes mozgatására, — amit Jorga Miklós bukaresti egyetemi tanár, a román király bizalmasa, fia nevelője, majd miniszterelnöke balkáni vonatkozásban egészített ki, — anyagi alap bőségesen állt rendelkezésre. Vasúti szabadjegyekben és kitüntetésekben sem fukarkodtak, s a francia szívesen vállalkozott a Prága-Bukarest-Belgrád előadókörútra s gomblyukjában is büszkén viselte a megkülönböztett tiszteletre utaló szalagocskát. (4) Urban tételekkel bizonyítja, hová gurult a cseh korona, s Descotes egyik munkájában maga is céloz erre, elismerve, hogy a csehek, ha segítenek nekik, "szokásuk szerint hálásak lesznek". (5)

Ezzel a szervezettel és ezekkel az eszközökkel Benesnek, Jorgának és fegyvertársaiknak valóban sikerült a francia agyközpontba behatolniuk s ott az új dunai államrend szempontjából felbecsülhetetlen értékű munkát végezniök, szaknyelven szólva "lelki erőszakot" végrehajtaniök.

Kialakul az irányított francia történettudomány és szociográfia

A francia tudományos kiadványokban most annak az addig szokatlan jelenségnek lehetünk szemtanúi, hogy az érdektelen kutatás, a tárgyilagos magatartás, az úgynevezet objektivitás, helyet ad a marxizmus tanításában polarizáló eljárás néven ismert módszernek. Ez abból áll, hogy az író a tételére hátrányos mozzanatokot elhallgatja, az előnyöket pedig felfokozza és kidomborítja. A tétel a fennálló helyzet védelmezése lévén, az új történetírás és szociográfia ehhez igazodik s tüzet Nagy-Magyarországra összpontosítja. Agyonhallgatja a Dunától összefutó erőit, kiemeli a széthúzó mozzanatokot. Ez eljárás később mint látni fogjuk, válságba sodorja a francia tudományos gondolkodást, de egyelőre nem veszik észre.

A dunai összefogás tétele, — emlékszünk, — első sorban Dunamedence hegy- és vízrajzi egységén nyugodott s a Duna kék szalagját mint legláthatóbb kapcsolót szokták emlegetni. Jacques Ancel ezt a tételt munkáiban darabokra zúzza, s soha

egyetlen alkalmat sem mulaszt el, hogy a maga igazságára rá ne mutasson. Szerinte a Duna folyam távolról sem kapcsolta össze az általa átszelt tájat, mert folyásában négy különböző tájat alkot: német, osztrák, magyar s délszláv tájat. A dunai egység tételét ezzel a mesék világába utalja, a ráépült Monarchiát politikai szörnyetegnek bélyegzi s kollégájának, Himly-nek fejére olvassa, hogy tévedett, amidőn munkáját azzal fejezte be: "Ha a Monarchia nem léteznék, Európa érdekében fel kellene találni." (6)

Ahogy szétzúzták a dunai egységet alátámasztó földrajzi keretet, ugyanúgy széttörték annak történeti keretét. Erre a célra a nemzetiségi kérdés polarizálása szolgált. A történeti kézikönyvek, tanulmányok és cikkek csakúgy hemzsegek most a különféle elítélő kifejezésektől, akárcsak korábban a politikai röpiratok. Leggyakoribb közöttük a "magyar börtön" (prison magyare) kifejezés (7) és a szlávok állítólagos becsmérlésének hangoztatása. (8) Henry, a nemzetiségi kérdés szakértője pl. azt írja, hogy "a magyarok a királyság más népei iránt közismerten érthetetlenül viselkedtek" (9) és sajnálkozásának ad kifejezést, hogy ebben a vonatkozásban "sohasem tudtak az erőszak kultuszától megszabadulni". (10) A nemzetiségek úgynevezett elnyomását kapcsolatba hozzák az osztrák-magyar kiegyezéssel (1867) és a németbarát magyar külpolitikával. Mindkettőről állítják, hogy azért következtek be, hogy az elnyomás továbbra is fenntartható legyen. (11) Így szemükben a kiegyezés volt az az aktus, "melynek megalkotásával Ausztria véglegesen szakított történeti hivatásával és rálépett az útra, mely vesztébe sodorta." (12) "Az osztrák Monarchia és Németország kapcsolata az a tény, amely Közép-Európa történetét egész Ausztria-Magyarország összeomlásáig irányította és kivette a fejlődését természetes sodrából." (13) Ezek után Henry úgy véli: "Joggal állíthatjuk, hogy az elnyomás, a modern XIX. században, indokoltá tette a lázadást, mert a nemzeti érzés kibontakozása nem tűrte többé az erőszakos megoldásokat". (14) Az igazság tehát az, hogy Ausztria-Magyarországnak se földrajzi, se történeti egysége nem volt, s így saját adottságai miatt, önmagától dőlt össze.

sze! Az első párisi béke tehát tulajdonképpen csak szentesítette a Dunatájon beállt tényleges helyzetet: a politikai felszabadulást.

Igaz, — írják ezután az aláfestés után, — hogy a politikai felszabadulás, "ez az eredmény csak úgy volt elérhető, hogy majdnem ugyanakkora tömeget vetettek idegen iga alá, úgyhogy az új államok tarkasága teljesen azonos a háború előttiéével". (15) Tehát a néprajzi elosztást nem javították meg. No és ez esetben erkölcsileg igazolható-e a régi állapot lerombolása és igazolható-e az új államok fenntartása? Oh igen, írja ugyanaz a Henry ugyanazon az oldalon szembeötlő ellenmondással, mert az új államok határai "majdnem teljesen egybeesnek a néprajzi határokkal". (16) S ami magát az elnyomást illeti, bár "a felszabadított népek urálnak most idegen népcsoportokat" s utóbbiaknak követeléseik is vannak, "ezek a követelések egyáltalán nem jogosultak egyetlen egy esetben sem." (17) Így senki sem tagadhatja "az igen kézzelfogható haladást, amely a nemzetiségek tiszteletben tartása terén bekövetkezett". (18) Ujabb lázadásra ezért nincs ok, s "a részletkérdések fenntartásával, álszenteskedés nélkül állíthatjuk, hogy az új Európa határai tagadhatatlan haladást jelentenek a népek jogai tekintetében." (19) Amíg tehát a szélesebb közvéleménynek is alkalma lesz más forrásból megismerni a szlávok-románok drasztikus nemzetiségi elnyomását, mindenki nyugodtan hiheti, hogy Jugoszlávia, Nagy-Románia, de főleg Csehszlovákia model demokráciák.

Azért kellett ezt a földrajzi, történeti és szociografiai pólust ennyire kiképezni, hogy a dunai státusquo-t, a szétszórttságot, amit saját elveivel igazolni nem lehet, a múlttal, a régi rend önmagától való felbomlásával a természetes erők eredményeként mutathassák be s a világ nyugodjék bele a megváltoztathatatlan helyzetbe.

Pólusképzés a külpolitikai szemlélet síkján

A benesi irodalom és tudomány azt is mélyen belevészte a franciák köztudatába, hogy a Dunatáj régi szerkezetének külpolitikája, — német tájékozódás a szláv veszély elhárítására,

— alapvetően hibás volt, s egy szóval sem emlékezett meg arról, hogy Kelet mérhetetlen térségeiből Nagy Péter cár óta módszeresen, nagy szívóssággal kiépített másik, sokkal veszélyesebb imperializmus leselkedik a Dunatáj leigázására, ami ellen éppen a német szövetséggel kell védekezni. A benesi irodalom minden figyelmet a francia fülben jól csengő "német veszélyre" és a hozzákapcsolódó "magyar veszélyre" épített fel, úgy ahogy az első háború alatt is láttuk. E német-magyar képzett veszély ellen mi más lenne jobb védelem a szegény Európa számára, mint a középeurópai szlávok és románok szövetsége, a kisantant? Mert a középeurópai 30 millió (?) szláv, "akik a természetes összekötő" kapcsot alkotják az orosz tömeg és a kontinens maradék része között, a sorstól kirendelt őrei a Kelet-Nyugat közötti földszávnak, amit a német Mitteleuropa át akart alakítani és ma is szükségszerűen átalakítana széles, magas, hatalmas és erődökkel megrakott elválasztó gáttá". (20) Ez a szilárd "szláv gát" a legjobb biztosíték arra, hogy a német áradat ne folyhasson kelet felé, s kiegészíti a francia gátat, amely viszont Nyugat-Európát védelmezi. Más feladata a Dunatájnak nincs, nem is lehet. (21)

A kisantant, amiről azt híresztelték, hogy Franciaország középeurópai uralmi eszköze, általában nagyon megfelel erre a célra, — mondták. Csak egy nagy baj van, az, hogy "a kisantant szívében, pont a közepén, ott van Magyarország, mint ahogy ottvan a gyümölcs közepén a rendkívül kemény és nehezen széttörhető mag". (22) S ez a Magyarország egy más politikai elgondolás hordozója, más állambölcseletet hirdet. Így a kisantantban és Magyarországon két külön világ testesül meg. "A Közép-Európa beépítéséért és hozzáidomításáért folyó harc alapjában véve annak a két szellemnek a harca, amely egyrészt a kisantantban testesül meg, másrészt pedig Magyarország irányító köreiben, kormányzatában jut kifejezésre." (23) Ezt a kemény magot kellene tehát legelőbb szétzúzni, — Európa békéjének végleges biztosítása érdekében! IV. Károly visszatérései alkalmával és Sándor jugoszláv király meggyilkolásakor Barthou külügyminiszter feltűzelései alapján erre tettek is kísérletet, de

eredmény nélkül. Amikor aztán e merész magzúzás reménye az olasz és német térség Dunatájon való megjelenésével egyre inkább ködbe veszett, a Kisantant nevében a francia védelmezők Eisenmann professzor szavával "csak ötven évnyi türelmet" kértek a nagyvilágtól, mert az alatt az utódállamok felszívhatnák kisebbségeiket és igazi gáttá alakulhatnának át, — természetesen a német előnyomulás megakadályozására. (24)

Amikor már világos lett, hogy a kért ötven évet a versaillesi államrendszer nem éri meg, Franciaország és Csehszlovákia a német dinamizmus megfékezésére utolsó kísérletként a Szovjet Birodalom segítségéhez fordultak, hogy Páris-Prága-Moszkva "erővonalat" alakítsanak ki. (25) A közeledést Louis Barthou francia külügyminiszter készítette elő, (26) s Benes azzal harangozta be: "A mi politikai elgondolásunk mindaddig nem lesz véglegesen kidolgozva, amíg Oroszország cselekvő tényezője nem lesz a középeurópai politikának". (27) A Szovjet Európába való bevezetése létre is jött a cseh-francia-orosz hármas szövetségben és Benes győztesnek érezte magát, mert politikai művére feltehetette a koronát.

A francia szem tehát pontosan úgy látta a dunatáji külpolitikai kérdéseket, ahogy a szlávizmus felfuvalkodott hőse az igazság eltakarásával azt előadta, s Benest elhalmozta dicsőítő cikkekkkel, Eisenmann külön könyvvel áldozott neki, címével is mondván, hogy "Edvárd Benes egy nagy európai férfiú." (28)

A müncheni villámcsapás

Benes a tetőpontra érezte magát, amikor a sötétes viharfelhőkből lecsapott az első villám, a müncheni döntés (1938) és a föld színével egyenlővé tette a párisi békeművet.

A kisantant ezidőben már állig fegyverben állt, s a hatalmat a háborús készülődések érdekében mind a három tagállamban diktatórikus formában egy kézbe összpontosították s háttérben üvöltött a vörös farkas. Ideológiailag a bolsevista irányzat futott szabadon, meg az államilag támogatott pravoszlávia, melyek a széles tömegeket fordították el Nyugattól és kapcsolták át a keleti kultúrkörbe, mintegy előkészítésül a be-

következő eseményeknek. Az értelmiségi rétegeket viszont a "keleteurópai" történeti és politikai elgondolás fordította arccal Keletnek.

Jugoszláviában e forrongó nyugatellenes lelkiállapotnak egy nagy sikerrel előadott szindarab adott beszédes kifejezést, Dule Nikolajevic "Volga, Volga" c. műve. Cilliga szerb emigráns így emlékszik meg ennek sikeréről: Ez a darab igen nagy sikert aratott Belgrádban és a vidéken. Utolsó felvonásában Dosztojevszkit és Lenint látjuk. Dosztojevszki hajlandó magát keresztre feszíttetni, hogy megváltsa Lenin istentagadó bűneit, akit eképen szólít meg: "Feszíts meg engem galambom, Vladimir Illitch, és rombold le Európát. Zúzd porrá bombával Michel Angelo Mózes szobrát ... Törd össze és szórd szét Jézus katolikus szobrai. Tünjön el a föld színéről a római kereszténység és csak a mi Anyánk maradjon meg, az orthodox és szlávbarát Oroszország. Áradjon meg a Volga, öntsön ki medréből szent folyónk és borítsa el vizével egész Európát, minden népével együtt!" És Lenin ekkép válaszol: "Fiodor Mihailovitch, galambom, szeretlek téged, testvérem és nagy szellemünk. Igen, Oroszország le fogja rombolni Európát, le, le-bizony." (29)

Hogy a kisanant országok hová fejlődtek az oroszokkal való képzelődések hatása alatt, azt a francia közvéleményen kívül körülbelül már mindenki tudta. Hitler és Mussolini a nagy veszély láttán, hogy a Trieszt-Bécs-Prága vonalig előnyomul a bolsevizmus s a maradék Európa leigázását készítik elő, elérkezettnek látják az időt arra, hogy végetvessenek a Balkánon és a dunai tájon az 1920-as békék által teremtett anarchikus állapotoknak és likvidálják a tüzfészket, a "Cseho-germano-polonoma-gyaro-ruthéno-Szlovákia" nevű (Mussolini), "kolbász-államot" (Hitler), mely a historia, a hagyomány, a földrajz és a józan ész arculesapásaként, mint "idény-állam" jött létre.

Érdekes jelenség, hogy e császármetszés előestéjén a francia közvélemény nagyobbik részében egy pillanatra felülke-rekedett az egészséges életösztön s nagy cikkeben fejtegették, hogy "a francia nem akarja húsát ágyúütőtelékeknek felhasználni ... a szabadkőműves Benesért, s nem akar elmenni megdögleni

egy távoli falucskában, amiről halavány fogalma sincs". (30) Flandin v. miniszterelnök kijelentette: "Csehszlovákiát nem lehet megvédelmezni, úgyhogy örület lenne azt mégis megkísérelni". (31) Caillaux v. miniszter pedig hozzáfűzte, "Franciaország sosem fog Csehszlovákiáért mozgosítani". (32) S a müncheni döntést a francia parlament 1938 október 5.-én — nagyon jellemző, — 535 szavazattal 75 ellenében helyeselte. (33)

A népek igazi börtönéből pedig kiszabadultak a németek, szlovákok, magyarok, rutének, és lengyelek. Röviddel utóbb Nagy-Romániában és Jugoszláviában is felszabadultak az elnyomott népek s diadalukkal ünnepelték a bevonuló magyar honvédeket, a szabadságot, melyet a franciák helyett Hitler és Mussolini kezéből kaptak meg. Ezúttal igazi felszabadulás történt s beteljesült a cseh címerbe farizeus képpel bevéselt aranymondás: "Pravda vítézi — az igazság győz". Ugyanakkor Benes, a csehszlovák állam aranykészletének jelentős részét poggyászaiba csomagoltatta s repülőgépen Londonba menekült. Párisban nem vizitelt. A franciák sejtették, mit jelent ez a tisztelgés nélküli menekülés.

2. A MÁSODIK PARISI BEKEMO ALATAMASZTASA. TÉT A SZTALIN-KARTYARA.

Benes új politikai szemléletet ír elő

A második világháború hatalmas választóvonalat húzott a szlávbarát francia tolforgatók politikai gondolkodásában. Az új világhelyzet ugyanis, — Benes ezt jól látta, — teljesen az erőszak alkalmazására épült fel, így nem volt többé szükség arra, hogy történeti, földrajzi és kulturális érvekkel támogassák a helyreállított középeurópai szláv hegemoniát. A múlt szemlélete és felhánytorgatása ezúttal teljesen hiányzik a megnyilatkozásokból, — a lemez egyébként is lejárt. A dunatáji kép más vonatkozásban is szűkebbre szorult: a figyelem szinte teljes egészében Csehszlovákiára összpontosult, jobban mint valaha.

A gondolkodás kiindulópontja a müncheni döntés és az azt közvetlenül megelőző események. Ezek történetfilozófia: lá-

töszögbe állítását tartja most legfontosabb feladatának Edvárd Benes. Megírja londoni emigrációjának első éveiben művét, melyet régibb írásaival bővítve "Où vont les Slaves?" (Merre tartanak a szlávok?) címmel később francia nyelven is kiad. Ez a munka nagy hitvallás a bolsevista-pánszláv eszmék és Szovjet-oroszország mellett s ez lesz az újabb dunatáji szemlélet francia bibliája. Benne minden megtalálható, amit a gondolatban egyre szegényebbé váló francia politikai irodalom az elkövetkező években a régi barátság szellemében elismétel.

Benes annak a tételnek fejtegetésével kezdi filozófiáját, hogy nem azért bukott el Csehszlovákia és az egész versaillesi rendszer, mert felépítése hibás volt, hanem azért, mert barátai és szövetségesei elárulták, cserben hagyták. Elárulta őt a román Antonescu, a szerb Sztojadinovics, a lengyel Beck; elárulták őt a horvátok, a szlovákok, a szudéta németek, — a magyarokról nem is szólva. S ami a legsúlyosabb, elárulták őt a franciák is! "Franciaország viseli a felelősséget a cseh demokrácia bukásáért", — jelenti ki Benes emigrációs miniszterelnöke szájával. (34) Saját magán kívül "Európában ebben az időben körülbelül mindenki elárult valamit". (35) Nyugat nagy árulása szabad utat nyitott az új német nacionalizmusnak, (36) mely mi volt? "Barbár, amit először fasizmusnak hívtak, aztán nemzetiszocializmusnak, mely durvaságával, műveletlen vadságával, retrográd szellemével s valóságos állatiasságával a jelenkori emberiség történetében minden addig ismert hasonlót felülmúlt". (37) Illúzióinak nagy temetőjére, Nyugatra gondolva, fenyegetőleg mondja az "uraknak", — e szavait jól jegyezzük meg, — "minden politikai hibáért egyszer meg kell lakolni. S ha hiba megismétlődik, valóságos bűnnel állunk szemben". (38)

Mivel Nyugat segítségével a középeurópai szláv hegemonia fenn nem tartható, Benes bejelenti, hogy a háború után szakítani fog a nyugati nagyhatalmakkal, jelesen Franciaországgal. K külügyminisztere szerint: "E háború után mi nem leszünk hajlandók a nagyhatalmak játékszerei lenni, sem résztvenni az úgynevezett politikai egyensúlyozásban. Mi azt akarjuk, hogy legyen bennünket békében; mi dolgozni akarunk". (39) Egyet-

len törekvése az lesz, hogy a szláv népek, akiknek nevében beszél, "elnyerjék, hogy új nemzeti területük mint ilyen, véglegesen, örök érvényességgel meg legyen szabva, minden szomszédjukkal szemben, különösképen a németekkel és magyarokkal szemben." (40) Ez a terület aztán legyen az ő kizárólagos birtokuk "néprajzi alapon" (41). Kisebbségi jog nem kell, nem lesz, s ha a kisebbség nem hajlandó elfogadni a többség kultúráját, "szabadságukban áll saját nemzetük területére visszavonulni. Ez egyébként oly elv, amit a második világháború után nemcsak a szlávokra kell alkalmazni, hanem minden nemzeti kisebbségre: németekre, magyarokra, románokra, és olaszokra, akik szláv területen élnek és fordítva is, szóval egész Európára". (42) Az a kisebbség pedig, amely nem vonul vissza nemzeti területére, annak gyorsan asszimilálódnia kell, mert a kisebbségek asszimilációja "oly szociológiai törvény, ami teljesen érthető". (43) Miután így körvonalazta az eljövendő tömeges kitelepítéseket, deportálásokokat és a nemzeti kisebbségek teljes eltírását, figyelmezteti a nyugatiakat, hogy ami a "csehszlovák" és "délszláv" egységeket illeti, s általában a Dunatáj politikai szerkezetét, ezek "soha többé a jövőben ne tekintessenek nemzetközi kérdéseknek. Ezek az ügyek az illető államok belügyei, és azok is kell maradjanak". (44)

A nagyétvágyú igények kielégítésére most érkezett el szerinte a legalkalmasabb pillanat, a szlávok most érhetik el "végleges boldogulásukat" a szláv szolidaritás és szláv egység megvalósításával, amire a múltban annyi nemzedék hiába vágyott. (45) Vaslábakra állt ugyanis a szláv órlás, Oroszország, s az lesz az új helyzet legjobb biztosítója. Benes egész politikai pályafutását látja ebben igazolva és meghatottan vallja be a sokáig szívében hordott titkot, hogy ő a Szovjet felemelkedésében mindig hitt, mert tudta, látta és gondolta, hogy a középeurópai szlávok igazi támasza nem Franciaország, hanem Oroszország. Ezért, — folytatja vallomását, — "mi a múltban nem segítettünk elő semmiféle antibolsevista politikát. Mi módszeresen azon dolgoztunk, hogy likvidáljuk azt a politikát, amely a Szovjetuniót Európától elszigetelni törekedett. A mi erőfeszí-

tésünk, hogy külpolitikánk e keleti, szláv vonalát fenntartsuk, öntudatos és meggondolt volt, s ez a politika Európa jövőjéről alkotott felfogásunkra támaszkodott". (46) Ennek a politikának sikerében annál inkább bizhatunk, mert "ha Sztalin maga adja a szavát valamire, abban feltétlenül bizhatunk". (47) Ebben a lelkiállapotban 1943 december 11.-én Moszkvába repül s ott aláírja az újabb cseh-szovjet szerződést és mintegy végrendeletként hagyja meg honfitársainak: "Sose szakadjanak el Kelettől, azaz a Szovjetuniótól és Lengyelországtól". (48) S mindjárt hü csatlósként védelmébe is veszi Nyugaton az oroszok balkáni imperializmusát, hiszen az oroszok törekvése ott és egybeült "egészen természetes dolog", "indokolt" s "én azt tökéletesen megértem". (49)

Ime, ezt a nyugatellenes, Szovjet-barát filozófiai örökséget hagyta Benes franciáországi barátainak, amikor 1945 áprilisában visszarepült a bolsevista fegyverekkel felszabadított Csehszlovákiájába, hogy ott hét kommunista miniszter részvételével kormányt alakítson és az elátkozott Nyugatot többé soha meg ne lássa.

A franciák átveszik Benes új politikai szemléletét

A franciák Benes első moszkvai útját az angolokkal együtt még nehezményezték. De csakhamar ők is ugyanarra az útra léptek és szintén szövetséget kötöttek Moszkvával — Németország ellen. Időközben ugyanis a francia ellenállók (résistants) átvették a politikai hatalmat Franciaországban s elvégezték az úgynevezett tisztogatást: az ellenvéleményen levőket börtönbe vetették, a szabadon maradtakba pedig beléjük fojtották a szót. A nagy napilapokat az egyetlen Figaro kivételével mind kisajátították s a három ellenálló párt — a kommunista, a szociáldemokrata és a pro-marxista népköztársasági párt — egymás között felosztották. E jogfosztás után a kommunisták az országban 1944 második felében 54 napilappal rendelkeztek az 1939-ben birt 2-vel szemben, a szociáldemokraták 34-gyel a korábbi 4-gyel szemben, s a népi köztársasági párt 27-vel 2-vel szemben. (50) Ez az eltolódás mutatja, milyen gyö-

keres változás történt Franciaországban a politikai közvélemény irányítása terén. A dunai tájnak franciáországi értelmezői most egyidőre szinte kizárólag a baloldaliak lettek, amit Descotes Csehszlovákiával kapcsolatban meg is jegyez. (51)

Az átszervezésnek első következménye az lett, hogy Oroszország óriási bekebelezései ellen a franciák nem emeltek szót. Lengyelország, a Baltikum, Kárpátalja, Beszarábia, Bukovina, stb. észrevétlenül csúsztak szovjet fennhatóság alá. Beleegyeztek Jugoszlávia bolsevizálásába is, Sztalin intésére elejtették az Atlanti Karta tételeit, és mindent, amiért hat évig harcoltak. A második párisi békében (1946) az 1919-es helyzetet orosz megszállással súlyosbítva visszaállították. A múlt sokat hangoztatott leckéje semmire sem szolgált, a szláv imperializmus nyugati szentesítéssel ténylegesen és fegyveresen előnyomult a Trieszt-Bécs-Prága-Berlin vonalig s Európát ezer esztendő törtelem gyümölcsetől megfosztották.

Ennek az új helyzetnek francia értelmezői és helyeslői elsősorban a kommunista lapok, aztán a pro-kommunista marxista lapok, élen a nagybefolyású Le Monde-dal. Utóbbi szerkesztője Beuve-Méry, teljesen a benesi iskola tanítványa. Régebben a prágai Szláv Intézet tanára volt, s Benes anyagi támogatásának élvezője, "l'homme aux 6.000 couronnes", ahogy később az idevágó pénzügyi okmányok alapján őt az antibolsevisták nevezni fogják. (52) Mellette André Pierre, Bloc-Morhangue, Pierre Cot ismert probolsevisták viszik a hangot. E napi kommentárok mellett az idős Albert Mousset, régi szláv szakértő játssza a primet, ő vállalkozott arra, hogy Benes eredeti szláv nyelvből merítve a francia nagyközönségnek akadémikus stíluson mutassa be a beállott változásokat. Munkáját "Le Monde slave" (A szláv világ) címen adja ki 1946-ban, s rövidesen második bővített kiadásban is közrebocsátja, Benes könyvének francia megfelelőjeként.

Híven Benes óhajához, Mousset pillanatot sem vesztesget arra, hogy a két párisi békeművet globálisan bírálta tárgyivá tegye. Hol nyargalt már ekkor francia politikai gondolkodás Jacques Bainville komoly, nemzeti irányítói?! A középeurópai

“demokratikus” államrend összeomlását Mousset a szövetségi rendszer hibájával magyarázza: Franciaország igyekezett kötelezettségeit “kijátszani”, a kisanthant paktumok tartalma az árulások következtében “fokozatosan kiürült”, a lengyelekben nem volt szláv öntudat, mert “azok előbb lengyelek, aztán katolikusok, s szlávok csak akkor, ha ráérnek”. S ennyi hűtlenség, ennyi köpenyforgatás után érthető, hogy “a béke megtartására emelt s biztosítékokkal körülvett egész építmény kártyavárként összeomlott”. (53)

“Európa hamupipőkéi” azonban (most “hamupipőkék”, szemben Renan “sárkány” kifejezésével), “akik számára a történelem eddig csak igazságtalanságok és megalázások végnélküli sorozata volt”, (54) hamvaiból újra feltámadtak, régi területeiket visszaszerezték és “ma Moszkva csoportosítja maga köré a szlávizmus erőit, mint ahogy nemrég a német Reich mozgósította a Deutschtumot”. (55) E hamupipőke-népek ezúttal nagy jövő előtt állnak, mert “ütött a történelem óráján a szlávok ideje”. (56) Emiatt azonban Európának nem kell aggodnia, mert ez nem jelent imperializmust, sőt még pánszlávizmust sem. A pánszlávizmus egyébként a múltban is “csak diplomáciai közhely volt, rémkép, amit a Habsburgok mutogattak válságaik idején, hogy Nyugatot mozgósíthassák a cári diplomácia ellen”. (57) Ma is csak “szláv szolidaritásról” lehet beszélni, ami “esetleg módosítja az európai egyensúlyt”. (58) Ezt azonban csak megelégedéssel lehet tudomásul venni, hiszen “az 1945-ös Európa logikusabb, mint az 1918-as volt, vagy legalább is hitebb tükörképe a nemzetközi erők klasszikus játéknak”. (59)

Közép-Európa mint világpolitikai tényező eltűnt, s e fordulat hasonlít a római világbirodalom elsüllyedéséhez, (60) de ennek is csak örülhet a francia. Az elektromossággal telített és most egymással kapcsolatba jutott latin kultúrából és szláv kultúrából “ugrik ugyanis majd ki az a szikra, amely új életre kelti öreg kontinensünket”. (61) S minő lesz a holnap Európája e villamos szikra ütése után? “A holnap kontinentális Európája eszerint valami latin-szláv keverék lesz: Nyugat beledja

logikáját, Kelet pedig misztikáját”. (62) Franciaországnak ebben a helyzetben még az az előnye is lesz, hogy nem kell többé a közép-európai államok szövetségét keresnie az európai egyensúly biztosítása céljából, mert az egyensúly “Immár biztosított”. (63) Franciaország feladata csak az, hogy az orosz szuronyokkal alátámasztott európai rend megszilárdításához a maga tapasztalatait és szellemi erejét hozzáadja és dolgozzék a szláv-francia “lelki közeledésen”. (64) “A német Reich romjai felett hidat verve, elő fogjuk segíteni a két Európa — Nyugat és Kelet — között az eszmeáramlatok ama találkozását, amelyből az európai öntudat új fogalma születend meg.”. (65)

Benes és a közép- és keleteurópai szlávok nyugodtan könyvelhették el Moszkvában, Prágában, Belgrádban és Bukarestben, hogy a Franciaország kormányzatát is kézbe tartó progresszív gondolkodók a németellenes küzdelem cégére alatt teljes mértékben és újra elfogadták az ő vérfagyasztó történetfilozófiájukat, világnézeti és külpolitikai elgondolásukat s mind ezt nem kisebb ember, mint a tudós Mousset foglalta rendszerbe, saját országát is bolsevista szellemi csatlóságra jelölve ki.

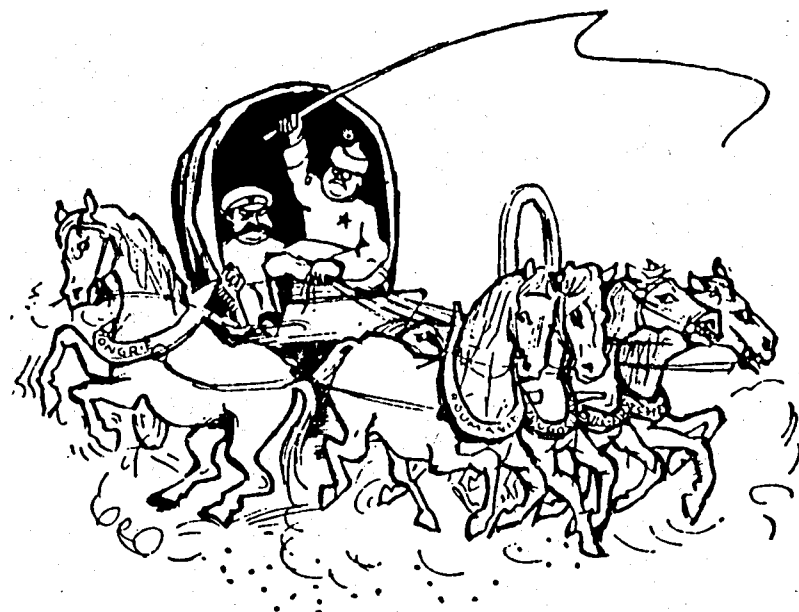
A franciák támogatják a szláv bolsevizmus berendezkedését a Dunatájon.

A szovjet szuronyok segítségével berendezkedő dunavideki országokban lefolyt első bolsevizáló korszak eseményeit a Szovjettel szövetséges Franciaország, mint “szociális felszabadulást” vette tudomásul, mely az 1919-ben történt politikai felszabadulás kiegészítő képlete. (66) E szociális felszabadulás fejezetben könyvelték el háborús bűnösség, népellenes eszkalációk, denacifikálás és kollaborálás rovatában a régi, Nyugathoz hű vezetőréteg félreállítását.

A második bolsevizáló fázist úgy tekintették, mint az új demokráciák “megszilárdítását”. Ezen a címen csoportosították a magyar és német népcsoportok kitelepítését, 20 kilós baltával a hátukon való kidobálásukat arról a földről, ahol ezer esztendő óta laktak. Benes elnöki rendeleteivel maga adta ki

idevágó utasításait a minta-demokráciában, ahol azokat Clementis miniszter kegyetlenül végrehajtotta. Romániában ugyanezt tette Groza miniszterelnök, Jugoszláviában Tito marsal. S ugyanaz a "humanista Franciaország", amely hajdanában a magyar vezetésű Dunatájon még azt is botránykozva jegyezte fel, hogy az állam nyelvét a kisebbségi iskolában is tanították, a barbár kitelepítéseket helyeselte, sőt azok fokozására, maradéktalan végrehajtására is buzdított. De La Robrie írja, aki külön vizsgálatot indított az idevágó francia közvélemény felderítésére, hogy Franciaország politikai és szellemi életének oly kimagasló egyéniségei is, mint Louis Marin, Léon Noel, Charles Roux, Bernard Lavergne, valamennyien helyeselték a kisebbségek kiűldözését. (67) A Le Monde c. irányító lap, az ismert Beuve-Méry szerkesztésében azt az ártatlan kérdést adta fel olvasóinak, "Vajjon az a megoldás, amely másfél millió magyart hagy meg román területen, tekinthető-e kielégítő és végleges megoldásnak?" (68) Egy vidéki lap meg valóságos Lidicét ajánl a kisebbségi területek megtisztítására. Szerinte nem lenne elég a kisebbségeket kiűldözni, hanem azonfelül "meg kell akadályozni, hogy a kitelepítettek valaha is visszatérhessenek. Evégből azt javasoljuk, hogy a kiűrt területet módszeresen pusztítsák el, s alakítsák át a tájak arculatát". (69) No és mi történjék a mégis ottmaradó töredék kisebbségi népelemmel? Erre a kérdésre a progresszív Franciaország véleményét Descotes fiatal francia szláv panegirista tolmácsolja, aki "Tchécoslavie" c. könyvében áldozik a szláv óriásnak, s hosszú lapokon fejtegeti a csehek történelmi erényeit: a türelmetlenséget más népelemekkel szemben. (70) s aki "A nemzetiségek megtorlása" felirátú fejezetében (71) a "teljes elcsehesítés" (tchéquisition intégrale) mellett foglal állást, ha már a "tömeges kitelepítés" nem valósítható meg. A francia közvélemény mindezt úgy vette tudomásul, mint szükséges műveletet a német és a magyar veszély elhárítására (72), — pontosan úgy, ahogy Benes előírta.

Az új demokráciákban lezajló kulturális bolsevizálás a progresszív Franciaország szemében a régi demokrácia továbbfejlesztése, Descotes előadja, — s ezt pars pro toto vehetjük, —

Le cheval hongrois fait des écarts.

Magyarország beillesztése a szláv népi demokráciákba

hogy a csehek többé nem hisznek a franciák kulturális küldetésében s igyekeznek szellemi életükben "teljes joggal" megszabadulni az "idegen befolyástól". (73) A cseheknek már elégük van a "francia atyáskodásból", s vegyük tudomásul — mondja honfitársainak, — hogy "mi nem adhatunk nekik többé leckét". (74) A csehek, mint a többi dunai szlávok, most a keleti kultúrkörbe kapcsolódnak át s "1945 óta az oroszok mindent megtesznek, hogy segítsék a cseheket határozottabb szláv népi öntudathoz jutni". (75) A franciák azt is tudomásul vették, hogy a magyar és román népet, ezt a két nem-szláv nemzetet, melyek "politikailag kevésbé műveltek", majd a szlávok fogják megnevelni. (76) Még ha nem is esik mindez jól a franciáknak, nem mernek ellene szót emelni, nehogy fejükre olvassák az ő

büneiket. "Vannak ugyanis körülmények, amelyek közt a hallgatás kötelező, ha nem is figyelmességből, de legalább azért, hogy ne tegyük ki magunkat annak, hogy némileg megérdemelt vélemény igazságokat halljunk". (77)

S miután a vezetőréteg kiirtását, a kisebbségek kitelepítését, erőszakos elnemzetietlenítését és a kultúra bolsevizálását — a politikai bolsevizálást nem is részleteztük — minden helyeselték, idézzük újra Mousset-t, aki előtte kiállította minderre a gaztettre a fehér lapot. Mousset kijelentette, hogy ez az új bolsevista demokrácia, "ez a szláv népek konstruktív hozzájárulása az európai újjászületéshez". (78) Még súlyosabb Georges véleménye, aki az események után ítélt és azt mondja, hogy az új demokráciák Közép-Európában "emberibb kultúrát" hoznak létre. (79) A nemzedékek óta félrevezetett francia olvasó ezt el is hitte, hiszen mit tanult R. Lacombe kézikönyvében a kommunizmusról? Ezt: "Nem jelen helyzetét, hanem végső célját tekintve, az orosz kommunizmus, amennyiben Marx és Lenin tanításaiból táplálkozik, ugyanazt a célt igyekszik elérni, mint a demokrácia". (80) A bolsevizmus tehát csak haladottabb, tökéletesebb demokrácia. Descotes, a cseh szakértő nem is késik megnyugtatóni az olvasót, hogy "ebben az állapotban egyáltalában nincs semmi forradalmi vonás ... ez egy hosszú folyamat természetes eredménye". (81) S ha a jámbor olvasó mégis kételkedni mer, s azt gyanítja, hogy az oroszok Európa testéről lehúsozták az egész keleti részt s azt egy más kultúrkörbe kapcsolták át, hogy Csehszlovákia és a többiek talán máris kommunista államokká lettek, Descotes e merészeket gorombán rendreutastja, mondván, hogy "a szellemi becsületesség elemi szabályainak megsértése, ha otrombán felvetjük a kérdést, vajon hát Csehszlovákia már kommunista." (82)

A valóság tényleg az, hogy a progresszív Franciaország szemében, melyet a három rezisztens pártból alakult kormány is képviselt, a Dunatájön lezajlott társadalmi, néprajzi és kulturális forradalom nyugati értelemben vett átalakulás volt, tehát haladás, s így ezek az országok továbbra is minta-demokráciák, a humanizmus élén járó országok!

A franciák helyeslik a Dunatáj beillesztését a Szovjet politikai-katonai rendszerébe

Az Ausztria-Magyarország romjain felépült mesterséges államoknak a második párisi béke után is az volt legsúlyosabb gondjuk, miként biztosítsák kártyavár-életüket. 1938 már bebizonyította, hogy nyugati szövetségre támaszkodva nem maradhatnak fenn. "Az 1938-39-es válság sajnos beigazolta, — írja a Le Monde, — hogy ez a barátság nem volt hatékony". (83) Ezeknek az országoknak tehát más külpolitikai tájékozódás kell.

Vajon a szomszédokkal nem lenne alkalmas a szövetség? Ez az út, állapítják meg, eleve járhatatlan, hiszen ezek rovására jöttek létre ez új államok. Descotes a szemlét így tartja meg: a cseheknek az osztrákokban nincs bizalmuk; Magyarország "gyanus", velük szemben "a csehek semmi rokonszenvet sem mutatnak"; a lengyelekkel is baj van, mert igaz a mondás "Bohemi Polonorum infestissimi inimici" — a csehek a lengyelek legmegátalkodottabb ellenségei; Jugoszlávia messze van, oda folyosó kellene; tömörülni egy Dunabírodalomban?, — az se rokonszenves a cseheknek, különben is a csehek nagyon büszkék függetlenségükre, mert az ő államuk "nem műállam, amelynek holmi dunai föderalizmusba kellene beilleszkedni". Így mivel a dunai út járhatatlan, nem marad más hátra, mint a nagy szláv testvérre, a Szovjetre bízni a cseh függetlenséget s annak segítségével megállni az idők viharában. (84)

A szovjet út nemcsak az egyedüli, de a legjobb és a legbiztosabb is. "A vörös hadsereg szabaddította fel a szláv népeket és a Szovjettel való egyetértés a legalkalmasabb biztosíték a nyugtalanító Németországgal szemben". (85) Ezt a külpolitikát Csehszlovákiában megértik, irányát ott senki sem vitatja, mindenki elfogadja, mert "érzik, hogy a természetes szövetséges czentül a Szovjet". (86) S Mousset idézi Benes nyilatkozatát 1944-ből, hogy mit vártak e "természetes" szövetségéstől. "Oroszországgal való szövetségünk, — mondotta Benes, — a Csehszlovák Köztársaság végleges megalapozását jelenti. És azt véljük, hogy e szövetség egyúttal függetlenségünket is megerősíti". (87)

s Benes büszkén hozzáfűzte: "Soha többé nem történhetik meg velünk semmiféle Münchenhez hasonló dolog". (88) A Dunátájon minden a legjobban oldódott meg, Kárpátalja birtokbavételével az orosz biztosította a Kárpátmedencét minden esetleges idegen uralom ellen, Csehszlovákia majd a hid szerepét tölti be Kelet s Nyugat között. (89) Hogyne lenne mindez rendben és mindez jól, hiszen "a szlávok órája ütött a történelem folyásában. S ezt csak azok sirathatják, csak azok sajnálhatják, akik tudatosan vagy öntudatlanul Németországgal játszanak össze". (90)

Benes újra tetőponton állt Franciaország közvéleménye előtt (1948) s a progresszív sajtó ismét elhalmozta dicséretével. Okossága, éleslátása, bölcsessége miatt "korunk legnagyobb politikai zsenije közé" sorozta, mert "kiváló egyéniség ő, hisz 30 év óta uralja Közép-Európa történetét s minden cseh előtt a nemzet valóságos szellemét testesíti meg". (91)

Benes lelép a történelem színpadjáról

A sors különös iróniája Benest ismét akkor távolította el magas polcáról, amikor ott legszilárdabbnak érezte magát: 1948-ban a vörös farkas hirtelen megjelent Prágában s Benest aki minden tőle telhetőt megtett a bolsevizmus befogadására, kikergette elnöki palotájából. A "bölcs", az "előrelátó", a "nagy európai" most gondokba merülten, összerokkanva távozott, hogy orosz szuronyok díszőrizete mellett haljon meg és sirbavigye Európát eláruló, fantasztikus, bűnös elképzeléseit.

Descotes műve utóhangjában megjegyzi, hogy Csehszlovákia és a többi párisi szabású dunai államok se nyugati, se keleti alátámasztással fenn nem tarthatók. Azok csak úgy maradhatnak életben, ha valósággá lenne a csoda s a csehek ma is kézben tarthatnák Brunswik legendás kardját. Ez olyan karl volt, hogy viselőjének elég volt az ellenség előtt felemelnie s egyidejűleg elkiáltania: "Fejek, leessnek!" — s erre minden ellenséges katona feje földre gurult. (92) E nagy igazságot tartalmazó pikáns megjegyzésen kívül azonban, bár az alkalom kézenfekvő volt, nem foglalkoztak a franciák a mesterséges államok filozófiájával. Miért? Descotes megmondja: "Nincs jogunk oly

embert kritizálni, akinek politikai cselekedetei övéi előtt mindig az utolsó lehetőséget testesítette meg." (93)

A progresszív Franciaország ezután már csak nyílt bolsevista kiállással védhette a népi demokratikus dunai szláv államrendet, — amit viszont immár mindegyik dunai nép utálattal taszított el magától.

V. — FRANCIAORSZÁG SZELLEMI SZABADSÁGHARCOT KEZD, 1949-1952

Az új világpolitikai helyzet felismerése

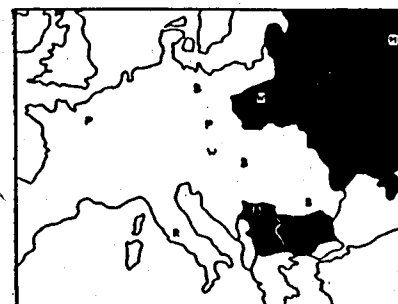
Amint a megelőző vizsgálatok során láttuk, a francia közvélemény zöme 1947-ben még azoknak a benyomásoknak hatása alatt állott, amelyek lelkében akkor alakultak ki, amikor az amerikai és orosz gyorsan mozgó csapatrészek Németország agyonbombázott testén keresztülgázolva, Kelet-Németországban összetalálkoztak s röviddel utóbb a félelmetes hitleri Reich élettelenül hevert a győzők lábai előtt. Sommásan úgy látták a dolgokat, hogy aki Hitler ellensége volt, az az ő barátjuk, aki viszont Sztalin ellen harcolt, az az ő ellenségük. Azaz, ami Sztalinnak jó, Franciaországnak is jó. Következőleg alig tudott valamit arról a kulisszák mögött ekkor már vigan zajló óriási világpolitikai mérkőzésről, aminek első jelei régóta láthatók voltak és évről-évre drámaibb körvonalakban bontakoztak ki.

Kína bolsevizálása után jött a Truman-tétel, 1947-ben, hogy megakadályozza Görögország bolsevizálását és megerősítse a Boszporus szorosait védő Törökországot és így az orosz távollathassa a Földközi-tengertől. Majd jött a Marshall-terv, a maradék Európa megerősítésére és az Atlanti Óceán partjainak biztosítására. Aztán megtörtént az amerikaiak fegyveres beavatkozása Távol-Keleten, Koreában, hogy a Szovjet ott se juthasson ki a nyílt tengerre. Betetőzte mindezt az Atlanti Paktum, a bolsevizmus további előnyomulásának megakadályozására.

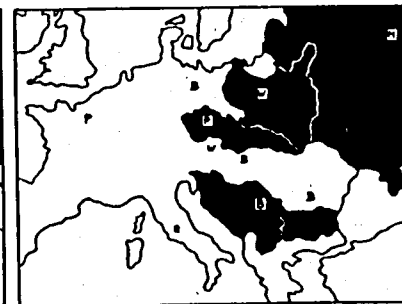
lyozására az összes frontvonalakon, vagyis az általános védekezés a nemrég még barát és szövetséges túlhatalmával szemben. Ezekkel az eseményekkel párhuzamosan megtörtént Franciaországban a kommunisták kizárása a kormányból, majd a szociáldemokraták visszalépése is és a progresszív pártlapok példányszámának isszonyú zuhanása, jelöl annak, hogy Franciaországnak van félténivalója. A két vezető kommunista pártlap, a Humanité és a Ce Soir 1949 december végére elvesztette 1946 január 1-én feljegyzett olvasóinak 70%-át, a szociáldemokrata Populaire 85%-át és a népi köztársaságpárti, Aube 80%-át. (1) Ezek az események a francia közvélemény jelentős részét rádöbbenítették arra (1949-ben!), hogy tulajdonképpen új világhelyzet alakult ki, amelyben a tegnap még szövetséges bolsevista Oroszország ellenséggé vált és Nyugatnak Amerika vezetésével nagysietve fegyveres erővel megrakott új gátakat kell építenie.

Hogy azonban voltaképpen miért és hogyan történt ez a fordulat, arról a francia nagyközönség csak 1952 elején kapott összefoglaló képet, amidőn Catroux tábornok, Franciaország volt moszkvai nagykövete (1945-1948), kiadta nagyköveti minőségben eltöltött évei emlékiratait, a "J'ai vu tomber le Rideau de fer" c. hatalmas munkáját. E mű fontosabb részleteit a nagy antibolsevista napilap, a félmillió példányszámban megjelenő Figaro, a legszélesebb közönség részére is hozzáférhetővé tette s egyszerre fellebeintette a fátylat négy nehéz év történetéről, okaiban is megmagyarázva a kulisszák mögött lezajlott politikai drámát, mely két részre bontotta a világot s Nyugatot szembeállította Kelettel.

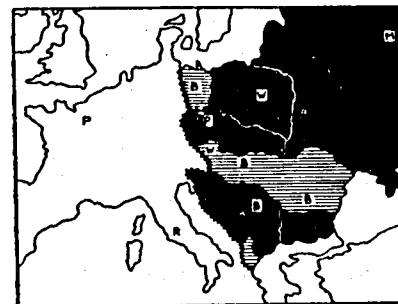
Catroux tábornok munkájában erről a fordulatról a következő kép tárult az olvasó elé. A francia kormány 1944-ben még Németországot tartotta Európa ellenségének s vele szemben keresett védelmet. Ám a kisanatallal vallott kudarc és kemény lecke után rájött arra, amit Benes már korábban megpillantott, hogy az 1. sz. ellenséggel szemben a francia-csehszlovák szövetség hatálytalan, mert ezzel a szövetséggel nem lehet a nagylétszámú német népet határain belül tartani. Ezért

Szláv államok 1914-ben

Szláv államok 1920-ban

Szláv hegemonia 1952-ben

A szláv imperializmus
három állomása:
1914, 1920 és 1952

De Gaulle tábornok, a felszabadított Franciaország miniszterelnöke 1944 december 10-én a kis szláv népek helyett a hatalmas Szovjettel kötött szövetséget s Sztalin eurázsiai birodalmának súlyával kívánta a német kérdést megoldani. Azt várta a bolsevistákkal való szövetségtől, hogy örök életre cselekvőképessé tegyen Németországot. Ebből a célból lehasítani kívánta Németország testéről a Rajna egész balpartját, amin Franciaország, Belgium és Hollandia osztoztak volna, kiszakította volna belőle továbbá a Ruhr-vidéket és a Saar-vidéket, s az így megcsontított országot, mely keleten is csorbulásokat szenvedett, kisebb államokra széttagolva, mint föderációs birodalmat tartották volna körülbelül olyan helyzetben, aminőben a

westfáliai béke (1648) után is élt. De Gaulle, ez a késői Richelieu-epigón, e tervnek orosz részről való elősegítését vagy hátráltatását tekintette a francia-szovjet szövetség "próbakövének." (2)

Annak fejében, hogy a Szovjet majd elősegíti a Németország szétporlasztására irányuló politikát, Franciaország már eleve mindent megtett a bolsevista szláv imperializmus dunavidéki és balkáni hatalmának jogi megalapozására. Kelet- és Délkelet-Európát a Szovjet érdekkörébe utalta s elismerte a szovjet engedelmisségre kényszerített kormányokat törvényes kormányoknak. (3) A Dunavidék ez "eladományozása" kétségtelenül arcuicsapása, elárulása volt az európai gondolatnak, az európai kultúrának és szolidaritásnak, amiről ma oly sokat beszél Franciaország, olyasféle dolog, mint amit tett a magát "legkeresztényebb királynak" címző I. Ferenc francia király, aki a XVI. században a pogány törökkel kötött szövetséget, a keresztény Európát védő Dunatáj ellen. Franciaország megfélemedezett a nagy igazságot tartalmazó francia mondásról: "On n'achète pas sa liberté au prix de l'esclavage d'autrui", — nem nyerhetünk szabadságot mások szolgásgába döntésével."

Sztalin azonban, miután már a szóbanforgó területek katonai birtokában volt s befolyását a nemzetközi konferenciákon jogilag is elismerték, francia szövetségese érdekeivel mítsem törődve folytatta a világ bolsevizálására irányuló sajátos külpolitikáját. A moszkvai nagykövet erre a körülményre már 1945 augusztusában felhívta külügyminisztériuma figyelmét. (4) Jelenítette azt is, hogy a Szovjet, mint szövetséges, a háború alatt is "titkos és eltökélt szándékú ellenfél maradt s a közösen folytatott harc leple alatt is forradalmi tervei megvalósításán dolgozott." (5) Közölte, hogy a Szovjet Németország keleti felét a maga gazdasági, politikai és ideológiai rendszerébe építi be s ugyanezt teszi a neki átengedett befolyási övezetben fekvő országokkal, melyek ennek során Nyugat ellen foglalnak állást. Catroux nem kiméli tollát, s az orosz-francia szövetséget, — bár a hozzáfűzött reményeket éppen neki kellett szorgalmaznia, talán éppen jobb meggyőződése ellenére, — "tévedésnek" minő-

síti, mely a "szovjet világ" teljes félreértésén alapszik, s nyíltan "egy szövetség csalódásairól", "vitathatatlanul negatív mérlegéről" beszél. (6) Úgy találta, hogy a Szovjet "önmagában, pusztán léteével is állandó veszedelmet jelent a békére", Franciaország számára pedig "közvetlen veszedelmet", úgyhogy nem a szövetség erőszakolása kellene legyen a kormány célja, hanem ellenkezőleg, tennie kellene valamit "a kommunizmus lebi-rására és visszaszorítására". (7) Bidault francia külügyminiszter, a történettanár és rezisztens, a nagy bolsevista-barát, kinek gondolkodásmódját a történelmi vonal teljesen lenyűgözte, mégis erőszakolta az orosz vonal tartását egész 1947-ig, a moszkvai kanosszajárásig, amikor az április 10-től 24-ig tartó megbeszéléseken maga is belátta a szövetség csődjét és zavart hangon beismerte Franciaország rossz külpolitikai tájékozódását. (8) A "hidaló" politikában azonban továbbra is hitt, új külpolitikai irányvonal felvételét következetesen akadályozta, (9) és továbbra is a német ügyre összpontosított a figyelmét. A német kérdés megoldását a "nyugati blokk" keretében próbálta megvalósítani s szövetséget kötött Angliával, Belgiummal, Hollandiával és Luxemburggal. De így sem sikerült az új Richelieu-programot végrehajtania, mert időközben ország-világ előtt a Szovjet lett az egyes számú ellenség s vele szemben Amerika Németországot talpraállította, politikailag szorosabban összefogta s megkezdte felfegyverzését. A franciák lelkében is egyre jobban kibontakozott az új félelemérzet, a német veszéllyel is nagyobb szláv veszély. Eltűnt most már az újságok hasábjairól a hidaló politika s megjelent a közirók tolla alatt, nemzedékek óta először "a szláv veszély" és "szláv nyomás" kifejezés, mint a pángermánizmus párhuzamos fogalma s mint új felfedezés. (10)

Miután a közvélemény az új világhelyzetet kialakulásában és okaiban is megértette, Franciaországban ismét előtérbe került a dunai kérdés: mivel a Szovjet nem mozdította elő Németország szétdarabolását, az annak fejében kapott ajándékra, — a Dunatáj birtoklására, — nem méltó, ezért dunavidéki és balkáni befolyási övezetét, mint jogtalan birtokat vissza kellene tőle perelni. Európa keleti végeinek felszabadítása, mint új

célgondolat, így jelenik meg igen diszkrétan a francia közgondolkodásban. Ennek aktiv végrehajtásától, a bolsevizmus eltiprásától azonban a francia irtózik, mert országa egy bolsevista-ellenes háborúban csak vesztes lehet, elvesztenié gazdag gyarmat-birodalmát, annyira meggyengülne, hogy Németországgal nem bírna. Épen ezért azok is, akik a háború mellett törnek lándzsát, csak úgy képzelik el a dolgot, hogy Franciaország a felszabadító háborúban nem venne részt, jóindulatú semleges maradna, de viszont az új elrendezést ő diktálná, mert Amerikának még nincs kellő tapasztalata ... Franciaország csak abban ért egyet az amerikalakkal, hogy a bolsevizmus további terjeszkedése ellen védekezni kell, s evégből maga is talpra állít egy pár hadosztályt. 1952-ben tehát még csak a Truman-doktrínánál tart. De ez is elég ahhoz, hogy a beteges szláv bálványimádás korát lezárja s érezhető megkönnyebbüléssel szabaduljon a "katasztrófális mozdulatlanságból." (11)

Roppant zavarja azonban a francia védekező politikát az, hogy ezt a feladatot saját maga nem képes megoldani, nem képes teljesíteni azt a hivatást, amit megelőzőleg századokon át épen az általa rombadöntött birodalmak, — Németország, Ausztria-Magyarország és az Oszmán Birodalom, — maguk elvégeztek. Ebben a védekező, elhárító munkában feltétlenül szükséges neki Amerikával, sőt hajdani egyes számú ellenségével, Németországgal való szoros katonai és politikai együttműködés. De hogyan oldja meg ezt a fogas kérdést? Hogyan legyen Franciaország a felszabadító háborúra készülő Amerika szövetségese, és ugyanakkor Oroszországgal szemben semleges; hogyan legyen Németország egyidejűleg erős és mégis gyenge? Hogyan béküljön vele össze, amikor a Saar-vidéket máris lehasitotta testéről?

Ennek az ellentmondásokban gazdag francia problémának megoldását a francia kormány a szabad európai államok egyetlen államkeretben való összefogásában fedezte fel, a sok Európa-előfutár gondolatának felújításával. Az Európa-Állam keretében ugyanis, akár federáció legyen az, tehát több állam

szövetsége, akár unió, azaz egy kormányú, ebben az egységes Európában megakadályozható lenne, hogy Németország önálló cselekvőképességét visszaszerezze, azaz katonai erejét esetleg Franciaország ellen fordíthassa. (12) Egy ilyen kontinentális keretbe szorított Németország — írják — Nyugat-Európa befolyása alatt "hatalmas emberanyagával és gazdagságával a nyugati gondolatok és a nyugati hatalmak befolyása alatt visszavehetné történeti szerepét és Nyugat végvára lehetne szemben a szovjet világgá változott szláv világgal". (13) Azonfelül az Európa-Állam Amerikával szemben is kivívhatná semleges magatartását a látóhatáron lévő véres összeütközésben. Munkába vette tehát Franciaország Európa megszervezését az Európai Szén- és Acélközpont felállításával, a mezőgazdaság, a közlekedési hálózat, a haderő, az egészségügyi védelem és a politikai tevékenység összpontosításával és hirdetni kezdte, hogy "a nemzeti államok kora lejárt", és "ütött a federalizmus órája." (14)

Ebbe az új katonai, diplomáciai, politikai és ideológiai helyzetbe kell beállítanunk a franciák jelenlegi dunai politikai elgondolását, hogy azt részleteiben is megértsük.

Leszámolás a dunai szlavofil politikával

Az új célgondolatok kialakulása lehetővé tette a francia közvélemény számára, hogy a dunai szláv imperializmust új szempontból világítsa meg és az Osztrák-Magyar Monarchia lerombolásával kezdődő francia eltévelyedést éles kritikával kísérje. Ez a most kikristályosodó szemlélet a Bainville-Pezet-iskola hagyományain épül fel és a szovjet háború lezajlásáig bizonyára utolsó megjelenési formája lesz a franciák dunatáji gondolkodásának.

Az induló új publicisztikai csatában eredeti vonás, hogy a francia közvélemény a Szovjet ellen fordul és annak francia szóvivőt is pellegérre állítja. Vád alá kerül a Le Monde c. napilap, mely igyekszik "Sztalint emberbarátnak, a szlávok védőjének és az emberiség jótevőjének feltüntetni." (15) Szemére lobbantják, hogy "tudatosan félrevezeti a közvéleményt, mert a szovjet rendszert úgy mutatja be, mint amely tiszteletben

tartja a semlegességi nyilatkozatokat vagy a meg nem támadási szerződéseket. Lengyelország, a balti államok, Finnország, Ukrajna után sokat mesélhetnének erről." (16) Továbbá: "a Monde számára a csatlós államokban dühöngő rendőri kényuralom népi demokrácia, idézőjelek nélkül, a kémek, szabotálók, árulók s az ellenség barátai — hazafiak, demokraták, békebarátok és jó franciák." (17)

Aztán terítékre kerül Sztalin és az egész bolsi rendszer. Helyreigazítják, hogy bizony nincs igazuk a marxistáknak, mert "a Nagy Oroszország nem mentette meg a szlávokat se a szolgásgától se a pusztulástól; ellenkezőleg, Sztalin a szláv Lengyelországot kiszolgáltatta Németországnak, hogy részesülhessen az újabb felosztásban, és hagyta, hogy Hitler Csehszlovákia után Jugoszláviát is eltapossa." (18) Aztán töménytelen cikkben bemutatják a szláv bolsevizmus véres kezét, amint a polgári társadalmat likvidálja, az egyházakat lerombolja, a demokratikus kormányokat elüzi, a vonalhoz hűtlen kommunistákat kivégezteti, úgyhogy ma már az összes függöny mögé szorított országok elvesztették függetlenségüket s kiszipolyozva, mindnyájan rabszolgasorba süllyedtek. "A század legnagyobb botránya" pedig a baráti államnak tekintett Ausztria sorsa, mely 258 ülés után sem kapott békeszerződést, hanem továbbra is katonailag megszállt ország maradt, mintha ellenség lett volna. (19) Az igazság az, hogy az oroszok nem akarnak kimenni Ausztriából, hiszen ottani létük teszi lehetővé, hogy haderőik Magyarországon és Romániában állomásozhassanak és sakkban tarthassák az egész Balkánt és Közép-Európát. Ne tápláljon magában senki balga reményeket az oroszok szándékai felől, mert "a diplomáciai csata csak füstfüggöny, mely azt a határozott szándékot takarja, hogy a muszka egy talpalatnyi földről se vonuljon vissza. Az imperialista és forradalmi Oroszország befészkelte magát a kontinens szívébe és onnan nem fog kimozdulni." (20) Az egész dunai táj ügye politikailag zsákutcába került, "miként a német kérdés, úgy az osztrák kérdés sem oldható meg a fenálló körülmények között." (21)

Ezek a szomorú tények mutatják, — folytatják a kom-

mentárt, — hová vezetett a szlávokkal való oktalan barátkozás, hová a benesi sugalmazású nyugati politika, mely a progresszivitást hirdette. "Ám ha valaki elejétől végéig csalódott Sztalinban és a Szovjet Unióban, a szovjet totalitarizmusban és a kommunizmusban, a saját országában, az éppen Benes Edvárd volt. Nem volt neki elég, hogy saját magát a maximumig becsapja, becsapta ő azokat is, akik hajlandók voltak reá hallgatni, jelesül Rooseveltt, az oktalan, aki ilyen szakértőt fogadott maga mellé tanácsadóul." (22) Mert vegyük tudomásul, nem a szlávok órája ütött, hanem ütött a Cseka meg a Gépéu órája. (23)

Ílát hogy jutottunk ide, hol kezdődik a történelem százados vágányaiból való kisiklás? És most már a szélsőbal kivételével az egész francia közvélemény zúgja, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia lerombolásával, mert ez a birodalom az európai egyensúly igen lényeges eleme volt. (24) Egyrészt tekintélyes tömegével és területével megállt a maga lábán, megakadályozta, hogy a dinamikus két szomszédos birodalom, a német és az orosz behatoljon területére és Nyugat-Európát is veszélybe sodorja. Másrészt a területén élő népeket összefogva megakadályozta, hogy azok egymásközti feszültsége nemzetközi síkra terelődjék át és a dunai táj háborús tüzfészekké alakuljon át. (25) Lám mily nagy az ellentét a régi és az új Európa között, — kiált fel egy másik író, — "hajdan Ausztria-Magyarország meg tudta védeni Európát. Ma pedig, — mily paradoxon!, — amerikai katonákat kell Linzen túl, a kis Enns folyó partjaira vezényelni, hogy a pánszlávizmus expanzionista hullámai feltartóztassák." (26)

A szláv veszély szempontján túl, Európa szempontjából is elsiratják a Monarchiát. Ez a birodalom már önmagában is "valóságos kis Európa volt", — une Europe en miniature, — olyan, amit most nagyban akarnak megvalósítani. S amit ennek az építménynek szemére hánytak, az "csak a jólét által elkényeztetett népek szemrehányása volt!" (27). A valóság az, hogy a Monarchia népei a birodalomban megelégedettek voltak s nem is harcoltak annak lerombolásáért. Csak egypár "forra-

dalmi intellektuális" igyekezett elhíttetni a világgal és a Monarchia népeivel, hogy gyűlölni kell ezt a birodalmat. Mert azok a surlódások, amiket a Monarchiában megfigyelhettek, ahhoz képest, ami azóta történt az utódállamokban, tulajdonképpen jelentéktelen apróságok voltak. Revízió alá kell tehát venni az úgynevezett elnyomásról alkotott képzeteket és az újabb események világánál tárgyilagosan meg kell állapítani, hogy a Monarchia a kisebbségi kérdést "emberségesen és nagyvonalúan kezelte." (28) A forradalmár intellektuálisok — célzás Benesékre, — elég hosszú ideig éltek, hogy megláthatták hová vezetett felforgató politikájuk: "Láthatták hazájukat gyarmatosítva, láthatták miként kapott az idegen cártól törvényeket és miként alakították át azt börtönökké." (29) Sajnos, a Monarchia előbb elpusztult, semmint annak értékét felismerték volna!

Ami e birodalom lerombolása után történt, a tévelygések hosszú sorozataként jelenik meg s ezek összefüggő képét két-kötetes hatalmas munkájában Baumot rajzolja meg. Már a munka címe is kifejező: "La faillite de la Paix, — A béke csődje" (Páris, I-II, 1951). Ez a leghatalmasabb mű, amit a francia birodalom újabban e kérdésnek szentelt s szerzője így foglalja össze nézeteit: A béketárgyalások alkalmával, 1919-ben, nem volt egyetlen komoly terv sem. Építő elgondolásokkal nem rendelkező kishivatalnokok intézték a nagy kérdéseket, akik "különböző és gyakran ellenmondó elveket" alkalmaztak és se kellő földrajzi, se kellő történelmi ismeretekkel nem rendelkeztek. Magyarországot otrombán megcsonkították, "a régi királyság kétharmad részét és három millió magyart elszakították tőle". Ausztriát alaktalan törpévé faragták le, Németország testébe folyosót építettek, megszülték a bonyolult danzigi problémát, egész sereg más paradox kérdést, mindmegannyi válság szülőökát, vagyis egész Európát kompromittálták "különleges torzjakötésekkel". (30) A legnagyobb baj az volt, ha már a végzetes lépést elkövették, hogy az új államoknak teljes függetlenséget adtak, múltjukra való tekintet nélkül, és nem fogták őket össze legalább egy gazdasági federáció keretébe. (31)

"Egyesek lelkesülésükben és elvakultságukban, mások idealizmusukban vagy tudatlanságukban nem mérték fel az elfogadott rendelkezések minden következményét. Várni kellett, hogy az évek hatottak legyen." (32) És az évek hatottak is, mert az 1918 november 11 és 1939 szeptember 3-a közt eltelt békekor szak huszonegy esztendeje "roskadásig tele volt rendkívüli kalandokkal, diplomáciai viszálykodásokkal, kimerítő gazdasági és pénzügyi nehézségekkel, töménytelen válsággal és problémával. Az esztelen rángatózásban az 1914-es gyilkos földrengésre mindenfajta bomlás bekövetkezett egy örökös és folyamatos egymásutánban. Viharos és zürzavaros bizonytalanság volt a válság a csaló 1919-es békére, amely mindenkiben a provizorium érzését állandósította." (33) Mindennek oka tehát a régi rendszer lerombolása és helyette olyan államszerkezet építése, amely nem való a Dunátájra. Ez a rossz közép-dunai felépítés vezetett a német hegemoniához, ez vezetett az orosz hegemoniához s ez az oka Nyugat-Európa mai halálos veszedelmének.

Az így felállított tételekből logikusan adódik az újabb tétel: a helyzet tarthatatlan, a Dunátáj felszabadítandó! "Elfogadhatjuk-e mi, franciák, Európát úgy, ahogy azt a potsdami és yaltai egyezmények megszabták és beleegyezhetünk-e a közép-európai és balkáni országok szovjetizálásába? Ez azt jelentené, hogy beleegyeznénk Franciaország végleges elpusztításába." (34) A sok politikai érv mellé, most kulturális és gazdasági érvek is csatlakoznak. A leszakított és bolsevizált Európa nemcsak csonkítja a nyugati kultúra életerejét, hanem azzal, hogy szellemi erőit Kelet szolgálatába állítja, Nyugat-Európára halálos veszélyt hoz. Ugyanilyen a helyzet gazdasági téren, mert Európa csak keleti felével alkothat életképes Európa-Államot, annak hiányában csak Amerika függvénye lehet. (35) Tehát nyilvánvaló, hogy "csak a moszkvai imperializmus visszaűzése, csak az ő hódításainak visszaszerzésével lesz lehetséges a győzelmes Nyugat békéjét biztosítani a tartósság némi reményével." (36) S a Figaro átveszi a philadelphiai nyilatkozat leglényesebb részét, mely szerint "a közép- és keleteurópai né-

pek felszabadítása a tartós béke és a gazdasági rend helyreállításának lényegbevágó feltétele.” (37) François Mauriac ezt a gondolatmenetet egész tekintélyével alátámasztja a egyik vezércikkében megírja a függönymögötti börtönországokról: “Az az óriási rozsdás kapu, amely Oroszországban és a csatlós államokban millió és millió rab és hallgatag ellenállóra nehezedik, és számtalan szívet tart börtönben, akik Isten nélkül nem tudnak élni, ez a leláncolt kapu, mi tudjuk, egy napon sarkastól együtt fog kiszakadni.” (38)

Ezzel el is jutottunk ahhoz a ponthoz, ahol hallhatjuk a francia közvélemény ajkairól, ha nem is a kormányéról, legalább szavakkal, ha nem is tettekben megnyilvánulva az igazi európai hangot, — de profundis. S ahogy régen a gondolkodás minden útja az Osztrák-Magyar Monarchia eltörléséhez vezetett, úgy vezet most minden józan francia gondolkodása az új, még óvatosan kimondott jelszóhoz: a Dunabírodalom valami formában való feltámasztásához.

A Dunatáj új felépítésének francia elvei

Kétségtelenül összefüggésbeli hiány van a francia gondolkodásban, amikor a Szovjet fegyveres lerombolását helyesli, de az abban való részvételtől irtózik, s maga csak a védekezésre vállalkozik, viszont mégis magának kívánja a vezetőszerepet a háború utáni felépítésben. De folytassuk elemzésünket, hisz feladatunk csak az, hogy a francia látásmódot ismertessük. A dunai tájat szerintük a múlt tanulságainak felhasználásával akként kellene felépíteni, hogy az új helyzet célravezető és tartós legyen.

Ebből a szempontból az első követelménynek azt tartják, hogy ez a táj ne legyen nagyhatalmak politikai befolyási övezete, hanem a maga lábán álljon meg, szilárdan és erősen. Ezt a Pezet-D'Ormesson-Catrice gondolatot domborítja ki most Delaporte, Autriche c. munkájában. “Európa közepének átépítése csak akkor sikerülhet, ha a nagyhatalmak becsületesen lemondanak arról, hogy a maguk versengéseit erre a területre átvigyük ... ha ezt a problémát önmagában vizsgálják, mégpedig

azok, akik ebben a kérdésben érdekeltek, számotvetve amaz állandó tényezőkkel, melyek Európa e részében parancsoló erővel jelentkeznek. Egy kívülről ráerőszakolt, vagy kívülről egyetlen nagyhatalom által sugalmazott dunai federáció nem lenne sem természetes, sem tartós megoldás.” (39) Ebből az elvből következik az is, amit megelőzőleg már Martine is világosan fogalmazott, hogy tudniillik a nagyhatalmaknak le kell mondaniook arról is, hogy ideológiájukat ráerőszakolják a Dunatájra. Tehát: “A köztársasági eszme hivelnek el kell fogadniok a monarchikus megoldást, ha ez döntő haladást jelent az európai szervezkedés terén. A romantikus 19. század szellemi örököseinek le kell mondaniook arról, hogy a nemzetiségi elvet tabunak tekintsék, ha bebizonyosodott, legalább is bizonyos esetekben, hogy az az emberi haladás számára komoly akadályt jelent. Végül a kereszténység ellenfeleinek be kell látniook, hogy az ama ritka erők közé tartozik, amelyek manapság a barbárság hullámainak ellent tudnak állni.” (40) Johannet gondolatainak kifejtése ez és annak a tételnek hangsúlyozása, hogy a Dunatájban csak a nagyhatalmak politikai és ideológiai kivonulása után kezdhető el a logikus, új felépítés, a Dunatáj saját elvei alapján: a földrajz, a történelem, a kultúra és a vallás állandói által kikerekített terület összefogásával.

Ez a terület, ami ezek alapján összefogandó, a régi Osztrák-Magyar Monarchia területe, Galicia kivételével. Tehát a régi magyar királyság, a cseh királyság és Ausztria. (41)*

De vajjon a Bécs-Budapest-Prága háromszögben elhelyezkedő országok mindegyik népe akarja-e ezt a megoldást? Bizonyos nyugtalansággal jegyzi fel a francia megfigyelők, hogy a mai Ausztria nem hallatja szavát ebben a kér-

* A francia szabadszkömlves páholyok részéről hirdetett terv, amely a Baltikumtól a Földközi-tengerig terjedő egész “Kelet-Európát” össze akarja fogni Intermáriumi néven egy közös konföderációba, szinte semmi visszhangra sem talált a dunatéli francia gondolkodásban. Ez az elgondolás a párisi körüli békék szervezetét akarja átmenteni a jövő szabad Európájába és nélkülözni az összes államalkotó erőket, a földrajzi keretet, a történelmi múltat, a kulturális és világnézeti alapot, sőt a politikai érdekközösséget is. Ez csak a benesi szellemi megmentésére volna alkalmas.

désben és távolmarad a dunai jövő kiépítésében való közreműködéstől. Vajon mit jelent ez? Talán azt, hogy a vér hívószavát akarja követni és lemond százados hivatásáról? (42) És a csehek?, a Monarchia nagy rombolói, azok sem látszanak az építő munka társai lenni, hiszen még a közelmúltban is nyakasan visszautasítottak minden dunai összefogást. Ők is másfelé, a lengyel térség felé húznak. Nehéz kérdés ez, a Dunabirodalom területi kiszabása, amire a francia közvéleménynek még nincs kiforrt álláspontja, mert nem bír kellő tájékozottsággal.

Abban sem látnak világosan, hogy ezt a lassan csak Szent István koronája országaira korlátozódó Dunabirodalmat a federáció kötelékeivel kellend-e majd összefogni, tehát több kormányzattal birjon-e, avagy az unió kötelékével, egy központi kormányzattal. A Pezet-iskola olyasféleképpen vélekedett, hogy a történeti egységeket unionális formában építsék fel, tehát a belsőkárpáti térséget, a cseh-medencét és Ausztriát, — s e három egységet kellene csak federálni, mielőtt az európai federációba bekapcsolnák. De a szervezetre sincs még határozottabb telfogásuk.

Azonban bármilyen területi alappal és bármilyen politikai szervezetben jöjjön is létre az új Dunabirodalom, arra szerintük négyféle hivatás vár: állítsa meg a germán dinamizmust, állítsa meg a szláv dinamizmust, szüntesse meg a dunai tüzfészket és legyen bástyája kelet felé az európai művelődésnek. Ez a kissé túlméretezett hivatás azért is kedves a franciáknak, mert lehetővé tenné nekik a német egység kérdésének a tényeknek megfelelő kezelését is. (43)

A feleletet nem kapott kérdések tisztázására és az új Dunabirodalom felépítésének részletes megvitatására a félhivatalos külpolitikai szervek kapcsolatokat keresnek az emigránsokkal s az új dunai államtudat kialakítását a Comité français pour l'Europe libre, a Fédération, a Conseil d'Europe és a Rádió segítségével kísérlik meg. A munka megindítása azonban mindenütt a hivatalos szervek szankcionálására vár és 1952-ben e tekintetben döntő lépés nem történt. A mondott gyűjtőpon-

tokban túlnyomórésztben még mindenütt kimenekült volt kommunista kollaboránsok ülnek, akik az egészséges kibontakozást eleve megakadályozzák, a franciákat rossz útra tanácsolják. Vajon Eisenhower győzelme felkavarja-e azt a jótevő szelet, amely a francia légkör szükséges megtisztítását is elvégzi?

A francia közvélemény irányító rétege, több nemzedék kudarcán okulva, tévedéseit belátva, ma már mégis eljutott oda, hogy megértse: mindent előről kell kezdenie, és azt is felfogja, hogy a magyarok nélkül nincs dunai összefogás, és nincs francia biztonság sem. De képes lesz-e Franciaország ezt a programot időben kidolgozni és időben megvalósítani? Számunkra a kérdés lényege ma ez!

A francia tudományos és politikai gondolkodás válsága

A megelőző fejezetek rávilágítottak arra, hogy az első világháború alatt lezajlott nagyméretű publicisztikai tevékenység, valamint az utána bekövetkezett cseh propaganda az egész dunatáji vonatkozású francia gondolkodást a szlavonfilizmus béklyóiba szorította be. Láttuk azt is, hogy a publicisztika és propaganda szempontjai mily katasztrófális mértékben árasztották el a történeti és szociológiai irodalmat s tolták át a politikai gondolkodást a realitások mezejéről az ideológiák síkjára.

Hogy a történetírói és szociológiai tevékenységnek mennyire nem volt tudományos jellege, azt egyesek már korán észrevették. A francia szlavista iskola tudniillik kezdetben sem nyugodott tudományos alapokon, mert Adam Miczkiewiczessel, a Collège de France tanárával, és utódával, Cyprien Roberttel eleve rossz útra tért. (44) Ez a baj utóbb, a Dunabirodalom iránti ellenszenv kialakulásával csak fokozódott. A publicisztika és tudomány összekeverése már Légernél szembeötlő volt, mert ez a tudós "munkáiban sosem választotta el a tiszta tudományt a politikai hasznosságtól és a haza szolgálatától." (45) Ami a politikai egyéniséget, Denis professzort illeti, ő, "az elnyomott nemzetek ügyvédje, maga bevallotta, hogy műveiben nem tudott tárgyilagos maradni, hanem a bakó (Ausztria-Magyarország) iránt gyűlöletet, a mártír (szlávok) iránt rokon-

szenvet érzett.” (46) E professzorok tudományos tevékenységükben nem is az igazság keresését tartották főcéljuknak, hanem szövetségesek felkutatását. (47) Mazon, a Collège de France tanára is úgy vélte, hogy a tudományos fejlődést „a politikával és a propagandával való szomszédosság, a könnyű érvényesülési lehetőség, továbbá a politikai és tudományos ismeretek zavara” károsan befolyásolta. (48) A szlávokba való belecsudálkozás végül is annyira fokozódott, hogy Delaporte egyenesen azt írja: „Franciaország nem látott, csak a kisanatantont át.” (49)

A káros befolyás a mondott tudományok mezején legszembetűnőbben abban mutatkozott meg, hogy egy egész sereg hazugság lépett elő igazság gyanánt, s ezek szolgáltak érvül a Monarchia rombadöntésére és az 1919-es felépítés megalapozására. A legnagyobb baj mégis az volt, hogy az utóbbi ötven esztendőben következetesen elmulasztották a szláv veszély elemzését, és politikai érdekből mellőzték a dunai tájat összetartó erők számontartását, a földrajzi, gazdasági, kulturális, stb. állandók katalógizálását. „A két háború között — írja Delaporte, — a politika centrifugális erői elfeledtették a földrajzi és gazdasági szükségletek egyesítő erejét”. (50) Ennek következtében ma, amikor a történelem más világpolitikai helyzetet teremtetett és szükséges a dunai összefogás a franciáknak is, hiába keresik a politikusok és közirók a nagy kézikönyvekben a magyarság igazi történeti szerepét, az összefogó fontos mozzanatok adatait, azokat nem találják, mert onnan teljesen hiányzanak. Az új célokért harcolni akaró publicisztika fegyvertára tehát nagy hiányokat mutat és nincs elég érv az új szükséglet komoly alátámasztására. A francia külügyminisztérium maga is keservesen tapasztalja ezt a hiányt, miként erről beszélgetéseim során személyesen is alkalmam volt meggyőződnöm. De a külföld előtt sem titok a dolog. A Grácban és Bécsben megjelenő „Coup d’Oeil sur l’Est” c. folyóirat mindjárt az első, 1948 áprilisi számában megjegyzi, „a nyugateurópaiak tájékozatlanságának legfontosabb oka történeti ismereteik hiányossága.” Csoválkozhatunk-e ezek után azon, ha a kevés használható anyagot találó francia nem képes a dunai kérdéseket megérteni s az

egészben csak egy irtózatoss casse-tête-et lát? Hányan panaszkodnak Pierre Gaxotte szavaival, hogy „ez a Közép- és Kelet-Európa rettenetesen bonyolult”? (51)

Mint a tudományokban, hasonló a helyzet a politikai gondolkodás terén. Itt a nagy baj ott van, hogy az emberek a tényleges helyzet türelmes és tárgyilagos elemzése helyett ideológiákból indulnak ki vizsgálataikban s az így, a priori kiagyalt politikai keretekbe akarják belekényszeríteni a Dunát, — ahelyett, hogy a politikai szerkezetet alakítanák a történelem és földrajz által előírt adottságaihoz. „A demokratikus nemzetek, — olvassuk egy helyen az önkritikát, — nem értik meg a tudományos sémák értékét a kollektív élet szervezésében. Ezek a nemzetek bizodalomukat az ideológiákba helyezik, főleg a liberális és marxista ideológiába, a felvilágosodás korabeli racionalizmus e két ikergyermekébe.” (52) De még a tekintetben is az elvakultságig mennek, úgyhogy például „ha a tekintély szó vagy annak képe valakinél vagy valamely csoportban megjelenik, mindjárt ördögüzésbe kezdenek, fascizmust emlegetve. Mert fascista bárki, aki a mi intézményeinknek vissza akarja adni hatékonyságukat.” (53) Ily körülmények között Franciaországban „magának a politikának gondolata is diszkreditálódott” (54) s „a politikai fogyatkozás lett egyike azoknak a bajoknak, amelyek a legsúlyosabban érintik a nyugati társadalmat”. (55) Ilyen „mélyre süllyedt” a közszellem Franciaországban és a közvélemény „tájékozatlan vagy eltévelyedett”. (56)

Ahhoz, hogy a tudományos és politikai gondolkodás mélypontról elmozdulhasson és visszatérhessen a helyes útvonalra, úgy vélik, sürgősen tenni kell valamit, különben Franciaország képtelen lesz a dunai ügyekben helytálló szakvéleményt mondani.

— Tudományos tekintetben az első teendő a meglévő oktatásiügyi hálózat és személyzet kiegészítése volna. Már Pezet és Catrice is kíváncsnak tartotta, „hogy újságírókból, szociológusokból, közgazdászokból, diplomátákból és teológusok-

ből tanulmányi csoportok alakuljanak s foglalkozzanak a dunai kérdésekkel, akár azzal a céllal, hogy azok elméleti alapjait, jogi és erkölcsi vonatkozásait kidolgozzák, akár azzal, hogy megoldási terveket készítsenek.” (57) Egy másik javaslat szerint a feladat az: “Kiképezni francia szakembereket Európa keleti ügyeire; tájékoztatni a francia közönséget ezen országok politikai tényeiről és igazi lelki állapotáról.” (58) Franciaországot ugyanis nemcsak, hogy elhanyagolta e problémák számontartását, hanem az időközben tudományos hálózatukat bővítő angolszászok és németek mögött nagyon hátramaradt. Ez utóbbiak máris átvették a franciáktól a dunai kérdések tanulmányozása terén a vezetős szerepet. Amerikában pl. ott a sok dunatáji intézet és a Committee for a Free Europe, Angliában több szakértőt képeztek ki s Németországban rendre talpra állították a közelmultban működött délkeleteurópai intézeteket. Hogy a hiányok gyorsan pótolhatók legyenek, a munkába be kellene szervezni az emigráns tudósokat is. (59) Az így létesítendő intézetek és tudóscsoportok feladata lenne, hogy a hiányzó történeti és szociográfiai dokumentációt pótolják, megjavítsák az Eisenmannok, Ancelek és Benes-figurák által alapjában elrontott dunatáji szemléletet és leszereljék a franciák szeméről a közel száz esztendeje odaillesztett ellenzőket.

— Politikai téren a már Fabre Luce által sürgetett szellemi felszabadulás első követelménye az, hogy a francia gondolkodás megszabaduljon az ideológiák és koreszmék nyűgétől és a valóságos helyzethez igazodjék. Az emberföldrajz, tágabban a geopolitika és rokontudományai elveit akarják megtenni a gondolkodás kiindulási pontjává. “Hogy életben maradjunk, nem fantáziánk szerint kell viselkednünk, — olvassuk az az oktató hangot, — hanem azon a módon, amit a dolgok és saját maguk szerkezete előír.” (60) Azonfelül “a valóságot magát kell figyelembe vennünk, sajátos bonyolultságukban, a maguk állandóságában és örökös fejlődésükben, — nem pedig ilyen vagy amolyan filozófiai tétellel kapcsolatban.” (61) Ahhoz a tudományhoz kell fordulnunk, “amely különösképen az ember és környezete annyira bonyolult kapcsolatait, a természetes és

a technikai környezet, továbbá az emberi csoportok és az általuk lakott föld kapcsolatait vizsgálja.” (62) Ezek a tudományok megmagyarázzák, melyek azok az állandó jellegű, soha nem változó vagy csak lassan módosuló összetevők, amelyek egy-egy nemzetet alkotnak s amelyekre az államok felépítendőik: “a földrajzi tényezők, a szellemi eredetiség, a politikai és gazdasági adottságok, lelki magatartás s a világban elfoglalt helyzet.” (63)

Ennek a szellemi újjászületésnek, ennek az újfajta politikai gondolkodásnak felvevására, a helyes publicisztikai érvelés megtanítására vállalkozott a Fédération című új folyóirat és az ugyancsak nemrég életrehívott Revue de Science politique.

E rideg tárgyilagossággal végrehajtott francia önkritika kétségtelenül helyesen mutatott rá ama szellemi betegségekre és csirákra, amelyben Franciaország több nemzedék óta szenved. A vázolt program végrehajtása azonban oly mélyreható tisztogatást, oly gyökeres átalakulást, annyi előítélettől való megszabadulást tételez fel, hogy annak békés úton való megvalósítása, — forradalom nélkül, — nézetünk szerint legalább még öt-tíz esztendőt venne igénybe.

Igy sajnos azzal kell elmélkedésünket bezárnunk, hogy alig lehet reményünk arra, hogy Franciaország, egyes kiváló apostolainak buzgólkodása ellenére, az angolszász-német szellemi élettel a közeli jövőben dunatáji viszonylatban versenyképes legyen és a mi célkitűzéseinket politikai, diplomáciai katonai és irodalmi vonatkozásban érdemben előmozdithassa.

VI. — AZ EMIGRÁCIÓK RÖGZITIK A DUNAI ÚJJÁÉPÍTÉS ALAPELVEIT

A dunai emigrációk befeléfordulása

A dunai emigrációk nyolc évi tapasztalat után belátták, hogy Franciaország s általában Nyugat-Európa megszűnt számukra erkölcsi rezervoár lenni, amelyből erőt és kitartást meríthetnének az előttük álló nagy küzdelemhez. Logikus következménye lett ennek a belátásnak, hogy aktív politikai központjaikat nem Nyugat-Európában, hanem az észak-amerikai államokban és Németországban alakították ki.

Ila ennek az eltolódásnak okait fürkésszük, Nyugat-Európa elhidegülésének magyarázatát keressük, egyebek közt egy fontos lélektani mozzanatra mutathatunk rá. Arra a lekicsinylésre, sőt fennhéjázásra, amely a nyugatiak részéről főleg a második világháború után irányunkban lépten-nyomon felbukkant. Valahogy úgy beszéltek velünk, az Európa-védőkkel, bukásunk után, mint ahogy a parvenü szokott beszélni a szegénynek maradt rokonnal.

Ennek a furcsa magatartásnak megvan az áttétele a mi egész történeti múltunkra is, amelyből minden fényes lapot kiszakítottak. Elnéztek afelett, hogy milyen hallatlanul nagy és értékes munkát végeztünk mi, dunavidéki és visztulai népek Európa arculatának kialakításában. Elfeledték, hogy a mi népeink voltak azok, amelyek a régi magyar királyságban összefogva, Lengyelországgal karöltve, Európa keleti homlokzatát kidolgozták, — ahogy a spanyolok, portugálok és franciák kidolgozták az atlanti, és az olaszok a földközítengeri homlokzatot. Elfeledték, hogy a mi százados művünk tette számukra lehetővé az ő nagypolgári életmódjukat, a jövedelmező kereskedelmet és gazdag gyarmatok szerzését. Nem vettek arról tudomást, hogy az ő gazdagságuk nekünk, különösen magyaroknak, horvátoknak és lengyeleknek temérdek véráldozatba, népeink isszonyú pusztulásába került.

Azt sem méltányolták, hogy e homlokzat kiépítése után nekünk századokon át, egész a mai napig, szüntelenül a gáton kellett állnunk, nem úgy mint nekik, akik a nagy Óceán partjaihoz érve, a tenger védelme alá bújhattak. Sőt, tudatlanságukban még bíránkká is lettek, azt állítván szinte 1952-ig, hogy az állandó keleti veszély csak a mi képzelődésünkben létezik s ennek emlegetésével csak őket akarjuk zsarolni, mert ilyen veszély nincs, ellenkezőleg, a keleti erő jótékony, hiszen jól felhasználható az igazi veszély, Nyugat-Európa veszélyének elhárítására, tudniillik a németek fékentartására. Ebben élve, az igen reális keleti veszély előtt, ők saját maguk bontották le a keleti homlokzat mestergerendáit, Németországot, Ausztria-Magyarországot és az Ottomán Birodalmat, valóságos árúcserét rendeztek azok alkatrészeiből, adták vették azokat, mintha nem is Európa szent testét szaggatnák.

S habár ma, amikor a keleti homlokzat hiányában Nyugat-Európa maga is veszélybe sodródott, önmagát nem tudja megvédeni, Európa-Államot sürget, szellemi megújulást hirdet, mégsem jut eszébe, hogy az igazi Európa-védők becsületét helyreállítsa saját és a világ közvéleménye előtt, sem az, hogy a keleti homlokzat felépítéséhez Európa szellemében maga is komoly lépéseket tegyen.

Nyugat-Európa rövidlátásának mindenestre lett egy jó következménye, s ez az, ami bennünket pillanatnyilag érdekel: a dunai népek ma, 1952-ben, lelkiileg határozottan befelé fordultak s önmagukban keresik népi és nemzeti életük megvédéséhez a szükséges biztosítékokat. Az így kialakult új látásmód és törekvés, ez a legnagyobb ígérete a szebb dunai jövőnek.

A kisterek viszonya a belsőkárpáti nagytérhez

Azzal kapcsolatban, hogy a dunai emigrációk figyelmüket ma már saját népeikre összpontosítják és államszerkezetüket a természet adottságaihoz igyekeznek hozzáépíteni, felmerült a kérdés, mekkora legyen az új dunai állam területe és milyen népeket foglaljon magában? Másszóval, összekapcsolható-e a belsőkárpáti térség, — az Adria, Alpok, Kárpátok,

Drina közt elterülő zárt földrajzi térség, — a kijáratai előtt fekvő apróbb medencékkal: a Cseh-medencével, a két román alfölddel, a szerb Vardar-völgygel és a fontos útcsomópóthelyet alkotó kis Bécsi-medencével? Erre az alapvető kérdésre a szóbanforgó kis földrajzi tájak politikai dinamikája ad választ.

Az emigrációs lapok az ügyet bőségesen és sok oldalról tárgyalták, s rámutattak arra, hogy e kis terek, a század mámorának hatása alatt, oly sugalmazásokat adnak népeiknek, — cseheknek, szerbeknek, románoknak és osztrákoknak, — hogy azok, erejüket túlbecsülve, az egész dunai táj vezetésére törnek. Mivel azonban a kellő erőt nélkülözik, a nagy szerep vállalása arra készteti őket, hogy energiájukat minden módon növeljék.

Először területi alapjuk kiszélesítésével, melyet különösen a belsőkárpáti térség rovasára igyekeznek megvalósítani, egészen a nagy folyókig, a Dunáig, Tiszáig tolva előre határaikat. E törekvés eredményeként a kisterek túllépik természetes határaikat, mesterséges államokat hoznak létre, s a nyugalom helyett az örökös politikai bizonytalanságot állandósítják saját földjükön.

Második állandó törekvése a nagy szerepre áhító kistereknek az, hogy az ambíciót hordozó népek etnikai erejüket az államukba zárt kisebbségek radikális elpusztításával akarják növelni. Ezzel az "állammaximával" az erőszakos belső telepítés, elnyomó iskolapolitika, elszegényesítő gazdasági politika, tendenciózus földbirtokreform és az asszimilálhatatlan elemek kitelepítése jár együtt, tehát a permanens faji háború, a kisé népek népi és nemzeti megsemmisítése.

Harmadik állandó törekvésük, harmadik állammaximájuk az előbbi kettő következménye. Mivel a mesterséges felépítésű és faji háborút viselő törzszülött államok léte bizonytalan, saját lábukon megállni képtelenek, szükségszerűen a legnagyobb befolyású nagyhatalomra kénytelenek támaszkodni: Párisra, Berlinre vagy Moszkvára, tehát a záróállás helyett hidállást kell vállalniuk a Dunatájon. Így valahányszor az európai hatalmi egyensúlyban eltolódás áll be, a dunai tájon lévő mesterséges

államokban külpolitikai irányváltozás jön, s vele együtt egy új ideológia, a társadalmi-politikai átállás, összes forradalmi jelenségeinek kíséretében, s a világháború veszélye állandóan kísért.

A kisterek politikai alapmagatartása tehát olyan, hogy azoknak a belsőkárpáti térrel való összekapcsolása nemcsak nem tanácsos, hanem egyenesen életveszélyes. Ezért a dunai emigrációk zöme a kisterekkel való összekapcsolódás gondolatát, csakúgy mint a mesterséges államok bármilyen formában való visszaállítását, az úgynevezett benesi államgondolatot a leghatározottabban elvetik.

E kisterek területi, népi és külpolitikai dinamizmusának vizsgálatával egyidejűleg, az emigrációk új értékelés tárgyává tették a dunai államélet ezer évig fennállt formáját is, a magyar-horvát vezetésű Szent István-birodalmot. Megállapították, hogy e birodalomban az élet vagy halál kérdése népi és nemzeti vonatkozásban sem belülről, sem kívülről, állandó formában, mintegy szükségszerűségből, soha nem jelentkezett. Nem jelentkezett azért, mert az azonos politikai beállítottságú belsőkárpáti népek együttesen elégséges területi és népi súlyt képviseltek mind a dunai táj vezetéséhez, mind pedig a szomszédos nagyterek szokványos nyomásával szemben való védekezéshez. Következésképp lehetővé vált a helyes belpolitika: a népi és nemzeti élet normális fejlődése, és lehetővé vált a helyes külpolitika: a záróállás elfoglalása.

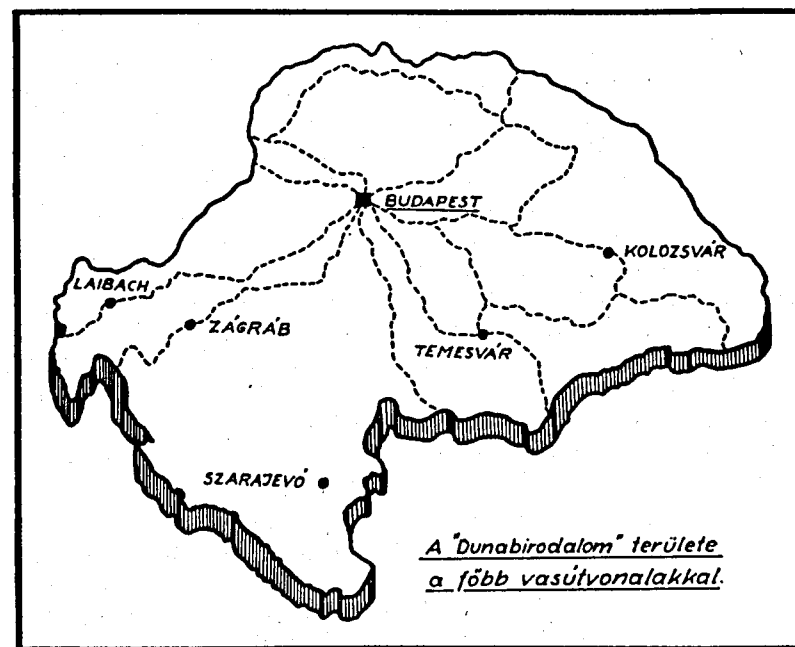
Az egyes belsőkárpáti népek népállománya ugyanis az állam függetlenségének védelmében hozott, sajnos súlyos áldozatoktól eltekintve, melyek elsősorban az államvezető magyar és horvát népet érték, belsőleg soha veszélyben nem forgott. Kulturális tekintetben, ha az együttélés utolsó száz esztendejében voltak is bizonyos súrlódások, az általános fejlődést ez egyáltalában nem akadályozta meg. Bizonyították erre, hogy a belsőkárpáti térségben alakult ki a szerb, román és szlovák irodalmi és politikai gondolkodás, s ez a fejlődés megelőzte a független Szerbiában és független Romániában élő azonos népek irodalmi és politikai gondolkodásának kialakulását. Itt

nyugateurópai mértékkel mérjük e fejlődést és ahhoz képest bizonyos pontokon "elmaradást" állapítottunk meg, ez nem az "elnyomás" következménye volt, hanem azé az évszázados harcé, amelyet e népek Európa keleti homlokzatának megtartása érdekében kénytelenek voltak viselni, a kultúra és a kereskedelem rovására. — A belső-kárpáti népek sikeresen visszautasították a szomszédos nagyhatalmak áthatoló törekvéseit is, így Velence és Bizánc hegemonisztikus törekvéseit, s kivédtek a középkori hatalmas Német Császárság keleti politikáját, ami különben ugyanolyan eltolásokat hozott volna létre, mint az Elba vidékén és a Baltikumban. Sikeresen kivédtek e népek a lovasnomádok — besenyők, kunok, tatárok, — támadásait is és századokon keresztül dacoltak az akkori legnagyobb világhatalommal, az Oszmán Birodalommal. Mindez olyan tagadhatatlan aktivum a belső-kárpáti egységes államszervezet mérlegén, amire most szívesen mutatnak rá a dunai emigrációk.

Észreveszik azt is, hogy Szent István birodalmában egy sajátos életközösség alakult ki, — népi föderalizmus és politikai únió, — anélkül, hogy azt már akkor így nevezték volna. Mert minden nép fiai büszkén vallották meg népi tudatukat, s ugyanolyan büszkeséggel vállalták a közös államgondolatot, a közös hivatást. Ezt az eredeti dunai kettősséget a belső-kárpáti népek ragyogó példákban juttatták kifejezésre, miként tette minden nagy magyar koronás fő, vezér és fejedelem, tették a

Zrinyiek, a Rákócziak, a szerb Damjanich, a sok szlovák főpap és tudós és újabban a svábok nagy iránymutatója, Bleyer Jakab.

A régi belső-kárpáti államszervezet, a régi dunai architektúra tehát a mai emigráció szemében tárgyilagos megvilágításban áll, azt elvileg helyesnek, gyakorlatilag eredményesnek tartják, csak azt kifogásolják, hogy az újabb fejlődéshez való hozzáigazítása elmaradt. Ezért lebontását hibának tartják s újra való felépítését és modernizálását elkerülhetetlen szükségnek.

Az új Dunabirodalom felépítésének elvei

Az előkárpati medencék politikai dinamikájának elemzése, a régi Magyarország politikai teljesítményének aktív mérlege és az így nyert gondolatok jövőre való kivetítése önként adják az emigrációk többsége számára az új dunai államszervezet alapvető szempontjait. Ezek az állam területi alapjára, népi felépítésére és politikai szerkezetére vonatkoznak s azokat világosan körülírják.

1. Az új állam — Dunabirodalom vagy Dunai Királyság — területe a természet útmutatása szerint csak az úgynevezett belső-kárpáti tájakat foglalná magában, tehát az Adria, Alpok, Kárpátok és a Drina által körülhatárolt földet. Ennek a területnek politikai dinamikája teljesen egységes, amit a zárt föld-

rajzi keret, az ezeréves közös múlt és az azonos leki művelődés hatalmas erővel támaszt alá.

A külsőkárpáti kis-medencék ezzel a jól körülhatárolt, földrajzi egységet alkotó területtel semmiféle szerves politikai kapcsolatban nem lennének. Velük szemben az az elv jutna érvényre, hogy a Belsőkárpátok felé irányuló romboló és bontó tevékenységük megakadályozandó volna. Evégből azok az önálló politikai élet helyett a hozzájuk legközelebb eső és a kisterek természetes földrajzi adottságait megfelelően kiegészítő nagyobb tájegységekbe volnának beletagolandók. A Cseh-medence talán legalkalmasabban a lengyel-balti únióba, a Kárpátokon túli román alföldek a Fekete-tengerre támaszkodó és görögkeleti kultúrájú ukrán-román únióba, a Vardar-völgyi szerb területek a bolgár-szerb-macedón közösségbe. Ausztria, ha a vérszavát követi és Bajorországhoz csatlakozik, a belsőkárpáti térségből kihasított sávot, az úgynevezett Burgenlandot visszazadná a Dunai Királyságnak.

A belsőkárpáti térséget átfogó, politikai akaratban egységes Dunabirodalom nem szorul rá semmiféle nagyhatalom mankójára, hogy pusztá életét fenntartsa. Következésképpen egyik imperializmusnak sem lenne kiszolgáltatva és saját életrendje szerint élhetne anélkül, hogy az európai egyensúlyban időről-időre beálló eltolódások ott belső megrázkódtatásokat okozhatnának. Ebből a független helyzetből következik az is, hogy a területén áthaladó Kelet és Nyugatot összekötő útvonalakat ellenőrizhetné, hagyományos gát szerepét Kelet felé felvehetné s legfontosabb európai hivatását, a keleti homlokzat védelmét eredményesen szolgálhatná.

2. A Dunabirodalom új népi összetételében magában foglalná a magyar, horvát és szlovák népeket, továbbá a belsőkárpáti románokat, németeket és szerbeket, úgyszintén néhány kisebb népet, együtt mintegy harminc millió lelket.

Azok az erőszakos néprajzi eltolódások, amelyek az előkárpáti medencék uralmi korszakában 1919 és 1938 között, valamint utóbb az orosz Imperializmus idején jöttek létre és amelyek célzata a belsőkárpáti történetileg alakult népi szervezet,

lelki és kulturális egyensúly, és politikai tudat megbontása volt, mint a Dunabirodalom épsége ellen irányuló lépések és jogfosztások, jóváteendők. Tehát a román, ukrán-orosz, balkáni szerb, cseh és osztrák betelepítettek visszatérnének Kárpátokon túl fekvő hazájukba, viszont a kitelepített magyar és sváb lakosság hazatérne ősei földjére. Ez a 1919-es kiindulópontú népi jóvátétel nélkülözhetetlen feltétele a harmónikus dunai élet kialakulásának.

3. Az így kialakuló területi és népi együttes politikai felépítése tekintetében ma még bizonyos ingadozás látható a dunai emigrációk gondolkodásában. Vajon federatív felépítésű legyen-e ez a szerkezet, avagy únió jellegű? S aszerint, hogy ki melyik oldalról nézi a dunai életet, — népi vagy politikai oldalról, — aszerint a federalizmus vagy az únió gondolata mellett tör lándzsát. Az ellentét azonban csak látszólagos.

Mert kétségtelen, hogy mindazok a közigazgatási és kormányzati tevékenységek, amelyek szorosan véve a közösség csak egy népére vonatkoznak, azok az illető nép kizárólagos ügykörébe kell tartozzanak. Tehát az illetékes nép területén a belső rend fenntartása, a helyi közigazgatás vezetése, az igazságszolgáltatás, a vallási és kulturális ügyek intézése, a legtágabb értelemben véve, a népi önkormányzatok ügykörébe tartoznának, csupán az egységes fejlődés irányítása lenne közös, azaz birodalmi feladat. Népi oldalról nézve a dolgot, a Dunabirodalom tehát kétségtelenül autonóm testületek tömörülése, federatív szerkezetű lesz. — Ezzel szemben az is igaz, hogy a belsőkárpáti népek életét egyetemlegesen érintő ügyek egyetemlegesen lennének kezelendők, a maguk egészében. Így a gazdasági politika, a külpolitika és a honvédelem, az összes hozzájuk tartozó függelékkel együtt, jelesül a közlekedési politikával, egyetlen központból, közös birodalmi szervek által volnának viendők, vegyes tisztviselői kar vezetésével. Politikai oldalról nézve a dolgot, nyilvánvaló tehát, hogy a Dunabirodalom szerkezete únió jellegű kell legyen. Ezt a sajátságos ket-tősséget, — a népi federációt és politikai úniót, — az állami

élet természetrajzának nyelvezetén a legalkalmasabban úgy fejezhetnénk ki, hogy a Dunai Királyság "federális únió".

Ez a megoldás közvetlenül a hagyomány vonalába illeszkedik, annak korszerű továbbfejlesztése, mert szétválasztja a népi tudatot a politikai tudattól s öntudatosítja minden állampolgár lelkében ezt a sajátos kettősséget, aminek összekeveréséből a múltban sűrűlődsz származott.

A dunai újjáépítés mondott három elve, — a területi elv, a népi elv és az államszerkezet elve — az elmúlt nyolc esztendő alatt az emigrációk lelkében elég világosan kibontakozott. Elérkezett tehát az ideje, hogy ezek szemelőtt tartásával az új országépítésre és újabb ezer esztendő békés alapjainak lerakására az egyes dunai népek már idekint az emigrációban egymással érintkezésbe lépjenek, új vérszerződést kössenek, és egyesült erővel, együttes fellépéssel hirdessék és követeljék a szeretet jegyében, a biztonság érdekében, Európa és az egész világ érdekében testvéri kézfogásuk tényleges és jogi szentesítését.

JEGYZETEK a II. fejezethez

1. Az idevágó politikai és diplomáciai anyagot Horváth Jenő kiváló magyar történész gyűjtötte össze és dolgozta fel, Die kleine Entente c. munkájában. — 2. Benes, Oú vont, 193. és 51. l. — 3. U. ott, 140. l. — 4. G. Gravier, 161. l. — 5. Horváth Jenő, 21. l. — 6. Berhardt Fürst von Bülow, Denkwürdigkeiten, Berlin, 1930, 162. l. — Franz Rönneberger Bismarck und Süsteuropa, 44. l. — 8. Saint-Aulaire, 227. l. — 9. Rönneberger, 10. l. E szavalt 1867 előtt a Monarchia szentpétervári követéhez, a cseh származású Thun-Hohenstein grófhöz intézte.

10. Fürst von Bülow, Deutsche Politik, Berlin, 1916, 66. l. — 11. Saint-Aulaire, 52. l. — 12. V. 6. Les bases de la politique extérieure de la France c. munka (Páris, 1933) 21. l. — 13. Et. Fournol, De la succession d'Autriche, 23. és 267. l. — 14. Léger könyvének "pánszláv" fejezetében és Itainville, Les conséquences, 151. l. — 15. Léger előszava Niederle, La race slave c. könyvében, Paris, 1911. — 16. Léger, Les anciens civilisations slaves, 123. l. és A. Chéradame, Douze ans de propagande en faveur des peuples balkaniques, Paris, 1913. II. s. köv. l. — 17. J. Werstadt, E. Denis, Le Monde slave, IV, 1928. — 18. Renan, XI., 83. és 86. l. René Johannet is tesz hasonló észrevételt klasszikus munkájában, Principe des nationalités, 201 és 216. l. — 19. Johannet, 229. l. —

20. Saint-Aulaire, 275. l. — 21. A részletekre olv. A dunai táj stb. c. munkámat. — 22. Idézet Masaryk említett művéből, 31. és 55. l. — 23. Osusky & Chopin, Magyarok és pangermanisták, 144. l. — 24. Megjelent Párisban, 1916. Hasonlóan G. Salvioni, Delenda Austria (Paris, 18) és Léger, Le panslavisme et l'intérêt français (Paris, 1917), főleg "L'organisation du panslavisme" c. fejezetben. — 25. Masaryk, 83. l. — 26. Fournol, De la succession, 267. l. — 27. J. Vic, La littérature de Guerre, 79., 501. és 502. l. — 28. Részletes felsorolásukat olv. A dunai táj c. értekezésemben — 29. A "keresztes háború" kifejezést több helyen is olvashatjuk, így Pezet szenátor könyvében, L'Autriche et la Paix, 30. l. A sorbornel professzorok tartózkodás nélkül dobverése már akkor aggodalommal töltött el Jónéhány francia hazafit. Feltűnt, hogy nem a franciák megsegítéséről, nem francia érdekekről folyt itt a vita, hanem a szlávok megsegítéséről és a pánszláv érdekekről. Denis professzor egy ízben például a következő névtelen levelet kapta: "Vén nyomorult! Itt csak akkor nyugszol meg, ha szlávjaid érdekében Franciaország vérért teljesen elfolyad?" Közlj Ibrovac, E. Denis, les Tchecoslovaques et les Yougoslaves. Le Monde slave, 1928, 217. l.

30. Balnville, Conséquences, 59. l. — 31. U. ott, 60., 70. és 79. l. — 32. Magyarország nyugati sávján négy vármegye területén keresztül eredetileg egy szláv folyosót terveztek, amely Csehszlovákiát és Jugoszláviát kötötte volna össze, mint ahogyan az északkeleti határaink mentén vonuló zóna, a Kárpátalja, Csehszlovákiát és Romániát. Ez a folyosó Magyarországot már 1919-ben elszigetelte volna Európa nem-szláv országaitól és a magyar népet vasfüggöny mögé szorította volna. A tervet az oroszok felháborodása hiúsította meg. Ekkor sugalmazta Benes a békakonferenciának, hogy adják át a területet az osztrák-németeknek, — ami meg is történt, — nehézségeket gördítve egy esetleges újabb osztrák-magyar összefogás elé. A folyosó terve 1946-ban újra felmerült, de azt érthető okból akkor már nem szorgalmazták. — 33. Bár az első világháború alatt a Franciaországban élő magyar állampolgárokat internálták, a Magyarországon élő francia állampolgárok nemcsak szabadon járhattak, hanem foglalkozásukat is szabadon űzhették. A franciaországi magyar internáltak sorsára olv. Kuncz Aladár, Fekete kolostor c. franciául is megjelent visszaemlékezéséül. Balnville elismeri, hogy a Monarchiát a franciák rombolták le. Conséquences, 141. Ezt később szégyelték bevallani és kezdőzni próbálták, mint majd rámutatunk. — 34. Baumont, 62. l. — 35. Baumont, 153. l. — 36. Ez a rablás, mert az volt, minden képzeletet felülmúlt. Amikor a román különítmények felsorakoztak a Magyar Nemzeti Múzeum előtt Budapesten, hogy az ország műkincsét is bevagonirozzák, Bandholz amerikai tábornok lovagló ostonnal állt a Múzeum kapujába s így akadályozta meg a terv végrehajtását.

JEGYZETEK a III. fejezethez:

1. Baumont, 1. 1. — 2. Bainville, 36. 1. — 3. U.ott, 96. s. köv. 1. — 4. U.ott, 151. 1. — 5. U.ott, 145. 1. — 6. U.ott, 48. 1. — 7. U.ott, 49. 1. — 8. U.ott, 134. 1. — 9. U.ott, 142. 1.
10. Bainville, 208 és 141. 1. — 11. U.ott, 17. 1. és másutt. — 12. U.ott, 215. 1. — 13. U.ott, 17. és 210. 1. — 14. U.ott, 31. 1. — 15. R. Johannet, CXIII. 1. — 16. Bainville, 171. 1. — 17. U.ott, 137. 1. — 18. U.ott, 8. 1. — 19. R. Johannet, CXIV. 1.
20. Bainville, 7. 1. — 21. P. Gaxotte írja Bainville munkájához adott Előszavában. — 22. Bainville, 12. 1. — 23. U.ott, 209. 1. — 24. U.ott, 215. 1. — 25. U.ott, 231. és 232. 1. — 26. U.ott, 216. 1. — 27. U.ott, 232 s. köv. 1. — 28. Idézi E. Pezet, Autriche c. munkájában, 111. 1. — 29. Magyarország felosztására és katonai megszállására tett utolsó kisantant kísérlet Sándor jügoszláv király Marseillean történt meggyilkolásának idejére (1934) esik. Ezt a horvát nacionalisták által végrehajtott cselekedetet akarta a kisantant ürgyűl felhasználni terve végrehajtására, melyet azonban Eden akkori angol külügyminiszter megakadályozott.
30. Pezet, Autriche, 37. 1. — 31. U.ott, 38. 1. — 32. U.ott, 66. 1. — 33. U.ott, 67. 1. — 34. U.ott, 65. 1. — 35. U.ott, 32. és 33. 1. — 36. U.ott, Avertissement. — 37. Saint-Aulaire, Francois-Joseph, 54. 1. — 38. Martine írja a Fédération c. folyóirat 1948. augusztus-szeptemberi számában, 25. 1. — 39. P. Henry, Nationalitás, 5. 1.
40. Pezet, Autriche, 32. 1. — 41. U.ott, 33. 1. — 42. U.ott, 31. 1. — 43. Wl. d'Ormesson írja, Pezet Autriche c. munkájában, 19. 1. — 44. Henry, Nationalitás, 170. 1. — 45. Aulneau, 614. 1. — 46. Henry, Nationalitás, 13. 1. — 47. U.ott, 5. és 6. 1. — 48. U.ott, 15. 1. — 49. Pezet, Autriche, 31. 1.
50. Pezet, Autriche, 75. 1. — 51. U.ott, 37. 1. — 52. U.ott, 38. 1. és másutt. — 53. Wl. d'Ormesson, Pezet Autriche-ában, 20. 1. — 54. Pezet, Autriche, 26. 1. — 55. Le Journal, 16 octobre 1933, idézi Pezet Autriche, 112. 1. — 56. U.ott, 34. 1. — 57. Fédération, 1948, aug.-szept. 25. 1. — 58. Idézi Pezet, id. m. 72. 1. — 59. U.ott, 113. 1.
60. Gaston Rouxel előadása, Hommes et Mondes 1949 május, 159. 1. és Pezet, Autriche, 133. 1. — 61. Pezet, Autriche, 75. 1. — 62. U.ott, 77. 1. — 63. U.ott. — 64. Előszava Pezet id. munkájához, 23. 1. — 65. Pezet-Catrice, L'Europe centrale, 21. 1. — 66. U.ott, 20. 1. — 67. U.ott, 3. 1. — 68. U.ott, 20. 1. — 69. Wl. d'Ormesson, Pezet Autriche, Előszó 1945-ből, 20. 1.
70. Wl. d'Ormesson, U.ott, 20. 1. — 71. Pezet, Autriche, 52. 1. — 72. U.ott, 55. 1. — 73. Wl. d'Ormesson, id. h. 20. 1. — 74. Pezet-Catrice, L'Europe centrale, 24. 1. — 75. V. ö. Pezet, Autriche, 22. 1. — 76. U.ott, 22. 1. — 77. Général Catroux nagykövet visszaemlékezései moszkvai kildetéséről, J'ai vu tomber le Rideau de fer, 1945-1948.

JEGYZETEK a IV. fejezethez:

1. Olv. J. Fl. Montgomey, volt budapesti USA-követ (1933-1941), Hungary, the unwilling satellite c. könyvét. — 2. Ezt a kérdést temérdek bizonyító anyaggal alátámasztva, egy régebbi tanulmányban tettem vizsgálat tárgyává: A Dunai táj a francianyelvű történetírás tükrében, 1937 és kny. Ep. 1937, 63. 1. — 3. A kifejezés Diner-Dénestől való, amit átvettek a francia írók. Olv. Diner-Dénes, La Hongrie. Oligarchie, Nation, Peuple c. munkáját, melyhez Blum Leó szociáldemokrata francia miniszterelnök írt előszót. Megj.

Páris, 1937. Idézett kifejezés a 8. és 21. 1. — 4. Jelen sorok írója két ízben volt szemtanúja annak, — egyszer Párisban, egyszer Bukarestben, — hogy Jorga Miklós zsebel tudományos kongresszusok alkalmával tele voltak rögtön adományszható kiáltványokkal, s ezek a zsebek gyorsan ki is ürültek. — 5. Descotes, 72. 1. — 6. J. Ancel, La géographie de la Petite Entente. Le Monde slave, VII. 1930, 403., 410. és 412. 1. — 7. A "Dunátáj" c. munkámban 7 tudós művét említem példaként, melyek ezt a kifejezést használják a maguk rámutatnak a formula gyakoriságára. Dunatáj, 28 és 48. 1. — 8. Henry, 107., 165. 1. — Well, 385. 1. — Maurice Muret, J. Ancel, L. Eisenman, stb. művel, id. Dunatáj, passim. — 9. Henry, 106. 1.

10. U.ott, 107. 1. — 11. Dunatáj, 27., 28. és 29. 1. — 12. L. Eisenmann, La Petite Entente et l'histoire, Le Monde Slave, VII. 1930. 402. 1. — 13. L. Eisenmann, Un grand Européen: E. Benes. Paris, 1934, 30. 1. — 14. Henry, 198. 1. — 15. U.ott, 196. 1. — 16. U.ott, 196. 1. — 17. U.ott, 202. 1. — 18. U.ott, 196. 1. — 19. U.ott, 199. 1. —

20. Le Monde slave, 1928. IV. 335. 1. — 21. U.ott, 413. 1. — Aulneau, Histoire de l'Europe Centrale, 613. és 619. 1. — És sok-sok más helyen ismételve: — 22. Le Monde slave, 1930. II. 406. 1. — 23. U.ott, 406. 1. — 24. L. Eisenmann, Les traités de Neuilly, de Saint-Germain et de Trianon, Paris 1931. 14. 1. — 25. Mousset, Le Monde slave, 125. 1. — 26. U.ott, 122. — 27. U.ott, 125. 1. — 28. Páris, 1934. — 29. Cilliga, 80. és 81. 1. —

30. Baumont, 784. 1. — 31. U.ott, 784. 1. — 32. U.ott, 784. 1. — 33. U.ott, 818. 1. — 34. Descotes, 209. 1. — 35. Benes, Où vont les Slaves, 213. 1. — 36. Benes cikke a Gazette de Lausanne 1948 március 5. számában. — 37. Benes, Où vont les Slaves, 206. 1. — 38. U.ott, 235. 1. — 39. Descotes, 239. 1.

40. Benes, Où vont les Slaves, 232. 1. — 41. U.ott, 232. 1. — 42. U.ott, 233. 1. — 43. U.ott, 29. 1. — 44. U.ott, 235. 1. — 45. U.ott, 21 és 221. 1. — 46. U.ott, 18. 1. — 47. A Figaro littéraire 1948 május 15. számából idézi "Le Monde auxiliaire du communisme, 16. 1. — 48. Benes, Où vont les Slaves, 257. 1. — 49. U.ott, 37. és 38. 1.

50. Nyugati Magyarország, 1950 június. — 51. Descotes, 70. 1. — 52. Le Monde, auxiliaire du communisme, 6. és 8. 1. — 53. Mousset, Le Monde slave, 136., 140., 52. és 139. 1. — 54. U.ott, 23. 1. — 55. U.ott, 235., 289 és 298. 1. — 56. Le Monde, 1945 április 17. — 57. Mousset, 12. 1. — 58. U.ott, 13. 1. — 59. U.ott, 200. 1.

60. Mousset, 290. 1. — 61. U.ott, 300. 1. — 62. U.ott, 301. 1. — 63. U.ott, 303. 1. — 64. U.ott, 304. 1. — 65. U.ott, 304. 1. — 66. P. George, 6. 1. — 67. De la Robrie, 35., 159. 160. 163. 1. — 68. Le Monde, 1946 május 5. számából idézi De la Robrie, 162. és 163. 1. — 69. De la Robrie, 164. 1.

70. Descotes, 80., 82., 84., 85. és 102. 1. — 71. U.ott, 165. sk. 1. — 72. Cf. Voix du Nord, 1946 december 1. — 73. Descotes, 69. 1. — 74. U.ott, 71. 1. — 75. U.ott, 69. 1. — 76. P. George, 10. 1. — 71. Descotes, 212. 1. — 78. Mousset, 287. 1. — 79. P. George, 5. és 6. 1.

80. R. Lacombe, La crise de la démocratie. Paris, 1948, 21. sk. 1. — 81. Descotes, 187. 1. — 82. U.ott, 197. 1. — 83. Le Monde, 1946 május 25. — 84. Descotes, 204., 205., 110., 207., 15., 75. és 143. 1. — 85. George, 132. 1. és Le Monde, 1945 április 17. — 86. Le Monde, 1946 május 25. — 87. Idézi Mousset, 254. 1. — 88. Idézi Descotes, 216. 1. — 89. U.ott, 216., 43., 18. és 202. 1.

90. Le Monde, 1945 április 17. — 91. Descotes, 148 és 145. 1. — 92. U.ott, 241., 283. 1. — 93. U.ott, 283.

JEGYZETEK az V. fejezethez

1. Nyugati Magyarország, 1950 június. — 2. Catroux, Figaro, 1952 január 16., 18. és 22. — 3. Catroux, Figaro, 1952 január 18. — 4. Catroux, Figaro, 1952 január 17. — 5. Catroux, Figaro, 1952 január 26-27. és január 17. — 6. Catroux, Figaro, 1952 január 17. sz. — 7. Catroux, Figaro, 1952 január 25. és 28. — 8. Une Semaine dans le Monde, 1947 december 20. — 9. Bidault "politikája a külügyminisztériumba való belépésétől kezdve abban nyilvánult meg, hogy Moszkvával kacintgatott és módszeresen késleltette a nyugati blokk kialakulását", írja Bulletin France Documents, 1948 március 12.
10. E. Pezet, Tsarisme et Soviétisme face à l'Europe centrale, Le Monde, 1949 március 21. sz. és Delaporte, Autriche, 134. l. — 11. Figaro, 1951 december 29. — 12. Nouvelles de la Communauté Européenne Charbon-Acier, 1952 január 28. A dunai népek aggodalommal kérdik, vajjon Franciaország, minden fogadkozása ellenére nem szándékozik-e újra "eladományozni" a dunai tájat, ezúttal a németeknek, ahogy korábban a kisantantnak, majd az oroszoknak? — 13. Catroux, Figaro, 1952 január 26-27. — 14. Heure de la Fédération Européenne. Union E. F., Paris, 1952 és Monde Nouveau, 1951 53-54. sz., 11. l. — 15. Le Monde, auxiliaire du communisme, 17. l. — 16. U. ott, 4. l. — 17. U. ott, 5. l. — 18. U. ott, 9. l. — 19. La Voix du Nord, 1952 szeptember 13.
20. La Voix du Nord, 1952 szeptember 13. — 21. Id. h. — 22. Le Monde, auxiliaire, 16. l. — 23. U. ott, 9. l. — 24. Pierre Charnes, Autriche cherche sa voix. Cahiers du Monde Nouveau, 1950, 38. s. köv. l. — 25. Pierre Gaxotte, Un Européen. Figaro, 1951 május 29. — 26. Figaro, 1950 augusztus 26. — 27. Gaxotte a Figaro 1951 május 29. sz.-ban. — 28. Id. h. — 29. Id. h. és Martine, Fédération, 1948 aug.-szept. sz.
30. Baumont, 46., 49., 53. és 109. l. — 31. Baumont, 81. l.; Gaxotte a Figaro 1951 május 29. sz.-ban; Rivarol 1952 január 18. 7. l.; Cahiers du Monde Nouveau, 1950, 39. s. köv. l. — 32. Baumont, 73. l. — 33. Baumont, 1 és 2. l. — 34. Bulletin France Documents, 1951 szeptember 21. — 35. R. Aron, Figaro, 1951 szeptember 5. — 36. Bulletin France Documents, Id. h. — 37. Figaro, 1951 február 13. — 38. Figaro, 1952 január 22. — 39. Delaporte, Autriche, 136. l.
40. Fédération, 1918 augusztus-szeptemberi sz. — 41. Delaporte, Autriche, 136. l.; Fédération, Id. h.; Gaxotte, Figaro, 1951 május 29. sz. és Baumont, 74. l. — 42. Delaporte, Autriche, 134. s. köv. l. — 43. A Pezet-iskola tétele, de ezt írja Martine is, Id. h. és a Bulletin France Documents, 1951 szeptember 21. — 44. "La slavistique fit en France un fâcheux départ, — írja Mousset az Epoque 1949 március 24. sz.-ban. Olv. még Baráth. A dunai táj, l. — 45. Léger, Les anciennes civilisations slaves c. munkájának borítékliján. — 46. J. Werstadt, E. Denis historien des Tchéques. Le Monde slave, IV. 1928. 171. l. — 47. U. ott, 167. l. — 48. La science française, II. k. 463. l. — 49. Delaporte, 130. l. —
50. Delaporte, 24. l. — 51. Figaro, 1951 május 29. — 52. Alexis Carrel, Triomphe des idéologies et défaite de la civilisation. Jeune Patron, 1952 február sz. — 53. Fédération, 1952 januári sz. 10. l. — 54. Bainville, Conséquences, 7. l.; ugyanígy Gaxotte, u. ott, előszó. — 55. Fédération, 1951 júliusi sz. 3. borítékliján. — 56. Le Monde, auxiliaire, 3. l. — 57. Pezet-Catrice, 27. l. — 58. Bulletin fédéraliste, 1951 november 5. sz. — 59. Id. h. —
60. Carrel, Jeune Patron, 1952 februári sz. — 61. Claude Delmas, a Fédération 1952 januári sz.-ban. 57. l. — 62. U. ott, az 53. s. köv. l. — 63. Delaporte, 17. l.

A felhasznált fontosabb irodalom jegyzéke

- J. AULNEAU, Histoire de l'Europe centrale. Paris, 1926. — J. BAINVILLE, Les conséquences politiques de la Paix. Paris, 1920. — BARATH Tibor, Az országepítés filozófiája a Kárpátmedencében. Kolozsvár, 1943. — BARATH Tibor, Magyar történet. Lille, 1950. — BARATH Tibor, A dunai táj a francia nyelvű történetírás tükrében, 1871-1935. Budapest, 1937. — Les bases de la politique extérieure de la France. Paris, 1933. — M. BAUMONT, La faillite de la Paix, 1918-1939. Paris, 1951. — E. BENES, Où vont les Slaves? Paris, 1948. — E. BENES, Détruisez l'Autriche-Hongrie. Paris, 1946. — Bulletin France Documents. Paris. — Cahiers du Monde Nouveau. Paris. — Général CATROUX, J'ai vu tomber le Rideau de Fer. Paris, 1952. — A. CILIGA, La Yougoslavie. Paris, 1952. — J. DELAPORTE, Permanence de l'Autriche. Paris, 1948. — J. DE LA ROBERIE, Exodes, transferts, esclavage. Paris, 1950. — M. DESCOTES, Aspects de la Tchécoslovaquie. Paris, 1948. — J. DINER-DÉNES, La Hongrie. Oligarchie, Nation, Peuple. Paris, 1937. — L. Eisenmann, Un grand européen: Edouard Benes. Paris, 1934. — Fédération. — Figaro. — E. FOURNOL, De la Succession d'Autriche. Paris, 1918. — P. GEORGE, L'économie de l'Europe centrale slave et danubienne. Paris, 1949. — P. HENRY, Le problème des Nationalités. Paris, 1937. — J. HORVATH, Die kleine Entente. Budapest, 1943. — Jeune Patron. — R. JOHANNET, Principe des nationalités. Paris, 1923. — L. LEGER, Le panslavisme et l'intérêt français. Paris, 1917. — L. LEGER, La race slave. Paris, 1911. — L. LEGER, Les anciennes civilisations slaves. Paris, 1913. — W. LIPPMAN, La politique extérieure des Etats-Unis. Paris, 1945. — T. G. MASARYK, Europe nouvelle. Paris, 1913. — Le Monde slave. — Le Monde. — Le Monde, auxiliaire du communisme. Paris, 1952. — A. MOUSSET, Le monde slave. Paris, 1946. — Nouvelles de la Communauté Charbon-Acier. — Nyugati Magyarország. — St. OSUSKY — J. CHOPIN, Magyars et Pangermanistes. Paris, 1918. — E. PEZET, Autriche et la paix. Paris, 1945. — E. PEZET — P. CATRICE, L'avenir de l'Europe centrale. Lille, 1945. — Comte de SAINT-AULAIRE, François-Joseph. Paris, 1945. — J. VIC, La littérature de Guerre. Paris, 1948. — La Voix du Nord.

TARTALOM

Néhány szó a dunai állameszméről	3. l.
Az életbenmaradás kérdése a Dunátájon, 3. l. — A biztonság kérdése a Dunátájon, 5. l.	
Harc a dunai állameszme ellen, 1871-1919	7. l.
1. A szláv és germán veszély kibontakozása, Közép-Európa védelmi politikája. — A szláv veszély kibontakozása, 7. l. — A német veszély feléledése, 12. l. — A dunai védekezés a pánszláv veszély ellen, 13. l.	
2. Franciaország belép a pánszláv érdekkörbe és harcot indít a dunai állameszme ellen. — Diplomáciai forradalom, 14. l. — Ideológiailag forradalom, 17. l. — Ideológiailag harc a dunai állameszme ellen, 19. l. — Diplomáciai harc a Békekonferencián, 25. l.	
A dunai szláv hegemonia bírálata, 1920-1948	31. l.
1. Első kísérlet 1919 revíziójára és Magyarország rehabilitálására, 1920-1923. — A nemzetközi helyzet, 31. l. — Az új dunai politikai rend nélküli a belső egyensúlyt, 32. l. — Az új dunai államoknak nincs létjoguk, 34. l. — Magyarország legyen a dunai rend főpillére, 35. l.	
2. Újabb kísérletek a magyar pillér szervezésére, osztrák-magyar-cseh állameszmék terve, 1931-1937. — A nemzetközi helyzet, 37. l. A magyar revíziós irodalmi harc, 38. l. — A francia közvélemény riadót fűl, 43. l. — 3. Kísérlet a dunai táj kivonására a szláv övezetből. Osztrák-magyar súlypont kialakítása, 1945-1946. — Helyzetkép 1945-ben, 51. l. — Osztrák-magyar súlypontot kell kialakítani, 52. l.	
A dunai szláv hegemonia francia védelme, 1920-1948	57. l.
1. Az első párizsi békemű alátámasztása. Tét a francia kártyára. — Benes behatol a francia agyközpontba, 57. l. — Kialakul az irányított francia történettudomány és szociográfia, 59. l. — Pórus képzés a külpolitikai szemlélet síkján, 61. l. — A müncheni villámcsapás, 63. l.	
2. A második párizsi békemű alátámasztása. Tét a Sztalin-kártyára. — Benes új politikai szemléletet ír elő, 65. l. — A franciák támogatják Benes új politikai szemléletét, 68. l. — A franciák átveszik Benes új politikai szemléletét a dunátájon, 71. l. — A franciák helyeslik a Dunátáj beillesztését a Szovjet politikai-katonai rendszerébe, 75. l. — Benes lelép a történelem színpadjáról, 76. l.	
Franciaország szellemi szabadságharcot kezd, 1949-1952	77. l.
Az új világpolitikai helyzet felismerése, 77. l. — Leszámolás a dunai szlávok politikával, 83. l. — A Dunátáj új felépítésének francia elvei, 83. l. — A francia tudományos és politikai gondolkodás válsága, 91. l.	
Az emigrációk rögzítik a dunai újjáépítés alapelveit	96. l.
A dunai emigrációk befeléfordulása, 96. l. — A kisterek viszonya a belsőkézpárti nagytérhez, 97. l. — Az új Dunabirodalom felépítésének elvei, 101. l.	
Jegyzetek	104. l.
A felhasznált fontosabb irodalom jegyzéke, A fejezetek jegyzetel, II. fejezethez 104. l., III. fejezethez, 106. l. IV. fejezethez, 106. l. V. fejezethez, 108. l.	

X 313266